

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Факультет соціальних наук та соціальних технологій
Магістерська програма «Політологія»

**ФАКТОР СІ ЦЗІНЬПІНА В ЕКОНОМІЦІ КИТАЮ: ПОЛІТИКО-
ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ**

дипломна робота
на здобуття академічного звання магістра політології
студента Шевченка Тараса Тарасовича

Науковий керівник:
завідувач кафедри політології,
доктор політичних наук, доцент
Чабанна М.В.

Робота допущена до захисту в ДЕК рішенням кафедри політології
протокол №__ від _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I – ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА КИТАЮ ЗА ПРАВЛІННЯ СІ ЦЗІНЬПІНА: КЛЮЧОВІ ІНІЦІАТИВИ ТА НАПРЯМИ.....	9
1.1. Внутрішній вектор економічної політики Сі Цзіньпіна	9
1.1.1. «Зроблено в Китаї 2025»	13
1.1.3. Концепція «подвійного обігу»	18
1.1.4. Політика «загального процвітання»	23
1.1.5. Екологічна політика і перехід до «зеленої економіки»	25
1.2. Зовнішній вектор економічної політики Сі Цзіньпіна.....	28
1.2.1. «Один пояс, один шлях».....	32
РОЗДІЛ II – РЕЗУЛЬТАТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СІ ЦЗІНЬПІНА ТА АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОНОМІКИ КИТАЮ	38
2.1. Оцінка ефективності реалізації ключових економічних ініціатив Сі Цзіньпіна.....	38
2.1.1. «Зроблено у Китаї 2025»	38
2.1.2. «Один пояс, один шлях»	42
2.2. Стан і динаміка внутрішнього попиту в економіці сучасного Китаю	47
2.2.1. Політика «подвійного обігу»	51
2.2.2. Результати політики «подвійного обігу»	52
2.3. Аналіз ключових структурних викликів економіки КНР на сучасному етапі.	54
2.3.1. Промислова криза.....	59
2.3.2. Боргова проблема	61
2.3.3. Демографічна криза.....	65
РОЗДІЛ III – ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СІ ЦЗІНЬПІНА ТА ЇЇ НАСЛІДКИ	72
3.1. Концепт «національної безпеки» як чинник трансформації економічної політики	72
3.2. Централізація політичної влади в епоху Сі Цзіньпіна: персоніфікація управління та домінування КПК.	77
3.3. Зовнішньополітична реакція на політику Сі Цзіньпіна: економічні виклики та наслідки для Китаю	84
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	93
АНОТАЦІЯ	114

ВСТУП

Постановка проблеми. Упродовж двох останніх десятиліть Китайська Народна Республіка (КНР) поступово посіла провідне місце у глобальній економіці, демонструючи одні з найвищих темпів річного зростання у світі. У публічному та експертному дискурсах першої половини 2010-х років домінувало переконання, що стрімке зростання Китаю є незворотним, а питання, коли саме китайська економіка обжене економіку США, вважалося лише питанням часу. У цьому контексті часто обговорювали наслідки зростання економіки Китайської Народної Республіки, особливо політичні.¹

Проте в останні роки відбулося суттєве зміщення цього дискурсу. Усе частіше постають питання про те, чи зможе Китай узагалі перевершити США економічно,² або ж він уже досяг свого економічного піку.³ Таке зміщення фокусу пов'язане із помітним уповільненням темпів економічного зростання КНР, а також із посиленням внутрішніх і зовнішніх викликів, з якими стикається китайська економічна модель.

Наукова та експертна спільнота пропонує різні пояснення цієї трансформації. Серед них – наслідки політики «нульової терпимості» до COVID-19,⁴ торгове протистояння зі Сполученими Штатами Америки, структурна вразливість економіки до процесів деглобалізації,⁵ а також наслідки внутрішніх обмежень політичної системи.⁶ Існують думки, що Китай наблизився до межі своєї традиційної інвестиційно-експортної моделі

¹ Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?. Harvard Kennedy School | Harvard Kennedy School. URL: <https://www.hks.harvard.edu/publications/destined-war-can-america-and-china-escape-thucydides-trap>.

² The Economist. When will China's GDP overtake America's?. The Economist. URL: <https://www.economist.com/graphic-detail/2023/06/07/when-will-chinas-gdp-overtake-americas>.

³ Has China Peaked? A Debate. Foreign Policy. URL: <https://foreignpolicy.com/live/has-china-peaked-a-debate/>.

⁴ For 3 years zero-Covid haunted China's economy. It's gone, but the scars remain. South China Morning Post. URL: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3206429/why-chinas-zero-covid-uturn-has-cast-long-shadow-over-beijings-economic-leadership>.

⁵ Deglobalization's China Wild Card | by Stephen S. Roach - Project Syndicate. Project Syndicate. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-hit-hard-by-slowing-world-trade-by-stephen-s-roach-2022-07>.

⁶ Posen A. The End of China's Economic Miracle. Foreign Affairs. URL: <https://www.foreignaffairs.com/china/end-china-economic-miracle-beijing-washington>.

зростання.⁷ Приймаючи це, ще з початку 2010-х років вищі керівні органи КНР визнавали необхідність поступового переходу до більш збалансованої моделі, орієнтованої на внутрішнє споживання, технологічні інновації та зниження залежності від зовнішніх ринків.⁸

У цьому контексті особливої уваги набуває період керівництва Сі Цзіньпіна, який із 2012 року обіймає посаду Генерального секретаря ЦК КПК, а з 2013 – Голови КНР. Його прихід до влади супроводжувався високими очікуваннями як серед політичної еліти, так і серед міжнародної спільноти. У ньому вбачали реформатора, здатного адаптувати китайську економіку до нових реалій.⁹ Протягом наступного десятиліття було ухвалено низку рішень і стратегічних документів, спрямованих на коригування економічного курсу країни. Водночас у науковому середовищі досі триває дискусія щодо сутності та ефектів цих змін, чи йдеться про радикальну трансформацію економічної моделі, чи про продовження попередньої траєкторії з урахуванням нових умов?

Ключова проблема полягає у тому, що, попри зростаючу кількість досліджень, залишається недостатньо вивченим безпосередній зв'язок між фігурою Сі Цзіньпіна як політичного лідера і тими економічними процесами, що відбуваються у КНР. Залишається відкритим питання: у чому полягає особливість політичного стилю й економічного курсу Сі, і наскільки саме його політичне лідерство стало вирішальним фактором у зміні динаміки розвитку китайської економіки?

Об'єктом дослідження є політичні та економічні процеси в Китайській Народній Республіці в період правління Сі Цзіньпіна.

Предметом дослідження є вплив політичного лідерства Сі Цзіньпіна на трансформацію економічної політики КНР та її результати.

⁷ IMF Survey: China's Difficult Rebalancing Act. imf.org. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar0912a>.

⁸ Branigan T. China's Wen Jiabao signs off with growth warning, the Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/world/2013/mar/05/china-wen-jiabao-growth-warning>.

⁹ Xi Jinping's Ambitious Agenda for Economic Reform in China | Brookings. Brookings. URL: <https://www.brookings.edu/articles/xi-jinpings-ambitious-agenda-for-economic-reform-in-china/>.

Метою роботи є здійснення комплексного політико-економічного аналізу впливу Сі Цзіньпіна на економіку Китаю, виявлення особливостей його економічної політики, а також оцінка наслідки її реалізації для внутрішнього розвитку КНР і глобальної економіки.

Завдання:

- Охарактеризувати внутрішній та зовнішній вектори економічної політики Сі Цзіньпіна, виокремивши ключові ініціативи та напрями розвитку;
- Проаналізувати ефективність реалізації ключових економічних ініціатив Сі Цзіньпіна;
- Дослідити сучасний стан і динаміку економіки Китаю;
- Виявити політико-ідеологічні детермінанти економічного курсу Сі Цзіньпіна й проаналізувати їхній вплив на ухвалення та реалізацію економічних рішень.

Дані і методи: для здійснення політико-економічного аналізу використано джерела, що дозволяють охопити як нормативний, так і фактичний вимір впливу Сі Цзіньпіна на економіку Китаю. До ключових джерел належать нормативно-правові акти КНР, включно із законами, урядовими постановами, п'ятирічними планами, стратегіями розвитку, а також партійними документами Комуністичної партії Китаю, прийнятими після 2012 року.

Значну увагу приділено публічним заявам, промовам та ідеологічним концепціям, сформульованим самим Сі Цзіньпіном. Вони аналізуються як відображення особистої ролі лідера у формуванні економічного курсу країни.

Статистичні дані залучено з офіційних китайських джерел – таких як Державне статистичне управління КНР, Народний банк Китаю, Міністерство торгівлі – а також із баз даних міжнародних організацій, зокрема Світового банку, МВФ, OECD та UNCTAD.

Додатково використано аналітичні матеріали провідних дослідницьких центрів (як китайських, так і зарубіжних), наукові публікації, експертні звіти, а також огляди.

Методологічна основа дослідження поєднує аналіз і синтез для структурування великого обсягу політичної та економічної інформації, а також індукцію та дедукцію для формулювання загальних висновків на основі конкретних кейсів. Порівняльний метод використано для зіставлення політичного впливу на економіку КНР у різні періоди, зокрема для аналізу змін між епохою до та після приходу Сі Цзіньпіна до влади.

Використовується аналіз публічної політики для вивчення економічних стратегії Сі Цзіньпіна. Застосовується також контент-аналіз партійних документів, публічних промов та ключових термінів, що характеризують економічну риторику Сі Цзіньпіна.

Огляд літератури: Сьогоднішня оцінка економічної політики Сі серед академічної спільноти різниться.

Західні експерти переважно вважають, що економічна модель Китаю досягла своїх меж. Крис Лі у статті «*Why the China model is failing*» підкреслює, що авторитарна система управління стає серйозною перепорою для економічного розвитку. Він стверджує, що відхід від політичної відкритості та втручання Комуністичної партії в ринкові процеси підривають інвестиційну привабливість країни. На думку Лі, економічне диво Китаю було можливе завдяки обмеженому лібералізму в ключових сферах, однак його згортання веде до застою і ризику потрапляння в «пастку середнього доходу», що вимагає гнучких інституційних змін.¹⁰

Ієн Вільямс додає, що курс Сі Цзіньпіна на посилення контролю над державними підприємствами та обмеження приватного бізнесу значно послабив інноваційну спроможність країни. Централізація влади і скорочення простору для підприємництва погіршують довіру бізнесу та обмежують можливості для економічного зростання. Він також звертає увагу на те, що

¹⁰ Lee C. Why the China model is failing | The Strategist. *The Strategist*. URL: <https://www.aspistrategist.org.au/why-the-china-model-is-failing/>.

торгові обмеження, запроваджені проти Китаю, ускладнюють подальший розвиток.¹¹

Зовнішня політика Китаю теж піддається критиці. Джуд Бланшетт у статті «*Xi Jinping's Faltering Foreign Policy*» наголошує, що політика Сі, орієнтована на конфронтацію із Заходом, призводить до міжнародної ізоляції Китаю. Підтримка Росії у війні проти України, конфлікти з ЄС і Тайванем посилили недовіру до Пекіна. Замість гнучкості попередніх керівників, Сі обрав шлях концентрації влади, що зменшує адаптивність Китаю на світовій арені.¹² Елізабет Економі у статті «*Xi Jinping's New World Order*» підкреслює, що глобальні амбіції Китаю, зокрема через ініціативи «*Один пояс, один шлях*», стикаються з опором через накопичення боргів, корупцію та анти-китайські настрої. Вона вказує, що спроби Сі створити новий світовий порядок суперечать західним демократичним цінностям, обмежуючи підтримку з боку інших держав.¹³

Китайські автори, навпаки, висвітлюють переваги політики Сі Цзіньпіна, акцентуючи увагу на довгострокових цілях і стабільності. Сун У зазначає, що основним напрямком є перехід до високоякісного розвитку. Замість зосередження на кількісних показниках, таких як ВВП, увага приділяється інноваціям, покращенню екологічної ситуації та зменшенню залежності від ресурсомістких галузей.¹⁴ Зой В. та Хан Джі. додають, що реформи Сі спрямовані на усунення структурних дисбалансів, таких як регіональна та галузева нерівність. Політика орієнтована на створення середовища для нових галузей, які сприятимуть довгостроковому зростанню, і водночас покращення якості життя громадян через інвестиції у соціальні послуги, освіту та охорону здоров'я.¹⁵

¹¹ Ian Williams I. Xi Jinping's coercion is destroying his own economy. URL: <https://capx.co/xi-jinpings-coercion-is-destroying-his-own-economy/>.

¹² Blanchette J. Xi Jinping's Faltering Foreign Policy. *FOREIGN AFFAIRS*. 2022. № 16-3-22. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2022-03-16/xi-jinpings-faltering-foreign-policy>.

¹³ Economy E. Xi Jinping's New World Order. *FOREIGN AFFAIRS*. 2022. January/February 2022.

¹⁴ Sun, Y. (2020). Study on the Originality of Xi Jinping's Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era. Anhui University of Finance and Economics.

¹⁵ Zou, W., & Han, J. (2021). Planning to Set the Tone and Move Forward in Unison. *People's Daily*

Екологічна стійкість є важливим елементом цієї стратегії. Денг підкреслює, що розвиток «зеленої економіки» сприяє зниженню викидів і створенню робочих місць у галузях з високою доданою вартістю, що одночасно покращує екологічну ситуацію і забезпечує стійкість економіки.¹⁶

Інтеграція економічного розвитку та національної безпеки є однією з ключових тем політики Сі. Китайські дослідники, такі як Хе та Є, наголошують, що стратегія Сі спрямована на зміцнення економічної незалежності через підтримку стратегічних секторів, зокрема технологій, енергетики та продовольства.¹⁷ Чжоу і Фен зазначають, що Китай намагається балансувати між відкритістю для зовнішніх інвестицій і контролем за стратегічними ресурсами. Це забезпечує країні стійкість до зовнішніх економічних шоків і зменшує залежність від міжнародних економічних систем.¹⁸

Відповідно, західні автори переважно зосереджуються на критичних аспектах – авторитарному посиленні, централізації влади, тиску на приватний сектор, обмеженні інноваційного потенціалу та конфронтаційній зовнішній політиці. Водночас ці аналізи часто не враховують ширшу картину економічної політики Китаю, зокрема її соціально-економічні, структурні та екологічні ініціативи. З іншого боку, китайські автори здебільшого підкреслюють лише позитивні сторони реформ Сі, водночас не надаючи їм критичної оцінки. Такий підхід обох сторін створює фрагментарну картину та свідчить про наявність ідеологічно забарвленого дискурсу. Відтак існує потреба в більш комплексному та збалансованому аналізі, який охоплює як політичні обмеження, так і економічні досягнення політики Сі, що дозволить повніше зрозуміти її реальний вплив на розвиток Китаю.

¹⁶ Review and Prospect of Research on Xi Jinping's System of Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era. Journal of the Party School of Guizhou Province

¹⁷ Review and Prospects of the Research on Xi Jinping's Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era. Journal of Beijing Jiaotong University (Social Sciences Edition), 20, 131-138.

¹⁸ The Value of Xi Jinping's Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era and Its Contribution to Economic Theory. Financial Minds, 4, 37-56+141-142.

РОЗДІЛ I – ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА КИТАЮ ЗА ПРАВЛІННЯ СІ ЦЗІНЬПІНА: КЛЮЧОВІ ІНІЦІАТИВИ ТА НАПРЯМИ

1.1. Внутрішній вектор економічної політики Сі Цзіньпіна

Політико-економічний підхід розглядає економіку як невіддільну від політичної сфери, де розподіл влади та інституцій визначає характер економічних процесів і змін. Відповідно, він аналізує не лише ринкові механізми, але й те, як політичні актори (держави, уряди, еліти) впливають на економічні результати, і навпаки – як економічні інтереси формують структуру влади.

Починаючи з економічних реформ, започаткованих Ден Сяопіном у 1978 році, Китай досяг вражаючого економічного прогресу, з середньорічним зростанням ВВП майже на 10%. Цю модель зростання характеризувала переважно інвестиційно- та експортно-орієнтована стратегія, що базувалася на двох ключових компонентах, а саме масштабних капіталовкладеннях та виробництві, орієнтованому на зовнішні ринки.

Інвестиції відігравали центральну роль у цьому процесі. Частка інвестицій у ВВП Китаю зросла з приблизно 35% у 1980-х роках до 47% до 2010 року. Ці інвестиції фінансувалися за рахунок переважно внутрішніх джерел та через фінансову систему та державні механізми спрямовувалися на реалізацію інфраструктурних проєктів, будівництво нерухомості та розвиток промисловості. Завдяки цьому Китай модернізував свою інфраструктуру та виробничі потужності, що дозволило країні стати глобальним лідером у виробництві. Водночас Китай утвердився як «світова фабрика», використовуючи свою велику та недорогу робочу силу для виготовлення товарів на експорт. Експорт стрімко зростав, і на початку 2000-х років Китай перетворився на провідного гравця у глобальній торгівлі. Це підтверджується

збільшенням торговельного профіциту: від \$32 млрд у 2004 році до \$297 млрд у 2008 році.¹⁹

Однак, попри значний внесок експорту, частка споживання домогосподарств у ВВП зменшилася – з приблизно 65% у 1980-х роках до менш ніж 50% до 2010 року. Це свідчить про те, що внутрішнє споживання не стало головним рушієм економічного зростання, на відміну від інвестицій та експорту. Хоча споживання зростало в абсолютних показниках, його відносна частка в економіці зменшувалася, що створювало певні дисбаланси, зокрема низький рівень добробуту домогосподарств у порівнянні з економічним зростанням країни.²⁰

Ця традиційна модель, хоч і стала надзвичайно успішною у перетворенні Китаю на другу за величиною економіку світу, зіткнулася з низкою структурних проблем.

Після приходу до влади у 2012 році на 18-му з'їзді Комуністичної партії Китаю (КПК) уряд на чолі із Сі Цзіньпіном визнав, що традиційна модель економічного зростання, яка спиралася на споживання та експорт, зіткнулася з серйозними структурними проблемами. Надмірна виробнича потужність, екологічна деградація, зростання нерівності доходів та залежність від зовнішніх ринків, особливо в умовах глобальних економічних спадів, вимагали кардинальної переорієнтації економічної стратегії. Ці виклики стали каталізатором для розроблення нової економічної парадигми, яка мала забезпечити стале та якісне зростання.

У відповідь на ці проблеми в документах КПК, особливо в п'ятирічних планах, з'явився акцент на інноваційному, скоординованому, зеленому, відкритому та спільному розвитку. Кожна з цих концепцій має чітке спрямування, що виражається в наступному, наприклад інноваційний

¹⁹ China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States. *Every CRS Report*. URL: <https://www.everycrsreport.com/reports/RL33534.html>.

²⁰ Al-Haschimi A., Spital T. The evolution of China's growth model: challenges and long-term growth prospects. *European Central Bank*. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2024/html/ecb.ebart202405_01~a6318ef569.en.html.

розвиток передбачає просування технологічних проривів і креативності як основи економічного прогресу; скоординований розвиток орієнтований на зменшення диспропорцій між регіонами та секторами економіки; екологічний розвиток наголошує на гармонії між економічним зростанням і збереженням довкілля; відкритий розвиток підкреслює необхідність інтеграції Китаю у глобальну економіку на власних умовах; спільний розвиток має на меті справедливий розподіл економічних благ для досягнення соціальної гармонії. Ці принципи стали офіційною основою економічної політики Сі Цзіньпіна, відображаючи прагнення до збалансованого й сталого розвитку.

Особливе значення у формуванні цієї політики має чинний 14-й п'ятирічний план (2021–2025), який чітко визначає актуальні пріоритети Китаю. У документі зазначено, що Китай має «дотримуватися нової парадигми розвитку, що базується на інноваціях, координації, зеленому розвитку, відкритості та спільному розвитку, пріоретизувати якісний ріст і зробити структурні перетворення головним завданням». План встановлює конкретні цілі, зокрема щорічне зростання витрат на дослідження та розробки на понад 7%, скорочення енергоємності ВВП на 13,5% та зменшення викидів CO₂ на одиницю ВВП на 18%. Ці заходи спрямовані на модернізацію економіки, підвищення її конкурентоспроможності та зниження екологічного навантаження.²¹

Центральне місце в економічній доктрині Сі Цзіньпіна посідає концепція «соціалістичної ринкової економіки». Ця модель передбачає, що держава залишається ключовим актором економіки, зберігаючи контроль над ключовими секторами через державні підприємства, водночас допускаючи розвиток різних форм власності, включно з приватною. Як зазначено в публікації Центрального комітету КПК, «сукупність власності становить узагальнену систему, за якої суспільна власність є основною, а всі інші форми

²¹ Outline of the 14th Five-Year Plan (2021-2025) for National Economic and Social Development and Vision 2035 of the People's Republic of China_ News_ Fujian Provincial People's Government. *General Office of Fujian Provincial People's Government*. URL: https://www.fujian.gov.cn/english/news/202108/t20210809_5665713.htm.

власності розвиваються поряд».²² Такий підхід має на меті поєднувати ефективність ринкових механізмів із державним плануванням, забезпечуючи стабільність і орієнтацію на національні пріоритети.

Офіційно економічна політика Сі Цзіньпіна спрямована на досягнення високоякісного зростання, стимулювання інновацій, забезпечення соціальної гармонії шляхом зменшення економічних диспропорцій і нерівності, а також на нарощування глобального впливу Китайської Народної Республіки. У публічних заявах регулярно звучать амбітні цілі модернізації, а саме створення «модернізованої соціалістичної країни» до 2035 року, перетворення Китаю на науково-технологічну потугу та досягнення «загального процвітання». Концепція «загального процвітання» передбачає скорочення розриву в доходах і забезпечення доступності економічних вигод для всіх верств населення, що є ключовим чинником соціальної стабільності.²³

Ці короткострокові цілі є частиною ширшої довгострокової стратегії, яка передбачає перетворення Китаю на провідну світову індустріальну державу до 2049 року – на століття з дня заснування КНР. Ця мета є складовою «двох столітніх цілей», де перша полягала у створенні «помірно заможного суспільства», а друга – у побудові «сильної, цивілізованої, гармонійної та сучасної соціалістичної країни». Крім того, економічна політика Сі тісно пов'язана з геополітичними амбіціями Китаю, зокрема ініціативою «Один пояс, один шлях» і прагненням до технологічної самодостатності через програми на кшталт «Зроблено в Китаї 2025», які мають на меті зміцнити позиції КНР на світовій арені.²⁴

²² Xi stresses healthy development of capital in China. International Department of Central Committee of CPC. URL: https://www.idcpc.org.cn/english2023/ttxw/ttpt/202307/t20230717_152737.html#:~:text=The%20country%20has%20then%20gradually,public%20sector.

²³ Allison G. What Xi Jinping Wants. *The Atlantic*. URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/05/what-china-wants/528561/>.

²⁴ Wong A. China's economic statecraft under Xi Jinping. *Brookings*. URL: <https://www.brookings.edu/articles/chinas-economic-statecraft-under-xi-jinping/>.

1.1.1. «Зроблено в Китаї 2025»

Під керівництвом Сі Цзіньпіна Китай розпочав амбітну трансформацію своєї економіки, приділяючи особливу увагу модернізації виробничого сектору. Через два роки після вступу на посаду Сі Цзіньпін запустив одну з перших його широких економічних політик - «Зроблено в Китаї 2025», спрямовану на перехід виробничої бази Китаю від трудомістких галузей до високотехнологічних секторів.²⁵ «Зроблено в Китаї 2025» є першим етапом триступеневої стратегії, яка на фінальному етапі передбачає становлення Китаю світовим промисловим лідером до 2049 року, що збігається зі 100-ю річницею заснування Китайської Народної Республіки.

Триступеневий план, окреслює поетапний підхід до досягнення амбітних виробничих цілей Китаю. Перший етап (до 2020 року) передбачав опанування ключових технологій та перехід до цифрових і мережевих методів виробництва. Другий етап (до 2035 року) орієнтований на вихід Китаю в середній ешелон світових виробничих держав за масштабом і рівнем інновацій, із суттєвими технологічними перевагами у пріоритетних галузях. Остаточний, третій етап (до 2049 року) закладає амбітну мету – консолідацію Китаю як повноцінної світової потуги у виробництві, лідера за інноваціями та із власною технологічною системою.²⁶

Стратегія «Зроблено в Китаї 2025», затверджена Держрадою КНР у травні 2015 року, є десятирічним планом розвитку промисловості, спрямованим на модернізацію та оновлення вітчизняного виробничого сектора. У документі підкреслюється, що промисловість становить «основу національної економіки» і «фундамент великої держави». Стратегія має на меті значно підвищити конкурентоспроможність китайських виробників на світовому

²⁵ 'Made in China 2025' plan issued. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://english.www.gov.cn/policies/latest_releases/2015/05/19/content_281475110703534.htm.

²⁶ Murphy B. Notice of the State Council on the Publication of Made in China 2025. *CSET*. URL: https://cset.georgetown.edu/wp-content/uploads/t0432_made_in_china_2025_EN.pdf.

ринку, розширити їхню частку в глобальному виробництві та зменшити залежність Китаю від імпортованих технологій і комплектуючих.²⁷

У документі йдеться про дев'ять пріоритетних напрямів, серед яких – підвищення інноваційності, інтеграція технологій і промисловості, зміцнення виробничої бази, розвиток власних брендів, впровадження «зелених» технологій, структурне оновлення промисловості, розширення сервісної складової для виробництва та інтернаціоналізація виробничого сектору. Також уряд активно закликає відкривати ринок і заохочувати іноземні інвестиції у ключових областях (наприклад, ІТ і біомедицина), включаючи створення у Китаї R&D-центрів міжнародних компаній.²⁸

Разом із тим, КНР почала швидко розвивати сферу інновацій власноруч, шляхом збільшення витрат на дослідження та розробки (R&D). Витрати Китаю на науково-дослідні роботи щороку зростають на близько 10% та у 2024 році досягнули 495 мільярдів доларів.²⁹

Відповідно до офіційних документів, для реалізації мети держава визначила низку ключових завдань. Серед них – посилення національних дослідницьких і інноваційних спроможностей, інтеграція науки й виробництва та залучення підприємств у роль осередку інновацій. Підкреслюється необхідність поглиблення цифровізації та «розумної» модернізації промисловості, що передбачає впровадження інтелектуального устаткування, Інтернету речей, штучного інтелекту та «розумних» технологій управління виробництвом. Велика увага надається розвитку вітчизняних фундаментальних компонентів, базових технологій та матеріалів, що лежать в основі промислової інфраструктури. Зокрема, планом передбачено усунення технологічних вузьких місць у пріоритетних галузях, створення національних дослідницьких

²⁷ Murphy B. Notice of the State Council on the Publication of Made in China 2025. *CSET*. URL: https://cset.georgetown.edu/wp-content/uploads/t0432_made_in_china_2025_EN.pdf.

²⁸ 'Made in China 2025' plan issued. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://english.www.gov.cn/policies/latest_releases/2015/05/19/content_281475110703534.htm.

²⁹ Qiongfang D. China's expenditure on R&D exceeds \$495 billion in 2024, up 8.3% from 2023. *Global Times*. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202501/1327442.shtml>.

центрів, проєктів з освоєння критичних матеріалів, вдосконалення систем сертифікації і стандартів якості.³⁰

Також «Зроблено в Китаї 2025» ставить завдання підвищення якості та іміджу китайської продукції, що передбачає розбудову брендів з власними інтелектуальними правами й контролем якості на рівні міжнародних стандартів. Передбачено впровадження сучасних методів управління якістю (Six Sigma, «бережливе виробництво» тощо) та створення національних платформ сертифікації і тестування. Не оминається й екологічний компонент, оскільки передбачено екологічну трансформацію традиційних галузей (сталеливарна, хімічна, текстильна тощо) із широким застосуванням енергоощадних і екотехнологій.³¹

Для координації реалізації цих завдань держава пропонує комплекс заходів, а саме стратегічне планування, використання публічних і приватних інвестицій, наукові «національні проєкти», програми підтримки інноваційних підприємств і кластерів. В офіційному тексті наголошується, що досягненню цілей мають сприяти системне загальнодержавне планування, суспільний консенсус, активізація трансформації та оновлення виробничої галузі. Зазначено необхідність реалізації спеціальних проєктів (наприклад, демонстраційні «розумних» заводів, постачальницьких кластерів, зеленої інфраструктури), розробки національних технічних стандартів та навчальних програм для фахівців високого класу.

Станом на 2024 рік Китай досяг значного прогресу в реалізації цілей «Зроблено в Китаї 2025». Наприклад, у секторі електромобілів Китай планував досягти річного продажу 3 мільйонів одиниць до 2025 року, але вже у 2023 році продажі сягнули більше 8 мільйонів, причому лише компанія BYD продала понад 3 мільйони автомобілів.³² У відновлювальній енергетиці Китай

³⁰ Murphy B. Notice of the State Council on the Publication of Made in China 2025. *CSET*. URL: https://cset.georgetown.edu/wp-content/uploads/t0432_made_in_china_2025_EN.pdf.

³¹ Там само.

³² Exclusive | As Beijing's 'Made in China 2025' plan nears finish line, how well has it done?. *South China Morning Post*. URL: <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3260307/made-china-2025-china-meets-most-targets-manufacturing-plan-proving-us-tariffs-and-sanctions>.

перевищив цілі з виробництва, ставши світовим лідером у генерації сонячної та вітрової енергії. В аерокосмічній галузі країна досягла значних віх, зокрема посадки марсохода, завершення створення системи навігації BeiDou, будівництва космічної станції та першої посадки на зворотний бік Місяця.

Проте в деяких сферах залишаються виклики. Наприклад, у передовій фотолітографії, хоча Huawei досяг прогресу з техніками подвійної/множинної експозиції, індустріалізація екстремальної ультрафіолетової (EUV) літографії ще не реалізована. У сфері автономного вимірювального обладнання більшість розумних лічильників і обладнання для онлайн-аналізу залишаються іноземними брендами.³³

1.1.2. Інвестиційна політика

Для ефективного втілення попередньої політики і залучення значних обсягів інвестицій, Пекін останніми роками поступово лібералізує ринок. Під керівництвом Сі Цзіньпіна Китай реалізує зважену інвестиційну стратегію, що поєднує поступове відкриття ринку з жорстким контролем заради досягнення економічного зростання, технологічного прориву та національної безпеки. Цю модель часто називають «вільною торгівлею з китайським обличчям». Вона передбачає формальну відкритість для іноземного капіталу за умов, що гарантують довгострокову вигоду для національної економіки. Політика включає законодавчі реформи, зняття обмежень для іноземних інвесторів, стимули для капіталовкладень у пріоритетні галузі та суворий контроль над впливом капіталу. Усе це відповідає баченню Сі Цзіньпіна високоякісного розвитку та глибшої інтеграції Китаю в глобальну економіку.

Одним із ключових кроків у цій політиці став Закон про іноземні інвестиції (Foreign Investment Law, FIL), ухвалений 15 березня 2019 року і чинний з 1

³³ Exclusive | As Beijing's 'Made in China 2025' plan nears finish line, how well has it done?. *South China Morning Post*. URL: <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3260307/made-china-2025-china-meets-most-targets-manufacturing-plan-proving-us-tariffs-and-sanctions>.

січня 2020 року. Він замінив три нормативно-правові акти, які регулювали іноземні інвестиції протягом понад 40 років, а саме Закон про спільні підприємства з китайським й іноземним капіталом, Закон про кооперативні підприємства та Закон про підприємства, що повністю належать іноземцям. FII мав створити єдину правову основу, орієнтовану на сприяння та захист іноземних інвестицій, а також підвищення прозорості регуляторної системи. Він забороняє примусову передачу технологій, гарантує захист інтелектуальної власності та забезпечує рівний доступ до державних закупівель – відповідно до очікувань міжнародних інвесторів, зокрема зі США.³⁴ Закон має на меті створення передбачуваного та конкурентного бізнес-середовища.

Паралельно з впровадженням FII Китай системно скорочує перелік галузей, де іноземні інвестиції обмежені або заборонені. Це відображає прагнення Пекіна відкривати нові сектори для іноземного капіталу, водночас зберігаючи контроль над стратегічними сферами. У 2021 році таких секторів було 31 (замість 33), зокрема скасовано обмеження на частку іноземної участі у виробництві легкових автомобілів.³⁵ У 2024 році кількість обмежених секторів скоротили до 29, а всі бар'єри у виробничій галузі – повністю знято.³⁶

З іншого боку, Китай активно стимулює іноземні інвестиції в стратегічно важливі сектори. Виокремлено близько 1474 напрямів, у яких іноземні вкладення особливо вітаються. Окрема увага приділяється високотехнологічному виробництву, зеленим технологіям, сучасним послугам, охороні здоров'я, спорту й розвитку сільських територій. Такий підхід дозволяє спрямовувати капітал на модернізацію економіки, підвищення

³⁴ China - Foreign Investment Law of the People's Republic of China | Investment Laws Navigator | UNCTAD Investment Policy Hub. *UNCTAD Investment Policy Hub*. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-laws/laws/317/china-foreign-investment-law-of-the-people-s-republic-of-china>.

³⁵ Zhou Q., Zhang Z. China's 2021 Negative Lists Widen Market Access for Foreign Investment. *China Briefing News*. URL: <https://www.china-briefing.com/news/2021-china-negative-lists-update-widen-market-access-for-foreign-investment/>.

³⁶ New Negative List 2024 - China abolishes all restrictions on foreign investment in the manufacturing sector. *CMS Legal*. URL: <https://cms.law/en/chn/news-information/new-negative-list-2024-china-abolishes-all-restrictions-on-foreign-investment-in-the-manufacturing-sector>.

інноваційності та досягнення технологічної самодостатності – пріоритети, задекларовані Сі Цзіньпіном.³⁷

Водночас Китай зберігає жорсткий контроль над виведенням капіталу, щоб запобігти фінансовій нестабільності. Хоча в окремих зонах, наприклад у пілотній зоні вільної торгівлі в Шанхаї, інвесторам дозволено вільно переміщувати кошти, пов'язані з їхніми інвестиціями, за умови їхньої «реальності та законності», загалом регуляторна політика залишається суворою.³⁸ Такий контроль дає змогу спрямовувати іноземний капітал на внутрішні потреби та зменшувати ризики для фінансової стабільності.

Ця стратегія відображає прагматичний підхід Сі Цзіньпіна, за якого Китай відкриває ринки для іноземних інвесторів, але на власних умовах. Розширення доступу до секторів, що сприяють економічному розвитку, поєднується із суворим захистом чутливих сфер – як-от телекомунікації або національна безпека. Такий баланс забезпечує, щоб іноземні інвестиції зміцнювали китайську економіку, не створюючи загроз її стратегічним інтересам.

1.1.3. Концепція «подвійного обігу»

Наступним ключовим елементом економічної політики Сі Цзіньпіна стала концепція «подвійного обігу», офіційно запропонована 2020 року на тлі ескалації торговельної війни зі США та пандемії COVID-19. У квітні 2020 року на засіданні Центральної фінансово-економічної комісії КПК Сі Цзіньпін вперше закликав «побудувати новий формат розвитку з домінуванням внутрішнього чиннику».³⁹ У травні того ж року, на позачерговому засіданні

³⁷ Interesse G. Decoding China's H1 2024 Foreign Direct Investment (FDI) Performance. *China Briefing*. URL: <https://www.china-briefing.com/news/decoding-chinas-h1-2024-foreign-direct-investment-fdi-performance/>.

³⁸ He L. China relaxes capital controls to entice badly needed foreign investment | CNN Business. *CNN*. URL: <https://edition.cnn.com/2023/09/22/economy/china-loosens-capital-controls-intl-hnk/index.html>.

³⁹ 国家发展改革委负责同志在《习近平经济思想研究》刊发署名文章：加快构建新发展格局 把握未来发展主动权. *National Development and Reform Commission*. URL: https://www.ndrc.gov.cn/fzggw/wld/lwl/lddt/202207/t20220705_1330076.html.

Постійного комітету Політбюро ЦК КПК, присвяченому протидії пандемії, він офіційно представив стратегію «подвійного обігу» – як «нову програму розвитку взаємної вигоди через внутрішній і міжнародний обіги».⁴⁰ За оцінками аналітиків, суть стратегії полягає у збалансуванні ролей зовнішнього та внутрішнього ринків. Уряд прагне зробити економіку більш стабільною та стійкою, зменшуючи залежність від зовнішньої торгівлі й одночасно підвищуючи якість внутрішнього виробництва.⁴¹ Йдеться про стимулювання внутрішнього попиту (насамперед споживання), розширення внутрішніх ланцюгів створення вартості та інноваційних секторів. При цьому зовнішній попит і експорт мають доповнювати та підсилювати внутрішній ринок.⁴² Іншими словами, економіка Китаю має перейти до моделі, де внутрішній ринок виступає основою, а зовнішні зв'язки – додатковою опорою.

Стратегія складається з двох головних складових – внутрішнього та міжнародного обігів, які мають взаємодоповнювати одне одного.⁴³

- Внутрішній обіг – передбачає стимулювання внутрішнього попиту та зміцнення національного виробництва. Акценти робляться на зростанні споживання, розвитку сфери послуг, модернізації виробництва, цифровізації, а також на енергетичній та технологічній диверсифікації. Головна мета – зробити внутрішній ринок основним рушієм економічного розвитку. Наприклад, влада звертає увагу на зростання доходів домогосподарств, підвищення мінімальних зарплат, субсидування придбання товарів тривалого користування, підтримку малого і середнього бізнесу тощо. За задумом, це має максимально

⁴⁰ CAINEY P. Xiconomics : What Chinas Dual Circulation is: Xiconomics. Agenda, 2023. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/xiconomics/what-is-dual-circulation-strategy/AE18871C629F10F8FDBB53C6CC171256>.

⁴¹ Tran H. Dual circulation in China: A progress report. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/dual-circulation-in-china-a-progress-report/>.

⁴² Pettis M. Will China's Common Prosperity Upgrade Dual Circulation?. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/china-financial-markets/2021/10/will-chinas-common-prosperity-upgrade-dual-circulation?lang=en>.

⁴³ 关系我国发展全局的重大战略任务（新时代的关键抉择）. *People.cn*. URL: <http://politics.people.com.cn/n1/2021/1104/c1001-32272864.html>.

реалізувати споживчий потенціал країни з населенням понад 1,4 млрд осіб і максимально зменшити залежність економіки від зовнішніх ринків.⁴⁴

- Міжнародний обіг – передбачає підтримку вигідних зовнішньоекономічних зв'язків. У фокусі – експорт товарів і послуг із високою доданою вартістю, участь у глобальних ланцюгах вартості, залучення іноземних інвестицій та розвиток інфраструктури співпраці (зокрема, в межах ініціативи «Один пояс, один шлях»). За словами Сі Цзіньпіна, хоча внутрішній обіг і є пріоритетним, концепція не є ізоляціоністською. Він підкреслив, що подвійний цикл має на меті зміцнення внутрішнього обігу через ефективну взаємодію із зовнішнім світом. Іншими словами, Китай має продовжувати утримувати відкритість економіки, але тепер з акцентом на перехід всередину. Так, влада планує диверсифікувати експортні ринки (особливо через зони вільної торгівлі, RCEP, майбутнє приєднання до CPTPP) і одночасно стимулювати імпорту стратегічно важливих технологій і сировини, щоб забезпечити внутрішнє виробництво.

- Взаємозв'язок між обігами. Мета стратегії – створення синергії між внутрішніми й зовнішніми потоками. Аналітики називають це «стратегічною гібридною інтеграцією», коли Китай взаємодіє зі світом на власних умовах. Наприклад, розбудова національних виробничих ланцюгів може посилити експорт високотехнологічної продукції, а іноземні інвестиції сприяти впровадженню інновацій усередині країни. У доповіді 2022 року Сі закликав до підвищення продуктивності факторів виробництва та інтеграції внутрішніх і міжнародних ресурсів.⁴⁵

⁴⁴ Will the Dual Circulation Strategy Enable China to Compete in a Post-Pandemic World? | ChinaPower Project. *ChinaPower Project*. URL: <https://chinapower.csis.org/china-covid-dual-circulation-economic-strategy/>.

⁴⁵ Full text of the report to the 20th National Congress of the Communist Party of China. *International Department, Central Committee of C.P.C.* URL: <https://www.idcpc.org.cn/english2023/tjzl/cpcji/20thPartyCongrssReport/>.

Необхідність цієї стратегії обумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми викликами.

По-перше, пандемія COVID-19 та супутні локдауни серйозно вразили не лише китайську, а й глобальну економіку. Китайський експорт і виробництво пережили шок, що підкреслило ризики надмірної залежності від коливань світового попиту. Як зауважується, глобальна невизначеність ХХІ століття змушує Китай «прокласти новий економічний курс».⁴⁶

По-друге, торговельні та технологічні конфлікти зі США у 2018–2020 роках загострили усвідомлення загроз, пов'язаних із залежністю від американських технологій. Заборони на експорт напівпровідників і обмеження інвестицій у високотехнологічні галузі стимулювали Пекін активізувати розвиток внутрішніх потужностей і орієнтуватися на самозабезпечення.⁴⁷ У 2020 р. Сі Цзіньпін наголосив: «Ми маємо повною мірою використовувати наші внутрішні ресурси для стимулювання технологічних інновацій... це життєво необхідно для гарантування самозабезпечення в ключових сферах».⁴⁸

По-третє, структурні дисбаланси економіки КНР потребували змін. Протягом десятиліть зростання країни базувалося переважно на експорті й інвестиціях, а внутрішнє споживання залишалося відносно низьким у порівнянні з розвиненими країнами. Це призводило до надвиробництва, боргового навантаження на місцеві уряди та соціальної нерівності. Влада усвідомлювала, що таке зростання стає крихким і неефективним. Як зауважив Лю Хе, Віце-Прем'єр Китаю: «Ми маємо зробити наше тіло стійким до будь-

⁴⁶ Will the Dual Circulation Strategy Enable China to Compete in a Post-Pandemic World? | ChinaPower Project. *ChinaPower Project*. URL: <https://chinapower.csis.org/china-covid-dual-circulation-economic-strategy/>.

⁴⁷ Tran H. Dual circulation in China: A progress report. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/dual-circulation-in-china-a-progress-report/>.

⁴⁸ Xi Jinping: Certain Major Issues for Our National Medium- to Long-Term Economic and Social Development Strategy. *Center for Security and Emerging Technology*. URL: <https://cset.georgetown.edu/publication/xi-jinping-certain-major-issues-for-our-national-medium-to-long-term-economic-and-social-development-strategy/>.

яких буревіїв, аби ніщо не могло нас зламати»⁴⁹ Тому стратегія орієнтації на внутрішній попит має стати своєрідною страховкою для китайської економіки.

Отже, «подвійний обіг» постає як політичний інструмент відповіді на сукупність кризових факторів, а саме він поєднує пом'якшення зовнішніх шоків (через диверсифікацію торгівлі та залучення інвестицій) з нарощенням внутрішньої міцності (через стійке внутрішнє споживання і інноваційний розвиток).

На практиці реалізація цієї стратегії вимагає глибоких економічних реформ. З одного боку, влада стимулює внутрішнє споживання. У 2024–2025 роках були ухвалені програми підтримки населення, зокрема пакет із понад 30 заходів, що включають у себе підвищення доходів, соціальні виплати, субсидії на покупки, туристичні ваучери тощо.⁵⁰ Як заявив прем'єр Лі Цян 2025 року, уряд надаватиме «тверду підтримку зайнятості, зростанню доходів і створенню попиту шляхом високоякісної пропозиції».⁵¹ Було також затверджено програму «Спеціальна дія для стимулювання споживання», яка охоплює підвищення зарплат, соціальні гарантії та боротьбу з надмірним трудовим навантаженням. Це узгоджується з позицією Сі, який наголошував на створенні довготривалого механізму стабільних доходів для населення, аби люди «споживали впевнено». Результатом має стати значне нарощення внеску приватного споживання у ВВП.⁵²

Водночас стратегія має і внутрішні суперечності. Наприклад, експортна конкурентоспроможність Китаю частково базується на низькій оплаті праці, тоді як зростання внутрішнього попиту вимагає її підвищення. У такому випадку підвищення внутрішнього споживання досягнути важко, оскільки

⁴⁹ 国家发展改革委负责同志在《习近平经济思想研究》刊发署名文章：加快构建新发展格局 把握未来发展主动权. *National Development and Reform Commission*. URL: https://www.ndrc.gov.cn/fzggw/wld/lwl/lddt/202207/t20220705_1330076.html.

⁵⁰ China Unveils Consumption 'Action Plan'. *Sixth Tone*. URL: <https://www.sixthtone.com/news/1016832>.

⁵¹ Policy focus on consumption to drive growth. *China Daily*. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202504/21/WS68057a8ca3104d9fd38207ba.html>.

⁵² Там само.

умови, які посилюють споживання, призводять до менш конкурентоспроможного експорту, і навпаки.

1.1.4. Політика «загального процвітання»

Серед іншого, для ефективного зростання внутрішнього попиту керівництво Китаю впровадило політику подолання соціальної нерівності. На Пленумі ЦК КПК у серпні 2021 року Сі Цзіньпін наголосив на потребі «неухильно йти шляхом загального процвітання, наповненим людиноцентричною філософією розвитку».⁵³ В документах ця концепція трактується як сутнісна вимога соціалізму та спільне прагнення народу.⁵⁴ У доповіді ХХ з'їзду КПК (2022 р.) вперше виокремлено досягнення загального процвітання як визначальну рису соціалізму з китайською специфікою та невід'ємну складову «китайського шляху».⁵⁵ Необхідність зміцнення соціальної справедливості й вирівнювання умов розвитку для всіх верств населення закріплено як незмінну мету модернізації. Курс спрямований на забезпечення добробуту для всіх і запобігання соціальній поляризації.⁵⁶

Офіційна програма визначає ключові цілі політики «загального процвітання». У 2021 році Сі Цзіньпін підкреслив, що йдеться не про одноманітний розподіл, а про достаток «для всіх». Він зазначив часові орієнтири, які визначають, що до завершення XIV п'ятирічного плану (2021-2025) необхідно зробити вирішальні кроки, а до 2035 року – досягти

⁵³ Dezhi W., Bixing W. The Rights Logic of Common Prosperity: Structure, Evolution, and Path to Implementation. *China Human Rights*. URL: <https://en.humanrights.cn/2023/11/11/12d47ba1a9ff11ee87f90c42a1073f92.html>.

⁵⁴ 中共中央 国务院关于支持浙江高质量发展建设共同富裕示范区的意见. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://www.gov.cn/zhengce/2021-06/10/content_5616833.htm.

⁵⁵ Dezhi W., Bixing W. The Rights Logic of Common Prosperity: Structure, Evolution, and Path to Implementation. *China Human Rights*. URL: <https://en.humanrights.cn/2023/11/11/12d47ba1a9ff11ee87f90c42a1073f92.html>.

⁵⁶ Full text of the report to the 20th National Congress of the Communist Party of China. *International Department of Central Committee of CPC*. URL: <https://www.idcpc.org.cn/english2023/tjzl/cpcjj/20thPartyCongrressReport/>.

відчутного й суттєвого прогресу, зокрема в рівному доступі до базових публічних послуг.⁵⁷ Затверджені стратегічні плани передбачають, що до середини XXI століття Китай має значною мірою досягти цілей загального процвітання, зменшити розриви між містом і селом й знизити рівень споживчої й доходної нерівності.⁵⁸

У документах КПК детально описано інструменти досягнення загального процвітання. Зокрема, передбачається реформування системи розподілу доходів для збільшення частки заробітної плати у загальних доходах та забезпечення гідної винагороди за працю. Проголошено цілі щодо стрімкого зростання доходів малозабезпечених і середньозабезпечених груп населення, а також розширення середнього класу. Заплановано активніше впровадження прогресивного оподаткування, розвиток системи соціального страхування й трансфертів для перерозподілу ресурсів. Офіційні документи прямо декларують необхідність в захисті та розширенні законних доходів, коригуванні надмірних та забороні незаконних доходів.⁵⁹ Таким чином, формується дворівнева система розподілу, що включає в себе первинний розподіл (через оплату праці) та вторинний (через податки й дотації), із плавним збалансованим розподілом доходів.

Оскільки нерівності між містом і селом, регіонами та соціальними групами залишаються суттєвими, запроваджено практику пілотних регіонів – наприклад, провінцію Чжецзян обрано демонстраційною зоною для реалізації політики «загального процвітання». Такі нормативні ініціативи створюють

⁵⁷ Full Text: Xi Jinping's Speech on Boosting Common Prosperity. *Caixin Global*. URL: <https://www.caixinglobal.com/2021-10-19/full-text-xi-jinpings-speech-on-boosting-common-prosperity-101788302.html>.

⁵⁸ Full Text: Xi Jinping's Speech on Boosting Common Prosperity. *Caixin Global*. URL: <https://www.caixinglobal.com/2021-10-19/full-text-xi-jinpings-speech-on-boosting-common-prosperity-101788302.html>.

⁵⁹ Full text of the report to the 20th National Congress of the Communist Party of China. *International Department of Central Committee of CPC*. URL: <https://www.idcpc.org.cn/english2023/tjzl/cpcjj/20thPartyCongrressReport/>.

правову та адміністративну базу для втілення концепції – від розширення громадських сервісів до податків на майно чи стимулювання доброчинності.⁶⁰

Політика «загального процвітання» за правління Сі Цзіньпіна постає стратегічною ініціативою, що поєднує соціалістичні ідеали справедливості з прагматичними підходами до розвитку. Вона формально закріплює мету – поступове скорочення доходних розривів і забезпечення рівного доступу до публічних благ, що в довгостроковій перспективі має гарантувати стабільність соціального устрою Китаю.

1.1.5. Екологічна політика і перехід до «зеленої економіки»

У політиці Сі Цзіньпіна дедалі більше зростає значення екологічної стійкості та «зеленого» розвитку. Китайський уряд активно послуговується концепцією «екологічної цивілізації», яка стала складовою політичного дискурсу Сі та була включена до Конституції КНР у 2018 році та є частиною «Думки Сі Цзіньпіна про екологічну цивілізацію».

У вересні 2020 року Сі на Генеральній Асамблеї ООН заявив, що Китай прагне досягти піку викидів CO₂ до 2030 року та вуглецевої нейтральності до 2060 року. Ця заява стала переломним моментом, що окреслив амбітні кліматичні зобов'язання КНР – найбільшого у світі емітента парникових газів.⁶¹ Цілі, проголошені Сі, стали основою для широкого спектра заходів, спрямованих на декарбонізацію економіки та перехід до «зеленої» моделі розвитку.

Одним із ключових кроків стало запровадження національної системи торгівлі викидами (ETS), яка почала діяти у липні 2021 року й наразі є найбільшою у світі за обсягом покритих викидів. На першому етапі система

⁶⁰ 中共中央 国务院关于支持浙江高质量发展建设共同富裕示范区的意见. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://www.gov.cn/zhengce/2021-06/10/content_5616833.htm.

⁶¹ From publications to policy: China launches world's largest carbon market. *Unesco*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/publications-policy-china-launches-worlds-largest-carbon-market>.

охоплювала енергетичний сектор, який становить понад 40% викидів CO₂ у Китаї. Регулювання поширювалося на понад 2000 компаній із річними викидами понад 26 тисяч тонн CO₂. ETS базується на інтенсивності викидів, а не на жорсткій межі, дозволи розподіляються безкоштовно – залежно від виробничих показників. Уряд планує поступово поширити систему на інші сектори, включно з промисловістю, що планово сприятиме подальшому скороченню викидів.⁶² Паралельно уряд запроваджує цільові екологічні індикатори на рівні провінцій, стимулює енергоефективність і «зелене» виробництво, інвестує у відновлювані джерела енергії.

Наприклад, Китай лідирує у світі за встановленою потужністю сонячних і вітрових електростанцій, а також за виробництвом електромобілів і акумуляторів. Ці галузі визначено національними пріоритетами – як у контексті боротьби зі зміною клімату, так і як рушії економічного зростання.

Китай є світовим лідером за встановленою потужністю сонячних і вітрових електростанцій, що є результатом значних державних інвестицій та стратегічного планування. У 2023 році країна інвестувала 890 мільярдів доларів у чисту енергію, що становить приблизно третину світових інвестицій у цей сектор.⁶³ У 2024 році встановлено 357 гігават нових сонячних і вітрових потужностей – на 45% і 18% більше відповідно, ніж роком раніше.⁶⁴

Електромобільна галузь також стала одним із флагманів «зеленої» економіки. У 2023 році в Китаї продано 8,1 мільйона електромобілів – приблизно 60% світового ринку.⁶⁵ У 2024 році продажі пасажирських електромобілів зросли до 12,87 мільйона одиниць, з яких 60% становили

⁶² From publications to policy: China launches world's largest carbon market. *Unesco*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/publications-policy-china-launches-worlds-largest-carbon-market>.

⁶³ World Energy Investment 2024 - China. *The International Energy Agency*. URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2024/china>.

⁶⁴ O'malley I. China built out record amount of wind and solar power in 2024. *AP News*. URL: <https://apnews.com/article/wind-solar-energy-china-climate-carbon-emissions-b337503abfacfd9b7829fd7bbcd507e9>.

⁶⁵ Electric Vehicles - China. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/mmo/electric-vehicles/china>.

повністю електричні авто, а 40% – гібриди (PHEV).⁶⁶ Цей успіх значною мірою забезпечено завдяки державним субсидіям.

Крім того, під тиском центрального уряду посилюється екологічне регулювання традиційних галузей. Запроваджено жорсткіші стандарти на викиди забруднюючих речовин у промисловості та транспорті. Активно зменшується залежність від вугілля – шляхом закриття застарілих шахт і обмеження будівництва нових електростанцій. Також стимулюються проекти із збереження лісів та впровадження чистих технологій.

Екологічна політика Сі Цзіньпіна є комплексним поєднанням амбітних кліматичних цілей, масштабних інвестицій у відновлювані джерела енергії та скорочення залежності від вугілля з поступовою трансформацією всієї економіки в бік «зеленої» індустрії.⁶⁷

Таким чином, внутрішня економічна політика Сі Цзіньпіна постає як цілісна система взаємопов'язаних заходів, спрямованих на поступове зниження зовнішньої залежності Китаю шляхом нарощування власних виробничих і технологічних можливостей. У центрі цієї системи – стратегія «Зроблено в Китаї 2025», що визначає курс на масштабну програму імпортозаміщення та розвиток високотехнологічних галузей – від електроніки та робототехніки до біотехнологій. Паралельно інвестиційна політика виконує роль механізму адресного залучення капіталу та передових технологій у пріоритетні сектори, забезпечуючи ресурсну базу для імпортозаміщення та сприяючи формуванню національної інноваційної екосистеми.

Концепція «подвійного обігу» органічно доповнює ці напрями, поєднуючи стимулювання внутрішнього попиту – через підвищення доходів населення та розвиток соціальних програм – із розширенням експортного потенціалу китайської продукції на світових ринках. У цьому ж контексті політика

⁶⁶ Electric vehicle industry in China. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Electric_vehicle_industry_in_China.

⁶⁷ From publications to policy: China launches world's largest carbon market. *Unesco*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/publications-policy-china-launches-worlds-largest-carbon-market>.

«загального процвітання» спрямована на зменшення соціально-економічної нерівності та формування стабільного середнього класу як фундаменту внутрішнього споживчого ринку.

Екологічна політика виступає точкою перетину «Зроблено в Китаї 2025» і «подвійного обігу», оскільки вона спирається на масштабне нарощування виробничої бази та впровадження «зелених» технологій усередині країни, а водночас прагне закріпити позиції Китаю в новостворених галузях на зовнішніх ринках.

1.2. Зовнішній вектор економічної політики Сі Цзіньпіна

Сі Цзіньпін взяв курс на активнішу участь Китаю в глобальній економіці. Одним із ключових його досягнень стало підписання наприкінці 2020 року Регіональної всеохоплюючої економічної угоди (RCEP) – сучасної зони вільної торгівлі між КНР, десятьма країнами АСЕАН та п'ятьма іншими азійсько-тихоокеанськими державами.⁶⁸ RCEP формально став 19-ю угодою про вільну торгівлю, яку підписав Китай, довівши число його торговельних партнерів у режимі вільної торгівлі до 26. Особливістю домовленості є вперше встановлений режим вільної торгівлі між Китаєм і Японією – однією з десяти найбільших економік світу. За оцінками китайських аналітиків, це дозволить збільшити частку торгівлі Китаю з країнами зони вільної торгівлі з поточних 27 % до майже 35 %. В офіційних коментарях Пекін наголошує, що RCEP уніфікує регіональні правила походження товарів і торгові процедури, поглиблює виробничі ланцюги регіону та дозволяє Китаю розвивати «всеохопну, глибоку та диверсифіковану модель відкритості» своєї економіки шляхом узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами високого рівня.⁶⁹

⁶⁸ Signing of RCEP drives regional, global economic growth. 首页 - 北京市人民政府外事办公室. URL: https://wb.beijing.gov.cn/en/policy_release/further_opening_of_the_service_sector/202110/t20211008_2508160.html.

⁶⁹ Там само.

Паралельно з регіональною інтеграцією Китай активізував зусилля в межах міжрегіональних торговельних форматів. У вересні 2021 року він офіційно подав заявку на приєднання до Угоди про всебічне та прогресивне транстихоокеанське партнерство (СРТРР).⁷⁰ Цей крок, здійснений після підписання RCER, розглядався як спроба зміцнити позиції Китаю в глобальній торгівлі. У листопаді того ж року Міністерство торгівлі КНР повідомило про подачу заявки на вступ до Угоди про партнерство в цифровій економіці (DEPA).⁷¹ Зазначається, що участь у DEPA узгоджується з планом Китаю щодо поглиблення внутрішніх реформ і прагненням до високого рівня відкритості, а також сприятиме співпраці в галузі цифрових технологій, інновацій та сталого розвитку. Такі кроки демонструють намір Пекіна долучитися до новітніх економіко-технологічних альянсів регіону та забезпечити кращий доступ китайських компаній до регіональних ринків.

На західному напрямку Китай також вів активні переговори. Наприкінці 2020 року КНР і ЄС оголосили про досягнення принципової згоди щодо завершення семирічних переговорів з укладення Всеохоплюючої угоди про інвестиції.⁷² Згідно з заявою Єврокомісії, Китай зобов'язався забезпечити європейським інвесторам ширший доступ до свого ринку й створити справедливіші умови конкуренції. Домовленість передбачає прозорість державних субсидій, рівне ставлення до іноземних компаній та обмеження практик примусового передання технологій. Хоча фактична ратифікація угоди ускладнюється політичними розбіжностями, сам факт досягнення першого політичного погодження свідчить про прагнення Китаю розширити інвестиційне партнерство з розвиненою західною економікою.

⁷⁰ China applies to join Pacific trade pact to boost economic clout. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-officially-applies-join-cptpp-trade-pact-2021-09-16/>.

⁷¹ China has submitted an official application to join the Digital Economy Partnership Agreement (DEPA). *MINISTRY OF COMMERCE, PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA*. URL: https://english.mofcom.gov.cn/News/SignificantNews/art/2021/art_dc8a83fce94846859c9f61137b2aac7e.html.

⁷² EU-China Comprehensive Agreement on Investment. *European Commission*. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/china/eu-china-agreement_en.

Крім торговельних угод, стратегічною складовою зовнішньоекономічної політики КНР стало створення нових міжнародних фінансових інституцій. Один із найяскравіших прикладів – Азійський банк інфраструктурних інвестицій (АІВ), заснований у 2015 році з ініціативи Китаю. Під час відкриття банку Сі Цзіньпін заявив, що АІВ «ефективно сприятиме інвестиціям у розвиток інфраструктури в Азії», мобілізуватиме приватні ресурси для регіональної інтеграції й відкриватиме нові можливості економічного зростання в Азії та у світі загалом. Він також підкреслив, що банк сприятиме реформуванню глобальної економічної системи управління, роблячи її більш «справедливою, ефективною та відкритою». ⁷³ Китай також підтримує діяльність Нового банку розвитку (NDB), створеного країнами БРІКС. Під час візиту до офісу банку в Шанхаї у квітні 2025 року Сі Цзіньпін охарактеризував NDB як «першу багатосторонню фінансову установу, створену й керовану країнами, що розвиваються», яка є «платформою для глобального Півдня» і «новою силою в міжнародній фінансовій системі». ⁷⁴ Він закликав банк зосередитися на фінансуванні високоякісних інфраструктурних проєктів, підтримці «зеленої» та технологічної складової розвитку країн Півдня й допомозі у подоланні цифрового розриву.

Паралельно Китай започаткував низку глобальних ініціатив для посилення економічної співпраці з країнами, що розвиваються. У 2021 році Сі Цзіньпін під час виступу на Генеральній асамблеї ООН презентував «Глобальну ініціативу з розвитку» (GDI), орієнтовану на досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року. Вона ґрунтується на шести принципах, а саме пріоритеті розвитку, орієнтації на людину, інноваційності тощо – та охоплює вісім основних напрямів співпраці, від боротьби з бідністю до цифрової економіки й зеленої інфраструктури. Для практичної реалізації GDI створено

⁷³ Address by President Xi Jinping of China At the Opening Ceremony of The Asian Infrastructure Investment Bank. *Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China*. URL: <https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyjh/202405/P020240530531094372225.pdf>.

⁷⁴ Xi Jinping Visits New Development Bank. *Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China*. URL: https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/zyxw/202504/t20250430_11613363.html.

«Глобальний фонд розвитку та південного співробітництва» обсягом 4 млрд доларів США та тристоронній фонд КНР–ФАО на 50 млн доларів. Урядові джерела повідомляють, що ініціативу вже підтримали понад 100 держав і міжнародних організацій, сформувавши так звану «групу друзів GDI».⁷⁵ Таким чином, Китай прагне позиціонувати себе як надійного глобального партнера, особливо для країн Азії, Африки та Латинської Америки.

Окрему увагу приділено співпраці з Африкою та країнами «Глобального Півдня». З китайського боку це реалізується через тематичні форуми. Зокрема, у рамках Форуму співпраці Китай – Африка (FOCAC) в 2018 році у Пекіні було проголошено вісім ключових ініціатив на 2019–2021 роки. Вони охоплювали підтримку індустріалізації й аграрного сектора Африки, відкриття економічних виставок, створення й модернізацію зон економічного співробітництва, запуск 50 програм аграрної допомоги, надання 1 млрд юанів продовольчої допомоги та відправку 500 китайських агрономів. Уряд Китаю також обіцяв заохочувати інвестиції в енергетику, транспорт, фінансову сферу й цифрову економіку континенту з метою інтеграції африканських країн у глобальні ланцюги створення вартості. Ці зусилля супроводжувалися риторикою «спільного майбутнього» і взаємовигідного партнерства.⁷⁶

Таким чином, зовнішньоекономічна стратегія Китаю за Сі Цзіньпіна ґрунтується на поєднанні участі у великих регіональних та глобальних торговельних угодах, активізації фінансування інфраструктури через нові міжнародні банки, а також просуванні ініціатив розвитку і співпраці з країнами, що розвиваються. В офіційних заявах ця стратегія супроводжується гаслами відкритості та глобалізації, оскільки керівництво КНР системно

⁷⁵ China's Three Global Initiatives: China's Solutions to Addressing Global Challenges—Speech by Chinese Ambassador to PNG Yang Xiaoguang at the “China's Global Initiative and China-PNG Cooperation” Symposium. *Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China*. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xw/zwbd/202503/t20250318_11577782.html.

⁷⁶ Elaboration on the Eight Major Initiatives of the FOCAC Beijing Summit. *MINISTRY OF COMMERCE, PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA*. URL: https://english.mofcom.gov.cn/Policies/PolicyInterpretation/art/2018/art_f3cde35bbe0f4ce3931e722b712209b6.html.

закликає до зростання взаємної торгівлі й інвестицій, відкидання протекціонізму і нарощування багатосторонніх структур взаємодії.⁷⁷

1.2.1. «Один пояс, один шлях»

Проте, головним зовнішньоекономічним інструментом Сі Цзіньпіна стала ініціатива «Один пояс – один шлях» (Belt and Road Initiative, BRI), яку вперше було запропоновано Сі під час візитів до Казахстану та Індонезії у 2013 році.⁷⁸ Вона, офіційно, має на меті посилення регіональної та глобальної економічної інтеграції шляхом створення мережі сухопутних і морських торговельних маршрутів, що відтворюють стародавній Шовковий шлях – спадщину давньої торгівлі між Азією, Європою й Африкою. Цей шлях символізує «мир і співпрацю, відкритість та взаємну вигоду». Історичний контекст використовується для формування позитивного іміджу мирного обміну й співпраці, хоча сучасна ініціатива передбачає значно ширші економічні та геополітичні цілі.⁷⁹

Основні завдання ініціативи – поглиблення міждержавних зв'язків, розбудова транспортної інфраструктури (доріг, залізниць, портів), енергетичних об'єктів, а також стимулювання спільного економічного зростання, розвиток торгівлі, інвестицій і культурного обміну між країнами Євразії та Африки.⁸⁰ За оцінками, це один з найамбітніших інфраструктурних

⁷⁷ President Xi Jinping's Speech at Davos Agenda is Historic Opportunity for Collaboration. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/press/2021/01/president-xi-jinping-s-speech-at-davos-agenda-is-historic-opportunity-for-collaboration/>.

⁷⁸ Belt and Road Initiative Overview. *EBRD*. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/ebird-sectors.html>.

⁷⁹ Rolland N. A Concise Guide to the Belt and Road Initiative. *The National Bureau of Asian Research*. URL: <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>.

⁸⁰ VISION AND ACTIONS ON JOINTLY BUILDING SILK ROAD ECONOMIC BELT AND 21ST-CENTURY MARITIME SILK ROAD. *Asia Pacific Energy Portal*. URL: [https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20\(EN\).pdf](https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20(EN).pdf).

проектів в історії,⁸¹ що охоплює залізниці, порти, трубопроводи й цифрові мережі. Ініціатива дозволяє китайським компаніям експортувати технології та капітал, відкривати нові ринки збуту й водночас слугує інструментом політичного впливу.

«Один пояс, один шлях» включає дві взаємодоповнювані складові. «Економічний пояс Шовкового шляху» – це мережа трансконтинентальних сухопутних коридорів, які мають з'єднати Східну Азію з Європою та Середнім Сходом через Центральну Азію й північні території. Зокрема, було передбачено створення Євразійського континентального мосту (схід – захід), коридорів «Китай – Монголія – Росія», «Китай – Центральна Азія – Західна Азія» та «Китай – Індокитайський півострів» із наголосом на ключових транспортних вузлах і промислових парках. «Морський Шовковий шлях ХХІ століття» має з'єднати Китай із Європою морським шляхом через Південно-Китайське море та Індійський океан уздовж узбережжя Південно-Східної Азії.⁸² При цьому на китайському узбережжі розвиваються порти й морські логістичні коридори, зокрема Китайсько-Пакистанський економічний коридор та проєкт Бангладеш – Китай – Індія – М'янма, що є тісно пов'язаними з ініціативою.

В офіційних документах BRI визначено п'ять пріоритетних напрямів співпраці, а саме координація політик, розвиток інфраструктурного сполучення, забезпечення вільної торгівлі, фінансова інтеграція та поглиблення міжлюдських контактів. Зокрема, підкреслюється необхідність гармонізації економічних стратегій, усунення регуляторних бар'єрів і спільного планування регіональних проєктів. Критерієм успіху вважається формування «відкритої, інклюзивної й збалансованої» моделі регіонального

⁸¹ China's Massive Belt and Road Initiative. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>.

⁸² VISION AND ACTIONS ON JOINTLY BUILDING SILK ROAD ECONOMIC BELT AND 21ST-CENTURY MARITIME SILK ROAD. *Asia Pacific Energy Portal*. URL: [https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20\(EN\).pdf](https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20(EN).pdf).

економічного співробітництва, яка сприяє зміцненню довіри між країнами та підвищенню стандартів партнерства. Інфраструктурна складова ініціативи передбачає реалізацію масштабних транспортних, енергетичних і телекомунікаційних проєктів, серед яких будівництво міжнародних автомагістралей, портів, оптоволоконних і трубопровідних коридорів тощо.⁸³

Для реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» Китай використовує наявні механізми двостороннього й багатостороннього співробітництва. Зокрема, укладаються двосторонні меморандуми та плани дій, створюються спільні робочі групи та комітети, розробляються дорожні карти імплементації проєктів. Активно використовуються багатосторонні формати, такі як Шанхайська організація співпраці, АСЕАН+Китай (10+1), Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), форум «Азія – Європа» тощо для координації політик і залучення нових учасників. Крім того, КНР підтримує проведення міжнародних ярмарків, виставок і форумів (наприклад, Азійський фінансовий форум, Китайсько-Євразійська виставка), а також культурних заходів, таких як Міжнародний культурний форум «Шовковий шлях» у Дуньхуані, кіно- й книжкові фестивалі для підтримки історико-культурного діалогу та бізнес-контактів.⁸⁴ В ідеологічному вимірі ініціатива презентується як проєкт «взаємного збагачення» народів, відтак Сі Цзіньпін підкреслював, що «співпраця у рамках BRI створює можливості для загального процвітання».⁸⁵

Ініціатива надає країнам-учасницям необхідну інфраструктуру, яка сприяє економічному зростанню, створенню робочих місць і покращенню міждержавних зв'язків. За дослідженням Світового банку, транспортні

⁸³ VISION AND ACTIONS ON JOINTLY BUILDING SILK ROAD ECONOMIC BELT AND 21ST-CENTURY MARITIME SILK ROAD. *Asia Pacific Energy Portal*. URL: [https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20\(EN\).pdf](https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20(EN).pdf).

⁸⁴ Там само.

⁸⁵ Remarks by H.E. Xi Jinping President of the People's Republic of China At the Press Conference of The Second Belt and Road Forum for International Cooperation. *Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyjh/202405/t20240530_11341286.html.

проекти в рамках BRI можуть збільшити обсяг світової торгівлі на 1,7–6,2% і глобальний реальний дохід – на 0,7–2,9%. Наприклад, залізниця Момбаса – Найробі в Кенії перевезла 1,3 мільйона пасажирів і 600 тисяч тонн вантажів лише за перший рік експлуатації.⁸⁶

Для Китаю BRI, серед іншого, виконує низку економічних функцій:

- експорт надлишкових потужностей: ініціатива дає змогу використовувати надлишки у таких галузях, як виробництво сталі та цементу, через реалізацію інфраструктурних проєктів за кордоном;
- розвиток прикордонних регіонів: реалізація інфраструктурних проєктів у найближчому зарубіжжі вимагає також модернізації та розвитку внутрішньої інфраструктури, що розширює можливості переважно бідних регіонів;
- розширення ринків: покращення транспортного сполучення відкриває нові ринки збуту для китайських товарів і послуг. У 2021 році країни BRI забезпечили 29,7% загального обсягу зовнішньої торгівлі Китаю (порівняно з 25% у 2019 році);⁸⁷
- забезпечення ресурсів: реалізація енергетичних проєктів в Африці дає Китаю доступ до необхідних природних ресурсів;
- інтернаціоналізація юаня: BRI сприяє ширшому використанню китайської валюти у міжнародних розрахунках.

Водночас Китай стикається з ризиками, серед яких – фінансові втрати від малорентабельних проєктів і політична нестабільність у деяких країнах-учасниках.⁸⁸

Загалом, офіційні документи презентують ініціативу «Один пояс, один шлях» як платформу для поглиблення глобальної співпраці на засадах

⁸⁶ World Bank Group. Belt and Road Economics: Opportunities and Risks of Transport Corridors. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/publication/belt-and-road-economics-opportunities-and-risks-of-transport-corridors>.

⁸⁷ China: trade volume with BRI countries 2024. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1038616/china-trade-volume-with-bri-countries/>.

⁸⁸ Jie Y., Wallace J. What is China's Belt and Road Initiative (BRI)? *Chatham House*. URL: <https://www.chathamhouse.org/2021/09/what-chinas-belt-and-road-initiative-bri>.

відповідальності та взаємної вигоди. Китай зобов'язується сприяти інтеграції економік суміжних регіонів, розвивати торговельні й інвестиційні зв'язки, реалізовувати спільні інфраструктурні проекти та підтримувати культурні контакти. Це, згідно з намірами ініціаторів, має поступово зміцнювати довіру й взаєморозуміння між народами, сприяючи миру й розвитку в цих регіонах.

Отже, зовнішня економічна політика Сі Цзіньпіна формується навколо концепції «Один пояс, один шлях», яка слугує центральним артеріальним шляхом для розбудови наземних і морських коридорів, координації інфраструктурних проектів та встановлення транскордонних торговельних зв'язків. У рамках цієї ініціативи реалізуються як сухопутні коридори Євразійського континентального мосту й транзитних маршрутів через Центральну Азію та Південно-Східну Азію, так і морський Шовковий шлях XXI століття з розбудови портів і логістичних хабів. Інші ініціативи, зокрема підписання RCEP, активні кроки зі вступу до CPTPP та DEPA, угода про інвестиції з ЄС, а також створення та підтримка міжнародних фінансових інституцій – АІВ і Нового банку розвитку БРІКС – поглиблюють і розширюють економічні коридори BRI, забезпечуючи уніфікацію торговельних правил, фінансову інтеграцію та політичну координацію.

Фінансування ключових інфраструктурних проектів здійснюють Новий банк розвитку БРІКС і Азійський банк інфраструктурних інвестицій (АІВ), створені за ініціативи Китаю для сприяння гармонізації фінансових умов у країнах-учасниках. У межах «Глобальної ініціативи з розвитку» та через форум FOCAC (Forum on China–Africa Cooperation) Пекін направляє капітал і технології в енергетичні, транспортні й цифрові проекти в Африці, що розширює діяльність BRI на континентах Глобального Півдня й створює нові ринки збуту для китайських компаній. Інтернаціоналізація юаня, що просувається в рамках цих фінансових механізмів, доповнює зовнішньоекономічну стратегію Китаю через формування умов для широкого використання національної валюти в міжнародних розрахунках .

У сукупності всі ці ініціативи утворюють єдину зовнішньоекономічну парадигму, в якій «Один пояс, один шлях» задає основні напрями інфраструктурної інтеграції, а торгівельні угоди, фінансові інституції й цільові програми співпраці з країнами-партнерами розгортають і поглиблюють цей каркас у різних регіонах світу.

РОЗДІЛ II – РЕЗУЛЬТАТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СІ ЦЗІНЬПІНА ТА АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОНОМІКИ КИТАЮ

2.1. Оцінка ефективності реалізації ключових економічних ініціатив Сі Цзіньпіна.

Упродовж останнього десятиліття економічний курс Китаю зазнав істотних змін під впливом ідеологічного та стратегічного переосмислення ролі держави в економіці, ініційованого Сі Цзіньпіном. Після приходу до влади у 2012 році Сі започаткував системну трансформацію економічної моделі, орієнтовану на підвищення технологічної самодостатності, внутрішньої стійкості та глобальної економічної присутності Китаю. Цей курс реалізовувався не лише через коригування макроекономічних параметрів, а передусім завдяки масштабним цільовим ініціативам, покликаним стати інструментами довгострокової структурної перебудови.

Оцінка результативності цих ініціатив є ключовою для аналізу фактичного впливу економічної політики Сі Цзіньпіна на структуру та динаміку китайської економіки.

2.1.1. «Зроблено у Китаї 2025»

Унаслідок реалізації стратегічної програми «Зроблено у Китаї 2025» економіка країни зазнала значних змін як у позитивному, так і в суперечливому аспектах. З одного боку, спостерігається помітне технологічне зростання в низці пріоритетних секторів. Китайські компанії досягли значного прогресу у виробництві електромобілів і галузі відновлюваної енергії, здобувши лідерські позиції на світових ринках. У 2024 році продажі електромобілів у Китаї зросли на 38,2% порівняно з попереднім роком і сягнули близько 12 мільйонів одиниць – це приблизно 65,5% глобального

обсягу продажів електромобілів.⁸⁹ Крім того, країна суттєво наростила генерацію енергії з чистих джерел, лише у 2024 році було введено в експлуатацію 278 ГВт сонячної та 79,9 ГВт вітрової потужності, що становить відповідно 61,5% і 70,6% світових показників.⁹⁰ Частка відновлюваних джерел у загальному виробництві електроенергії країни перевищила третину, досягнувши приблизно 37% у 2024 році.⁹¹ Ці дані свідчать про ефективну інтеграцію «зеленої економіки» в промислову політику. Зокрема, державні програми з поступового виведення з обігу автомобілів із двигунами внутрішнього згоряння та стимулювання електромобільності сприяли стрімкому зростанню частки екологічно чистого транспорту.⁹²

Паралельно спостерігається загальне зростання інноваційного потенціалу китайської промисловості. Частка Китаю у світовому обсязі патентів значно зросла в таких галузях, як електромобілі, нові матеріали, електроніка та робототехніка. Наприклад, компанія BYD у 2023 році володіла 29 201 патентом і подавала щороку від 2000 до 3000 нових заявок. Китайські науковці дедалі частіше публікують свої розробки у провідних міжнародних журналах, що виражається в тому, що з 2015 по 2023 рік частка китайських публікацій зросла в середньому на 18 відсоткових пунктів.⁹³ Окрім того, зросли інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, а щорічне збільшення податкових стимулів для інновацій у 2018–2022 роках сягало майже 29%, у той час як загальна сума державних інвестицій через контрольовані фонди у

⁸⁹ Global EV Outlook 2025. *International Energy Agency*. URL: <https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2025/trends-in-electric-car-markets-2>.

⁹⁰ Renewable capacity statistics 2025. *IRENA – International Renewable Energy Agency*. URL: <https://www.irena.org/Publications/2025/Mar/Renewable-capacity-statistics-2025>.

⁹¹ China Building Twice as Much Wind and Solar as Rest of World Combined. *Yale e360*. URL: https://e360.yale.edu/digest/china-wind-solar-double-world?utm_medium=email&utm_source=substack.

⁹² Boullenois C., Black M., Rosen D. H. Was Made in China 2025 Successful?. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/was-made-in-china-2025-successful/>.

⁹³ World Intellectual Property Indicators 2024. *WIPO - World Intellectual Property Organization*. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4759>.

2015–2020 роках зросла більш ніж у п'ять разів.⁹⁴ Це створило умови для запуску й масштабування високотехнологічних виробництв.

Серед досягнень політики локалізації – зменшення імпортової залежності в окремих секторах. Наприклад, прогресу досягнуто у виробництві мікросхем пам'яті та деяких медичних пристроїв завдяки примусовим вимогам локалізації та придбанню іноземних активів.⁹⁵ Зокрема, у 2024 році обсяги виробництва мікросхем у Китаї зросли на 40% у першому кварталі, що свідчить про значний прогрес у зменшенні імпортової залежності.⁹⁶ Китай також зменшив імпорт технологій, оскільки транснаціональні компанії почали переносити виробництво та науково-дослідні центри до КНР під тиском регуляторних обмежень на доступ до китайського ринку. Як результат, частка китайських компонентів у деяких галузях зросла до 70% (наприклад, новітні матеріали). Водночас у критично важливих сферах – таких як передові мікропроцесори, авіабудування й біофармацевтика – відставання китайських виробників залишається суттєвим.⁹⁷

Окрім імпортозаміщення, в китайській промисловості спостерігалися й інші структурні зрушення. Китайські підприємства зайняли ринкові ніші у сферах промислових хмарних сервісів, акумуляторів для електромобілів, сонячних панелей та іншої «зеленої» продукції, виграючи завдяки масштабуванню й потужній державній підтримці. Технологічні корпорації КНР стали конкурентоспроможними на світових ринках у таких сегментах, як інформаційно-комунікаційне обладнання, електротехніка, електромобілі та високошвидкісні поїзди.

Водночас у багатьох галузях, особливо у сфері найвисокотехнологічнішого виробництва (зокрема, мікросхем найвищого класу та авіабудування),

⁹⁴ Boullenois C., Black M., Rosen D. H. Was Made in China 2025 Successful?. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/was-made-in-china-2025-successful/>.

⁹⁵ Там само.

⁹⁶ China's Chip Production Surges by 40% in Q1. *TrendForce*. URL: <https://www.trendforce.com/news/2024/04/22/news-chinas-chip-production-surges-by-40-in-q1/>.

⁹⁷ Boullenois C., Black M., Rosen D. H. Was Made in China 2025 Successful?. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/was-made-in-china-2025-successful/>.

китайські компанії залишаються значною мірою залежними від імпорту і поступаються за ринковими показниками світовим лідерам. За оцінками, хоча частка китайських виробів на внутрішньому ринку зростає, досягнення світового рівня в передових підсекторах потребує подальших зусиль. Зокрема, 62% опитаних іноземних фірм прогнозують, що китайські конкуренти зможуть їх наздогнати протягом найближчих 5–10 років.⁹⁸

Незважаючи на вагомі здобутки, низку цілей ініціативи так і не вдалося реалізувати. Повідомляється, що масові індустриальні стимули часто призводили до перенасичення виробництва. Масштабна державна підтримка в окремих випадках породжувала дублюючі та неефективні проекти – особливо на рівні місцевих адміністрацій. Це негативно вплинуло на загальну продуктивність, оскільки зростання сукупної факторної продуктивності фактично зупинилося, а темпи економічного зростання сповільнилися через труднощі з переорієнтацією економіки на внутрішнє споживання.⁹⁹ Більше того, державні субсидії, зосереджені на кількісному розширенні наукових досліджень, не завжди давали якісний результат. Наприклад, аналіз китайських компаній показав, що попри суттєве зростання витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, не спостерігалось помітного збільшення продуктивності чи загальної кількості патентних заявок.¹⁰⁰ Це ставить під сумнів досягнення ініціативою ключових цілей щодо технологічного прориву.

Крім того, орієнтація на пріоритетну підтримку виробництва призвела до виникнення макроекономічних дисбалансів. У низці секторів спостерігалось надвиробництво. Зокрема, розширення потужностей у виробництві автомобілів і батарей призвело до зростання товарного профіциту в зовнішній

⁹⁸ Boullenois C., Black M., Rosen D. H. Was Made in China 2025 Successful?. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/was-made-in-china-2025-successful/>.

⁹⁹ Там само.

¹⁰⁰ The actual effect of China's "Made in China 2025" initiative may have been overestimated. *CEPR*. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/actual-effect-chinas-made-china-2025-initiative-may-have-been-overestimated>.

торгівлі та загострення торговельних суперечок із партнерами.¹⁰¹ В умовах посилення геополітичної напруги низка західних країн почала розцінювати індустріальну політику Китаю як неконкурентну та дискримінаційну, що спричинило запровадження тарифів і обмежень на імпорт китайської технологічної продукції. Усе це стримувало внутрішній попит і загальне економічне зростання.

Таким чином, результати реалізації ініціативи «Зроблено у Китаї 2025» є неоднозначними. З одного боку, вона істотно прискорила технологічний розвиток та посилила конкурентоспроможність в низці галузей промисловості, що демонструють китайські компанії які здобули лідерські позиції у виробництві електромобілів, сонячних панелей, вітрових турбін, високошвидкісних поїздів та іншої «зеленої» техніки. З іншого – значні інвестиції та привілейовані умови призвели до зростання боргового навантаження на місцеві бюджети, появи надлишкових виробничих потужностей і уповільнення переходу до моделі інноваційного споживання.

2.1.2. «Один пояс, один шлях»

Ініціатива «Один пояс, один шлях» (BRI) передбачає масштабні інфраструктурні проєкти за кордоном, проте її внутрішньоекономічне значення для Китаю полягає головно у двох завданнях, а саме вивезення надлишкових виробничих потужностей і стимулювання розвитку відсталих регіонів. У багатьох капіталомістких галузях КНР накопичилися надлишкові потужності, а західні провінції й надалі демонструють значний розрив у рівні доходів порівняно з прибережними. BRI, по суті, формує зовнішній попит на продукцію із надлишкових секторів та спрямовує інвестиції у внутрішні периферійні регіони, забезпечуючи зростання у бідніших частинах країни. Зокрема, на захід Китаю, що охоплює майже дві третини території країни,

¹⁰¹ Boullenois C., Black M., Rosen D. H. Was Made in China 2025 Successful?. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/was-made-in-china-2025-successful/>.

припадає близько третини провінцій, де середній дохід на душу населення приблизно вдвічі менший, ніж у східних регіонах. Східні провінції зосередилися на експортно-індустріальному зростанні, тоді як західні залишалися з високим рівнем безробіття та відтоком робочої сили. BRI покликана змінити цю ситуацію шляхом прокладання нових транспортних маршрутів і портових коридорів, які розширюють ринки збуту для китайських виробників і сприяють зростанню доходів західних провінцій через активізацію торгівлі з країнами Євразії.¹⁰²

Реалізація ініціативи «Один пояс, один шлях» забезпечила тимчасове завантаження китайських виробничих потужностей. Наприклад, експорт до Пакистану зріс на 77% завдяки масштабним інфраструктурним проєктам, фінансованим у рамках BRI.¹⁰³ Китайські виробники сталі, цементу, сонячних панелей та інших будівельних матеріалів отримали нові зовнішні замовлення, а інженерні компанії – роботу на об'єктах за межами країни. Це частково поглинуло надлишкові виробничі ресурси, однак, загальний вплив BRI на проблему надвиробництва був обмеженим. Масштаб проєктів BRI дозволяє обмежено завантажити китайські надлишкові потужності і сам по собі недостатній для остаточного вирішення проблеми надвиробництва.¹⁰⁴

Інфраструктурні інвестиції в межах ініціативи суттєво трансформували транспортно-логістичні мережі. Китай реалізував сотні проєктів із будівництва портів (зокрема, глибоководного порту в пакистанському Гвадарі), доріг і залізниць через Центральну Азію та Східну Європу, а також трубопроводних коридорів з Азії до Європи. За 2013–2023 роки обсяг укладених інвестиційних угод у країнах BRI перевищив 1 трлн доларів.¹⁰⁵ Це мало зменшити транспортні витрати й стимулювати торгівлю, однак реальний

¹⁰² Sjöholm F. The Belt and Road Initiative: Economic Causes and Effects. *Asian Economic Papers*. 2023. С. 1–20. URL: <https://www.ifn.se/media/ijudb5n0/wp1439.pdf>.

¹⁰³ China's Belt and Road Initiative: Five Years Later. *Center for Strategic & International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/chinas-belt-and-road-initiative-five-years-later>.

¹⁰⁴ Там само.

¹⁰⁵ How will the Belt and Road Initiative advance China's interests?. *ChinaPower Project*. URL: <https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>.

ефект виявився обмеженим через нерівномірний попит і брак супутніх реформ. Попри розвиток логістичних коридорів, залишаються значні бар'єри, що включають у себе жорсткі митні процедури, технічні розбіжності, низький рівень локальної зацікавленості.¹⁰⁶

При цьому більша частина робіт з реалізації великих проєктів здійснюється самими китайськими компаніями. На них припадає близько 89% контрактів на інфраструктурні проєкти, профінансовані Китаєм, тоді як місцеві підрядники отримують менше ніж 8%.¹⁰⁷ Це означає, що більшість нових робочих місць створюється всередині Китаю, забезпечуючи завантаження національних потужностей. Натомість у країнах-партнерах BRI рівень зайнятості зростає лише в допоміжних роботах, а більшість прибутків отримують китайські субпідрядники.

Фінансування проєктів здійснюється передусім через державні банки КНР (Ексімбанк, Банк розвитку тощо), які мають доступ до дешевих ресурсів через субсидовані кредити Народного банку Китаю. Загалом у 2013–2023 роках, у межах ініціативи «Один пояс, один шлях», було укладено угод на приблизно 1 трлн доларів.¹⁰⁸ Проте дедалі частіше виникають ризики, які проявляються у тому, що вже до кінця 2021 року Китай здійснив 128 операцій додаткового, допоміжного кредитування на суму у 240 млрд доларів. Частка китайських кредитів країнам із високим борговим навантаженням зросла з менш ніж 5% у 2010 році до 60% у 2022-му.¹⁰⁹ За оцінками, Близько 80% офіційних кредитів спрямовано до економічно нестабільних держав.¹¹⁰

Значна частина проєктів виявилася малорентабельними або взагалі збитковими, що породжує внутрішнє фінансове навантаження на китайські

¹⁰⁶ China's Belt and Road Initiative: Five Years Later. *Center for Strategic & International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/chinas-belt-and-road-initiative-five-years-later>.

¹⁰⁷ Там само

¹⁰⁸ How will the Belt and Road Initiative advance China's interests?. *ChinaPower Project*. URL: <https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>.

¹⁰⁹ Wooley A. Belt and Road bailout lending reaches record levels, raising questions about the future of China's flagship global infrastructure program. *AidData, A Research Lab at William & Mary*. URL: <https://www.aiddata.org/blog/belt-and-road-bailout-lending-reaches-record-levels>.

¹¹⁰ Green M. F. Debt Distress on the Road to "Belt and Road". *Wilson Center*. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/debt-distress-road-belt-and-road>.

банки й бюджети. Так, у низці випадків Китай змушений реструктурувати борги партнерів або приймати частку в проєктах замість погашення кредитів. У західній пресі ініціативу вже часто називають «дипломатією боргової пастки» – схемою, яка передбачає навантаження бідніших країн непосильними кредитами під будівництво інфраструктури.¹¹¹ Таким чином, BRI хоч і відкрила нові можливості для китайського експорту та інвестицій, але одночасно створила значний борговий тягар.

Внутрішньоекономічні вигоди від реалізації BRI розподіляються нерівномірно. Провінції, що межують з основними експортними коридорами (наприклад, Сінцзян, Юньнань), отримали додаткові інфраструктурні вигоди та доступ до нових ринків. Центральні й східні регіони активізували експортне виробництво.¹¹² Проте загалом ефект на сукупний внутрішній попит обмежений, тому що, якщо зростання капіталовкладень за кордон стимулює часткове підвищення виробничої активності, то збільшення споживання населення чи внутрішніх інвестицій, пов'язаних безпосередньо з BRI, відбувається мінімально.

У довгостроковій перспективі економічна віддача від BRI є суперечливою. Хоч мережа каналів обміну створює передумови для глобального прибутку, вона не вирішує головних структурних проблем Китаю – надвиробництва та слабого внутрішнього споживання.¹¹³

Отже, ініціатива «Один пояс, один шлях» дала Китаю певні результати у внутрішньоекономічному розрізі, оскільки вона сприяла експорту надлишкової продукції (насамперед у будівельній галузі) і відносно короткочасному завантаженню державних підприємств, а також поліпшила транспортні зв'язки з Європою та Азією. Але ці позитивні ефекти відчутні переважно у прикордонних та західних регіонах і затьмарені зростанням

¹¹¹ Green M. F. Debt Distress on the Road to “Belt and Road”. *Wilson Center*. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/debt-distress-road-belt-and-road>.

¹¹² Sjöholm F. The Belt and Road Initiative: Economic Causes and Effects. *Asian Economic Papers*. 2023. С. 1–20. URL: <https://www.ifn.se/media/ijudb5n0/wp1439.pdf>.

¹¹³ China’s Belt and Road Initiative: Five Years Later. *Center for Strategic & International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/chinas-belt-and-road-initiative-five-years-later>.

фінансових ризиків. Більшість великих проєктів не генерують достатньої прибутковості, що вимагає від уряду витрат на рефінансування та реструктуризацію боргів. Економісти констатують, що BRI як інструмент зовнішній інструмент економічної політики надав лише помітний, але обмежений імпульс для китайської економіки, не вирішивши основні внутрішні дисбаланси.¹¹⁴

Загалом, у 2013–2025 роках економічна стратегія Китаю формувалася під впливом двох ключових ініціатив, а саме «Зроблено у Китаї 2025» як програми внутрішньої промислової модернізації та «Один пояс, один шлях» як інструмента зовнішньоекономічної експансії. Обидві були спрямовані на зміну економічної структури, посилення національного виробництва й розширення глобальної присутності китайських компаній.

Ініціатива «Зроблено у Китаї 2025» стимулювала розвиток високотехнологічних секторів, зокрема електромобілів, відновлюваної енергетики, цифрових технологій, акумуляторів і комунікаційної інфраструктури. Зросла частка вітчизняних компонентів у стратегічно важливих галузях, активізувалося фінансування наукових розробок, зросла патентна активність. У деяких сферах зафіксовано стійке зростання глобальної частки китайських компаній.

Водночас реалізація програми супроводжувалася системними проблемами. Зберігається технологічна залежність у високоточних секторах – мікроелектроніці, авіабудуванні, фармацевтиці. Надмірна концентрація інвестицій спричинила дублювання проєктів, надвиробництво й зниження ефективності державної підтримки. Попри екологічний вектор, впровадження «зелених» стандартів було нерівномірним, а частина ініціатив виявилася економічно малоефективною.

Ініціатива «Один пояс, один шлях» розширила зовнішньоекономічну присутність Китаю, сприяла частковому завантаженню виробничих

¹¹⁴ China's Belt and Road Initiative: Five Years Later. *Center for Strategic & International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/chinas-belt-and-road-initiative-five-years-later>.

потужностей і зростанню торгівлі з низкою країн. Внутрішні провінції, задіяні в інфраструктурних коридорах, отримали нові інвестиційні стимули. У межах реалізованих проєктів було укладено значний обсяг контрактів із залученням китайських підрядників, що сприяло короткостроковій активізації окремих секторів економіки. Розвиток транспортно-логістичних мереж та фінансових механізмів зовнішнього фінансування створив умови для довгострокової інтеграції Китаю у нові регіональні економічні простори.

Однак загальний внутрішній ефект від реалізації BRI залишився обмеженим. Значна частина інвестицій виявилась нерентабельною, зросла частка ризикованих боргових операцій із країнами з високим рівнем нестабільності. Фінансове навантаження на державні банки зросло через необхідність надання реструктуризаційних кредитів. У низці випадків проєкти не досягали запланованих економічних показників або були реалізовані із суттєвими затримками. Проблеми координації, адміністративної надмірності й обмежена участь місцевих партнерів додатково стримували економічну ефективність програм. Регіональний розвиток у межах Китаю також залишився нерівномірним, а ключові внутрішні дисбаланси – незмінними.

Загалом, обидві ініціативи створили передумови для технологічного та інфраструктурного оновлення, проте їх реалізація супроводжувалася значними асиметріями в досягненні цілей, накопиченням структурних проблем і неоднозначною економічною віддачею.

2.2. Стан і динаміка внутрішнього попиту в економіці сучасного Китаю

За даними Світового банку, у 2023 році частка витрат домогосподарств у ВВП Китаю становила лише 39,1%, що значно нижче за світовий середній

показник (приблизно 62,9%).¹¹⁵ Якщо враховувати також урядове споживання, сумарний внесок споживання у ВВП становить близько 53%.¹¹⁶

Китайським домогосподарствам властивий надзвичайно високий рівень заощаджень – близько 44–46% ВВП у 2022–2023 роках, що істотно перевищує рівень розвинених країн.¹¹⁷ Однією з ключових причин цього є недосконала система державного соціального забезпечення, яка змушує багато сімей формувати заощадження на старість та випадок непередбачуваних ситуацій. Так, згідно з офіційними даними, базова сільська пенсія в Китаї становить лише ≈ 123 юаня на місяць (≈ 17 доларів США), що є нижчим за межу бідності у 3,65 долара на добу для країн із рівнем доходу нижче середнього.¹¹⁸ Мільйони трудових мігрантів, які не мають міської реєстрації, позбавлені доступу до субсидованого житла, освіти та охорони здоров'я, що змушує їх заощаджувати вдвічі більше, ніж міських жителів.¹¹⁹ У результаті значна частина доходів спрямовується на непродуктивні накопичення.

Крім того, споживчі настрої залишаються стриманими. Домогосподарства не впевнені у своєму добробуті. Як зазначає ВВС, китайські споживачі «не мають достатньо грошей або не відчують упевненості у своєму майбутньому, щоб витратити кошти».¹²⁰

Ситуацію ускладнює й дефляційний тиск, особливо в промисловому секторі, що посилився після інфляційного періоду 2021–2022 років. За даними національної статистики, у 2024 році індекс споживчих цін (CPI) зріс лише на 0,2% (при цільовому рівні близько 3%). У грудні 2024 року CPI показав

¹¹⁵ China Household consumption, percent of GDP - data, chart. *TheGlobalEconomy.com*. URL: https://www.theglobaleconomy.com/china/household_consumption/.

¹¹⁶ Sing C. K. China consumer is epitome of delayed gratification. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/breakingviews/china-consumer-is-epitome-delayed-gratification-2024-11-04/>.

¹¹⁷ China Gross Savings Rate | Economic Indicators. *CEIC*. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/china/gross-savings-rate>.

¹¹⁸ In rapidly ageing China, millions of migrant workers can't afford to retire / T. Wang та ін. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/rapidly-ageing-china-millions-cant-afford-retire-2024-05-08/>.

¹¹⁹ Zaharia M. How China could boost its weak consumption. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/how-china-could-boost-its-weak-consumption-2025-03-03/>.

¹²⁰ Ma Y. Why is China spending billions to get people to open their wallets?. *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cx2gk8j06r0o>.

зростання лише на 0,1%, а базова інфляція становила приблизно 0,4%. Водночас індекс цін виробників (PPI) перебуває у стані дефляції вже понад два роки, лише наприкінці 2024 року PPI знизився на 2,3–2,5%.¹²¹ У березні 2025 року CPI зафіксовано зниження на 0,1% у річному вимірі, а PPI впав додатково на 2,5%. Це зумовлено надлишком виробничих потужностей, слабким попитом і зниженням цін на сировину. У найближчі квартали очікується подальше поглиблення дефляційного тиску.¹²²

Настання дефляційного циклу несе ризики для економіки, оскільки можливе посилення ефекту відкладеного попиту (споживачі утримуються від витрат в очікуванні подальшого зниження цін), скорочення виробництва й інвестицій.

Ще одним чинником обмеженого споживання є висока нерівність доходів. Коефіцієнт Джині в Китаї досяг 0,465 у 2023 році – значно вище за середній показник 0,35 для регіону Азії та Тихого океану. Навіть за офіційними даними, розрив між бідними та багатими залишається стабільно високим упродовж останнього десятиліття.¹²³ У розподілі доходів найзаможніші 10% населення отримують надмірну частку національного доходу, тоді як 10% найменш забезпечених – живуть на межі бідності.

Також Китай традиційно характеризується великим розривом між містом і селом. У 2023 році середньорічний дохід міського жителя становив $\approx 51\,821$ юаня, тоді як у сільській місцевості – лише $\approx 21\,691$ юаня (співвідношення 2,38:1).¹²⁴ Попри поступове зниження цієї нерівності, більшість населення залишається з обмеженими доходами та змушена більше заощаджувати через невпевненість у майбутньому. Цю ситуацію поглиблює нерівний доступ до якісної освіти й медичних послуг, наприклад шкільна інфраструктура в бідних

¹²¹ China's consumer prices stall in 2024 on feeble demand. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/chinas-consumer-inflation-slows-dec-2025-01-09/>.

¹²² Там само.

¹²³ Mazzocco I. How Inequality Is Undermining China's Prosperity. *Center for Strategic & International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/how-inequality-undermining-chinas-prosperity>.

¹²⁴ China in numbers. *UNDP*. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-03/china_in_numbers_2023-final.pdf.

регіонах поступається мегаполісам, а сільські лікарні гірше оснащені, ніж міські.

Регіональна нерівність також залишається критичною проблемою. Багаті східні прибережні провінції (Пекін, Шанхай, Гуандун, Чжецзян) мають значно вищі доходи та можливості порівняно із західними внутрішніми територіями (Цинхай, Гуйчжоу, Сіньцзян тощо).

Така нерівність стримує внутрішній попит у Китаї. Дослідження показують, що під час пандемії доходи найбагатших 5% населення зростали швидше, ніж у середньому, що відображається й побічними даними, наприклад роздрібні продажі преміальних товарів збільшилися на 9% у 2023 році, тоді як загальні роздрібні продажі зросли лише на 7,2%. Водночас значна частина населення (за опитуваннями – майже третина домогосподарств) заявляє про нестачу коштів для покриття базових потреб. Фіскальна нерівність, зокрема регресивна податкова система та високі внески на робочу силу, додатково зменшує купівельну спроможність низькодохідних груп населення.¹²⁵

Отже, основними причинами низького внутрішнього споживання є висока норма заощадження,¹²⁶ слабка соціальна система,¹²⁷ нерівномірний розподіл доходів,¹²⁸ невпевненість і поведінкові фактори.

Унаслідок цього Китай, спираючись на експортно-інвестиційну модель, став вразливим до коливань глобальної кон'юнктури. Напередодні 2020 року, усвідомлюючи структурні дисбаланси та загрози з боку торговельних війн, Комуністична партія Китаю оголосила про нову економічну парадигму – «подвійний обіг» (внутрішній + зовнішній), у межах якої пріоритет віддається внутрішньому ринку як головному рушієві економічної циркуляції.

¹²⁵ No Quick Fixes: China's Long-Term Consumption Growth / L. Wright та ін. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/no-quick-fixes-chinas-long-term-consumption-growth/>.

¹²⁶ China Gross Savings Rate | Economic Indicators. *CEIC*. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/china/gross-savings-rate>.

¹²⁷ In rapidly ageing China, millions of migrant workers can't afford to retire / T. Wang та ін. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/rapidly-ageing-china-millions-cant-afford-retire-2024-05-08/>.

¹²⁸ China in numbers. *UNDP*. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-03/china_in_numbers_2023-final.pdf.

2.2.1. Політика «подвійного обігу»

На практиці реалізація політики «подвійного обігу» передбачала одночасні заходи для стимулювання внутрішнього ринку та підтримки зовнішньої торгівлі.

Одними з перших кроків після пандемії COVID-19 і посилення протекціонізму стали фіскальні стимули на підтримку внутрішнього попиту. Уряд видав мільярдні ваучери на придбання побутової техніки, автомобілів, смартфонів тощо, залучивши сотні тисяч торговельних точок онлайн та офлайн.¹²⁹ Наприклад, у 2024–2025 роках заплановано програму пільгових обмінних купонів на загальну суму близько 280 млрд юанів (≈40 млрд доларів США) на широкий спектр товарів – від телевізорів і пральних машин до електромобілів і «розумних» годинників.¹³⁰ Також влада суттєво збільшила соціальні витрати, наприклад, введено додаткові виплати на дітей, субсидії на дитячі садки та лікарні, підвищено мінімальні зарплати та відпускні, розширено програми допомоги з безробіття.

Важливою ініціативою стали програми обміну старих товарів на нові (trade-in) з державною компенсацією частини вартості. Починаючи з березня 2024 року уряд виділив понад 81 млрд юанів на відшкодування до 20% вартості нових приладів – мікрохвильовок, мультиварок, прасок тощо. Аналогічні схеми стосуються автомобілів і мобільних телефонів – усе це має на меті швидке пожвавлення споживчої активності. Офіційні джерела повідомляють про значні результати та зростання продажів побутової техніки та автомобілів. Водночас комплексного зростання споживчого попиту наразі не зафіксовано.¹³¹

¹²⁹ 2020年国务院大督查综述之四：畅通双循环 加快构建新发展格局. *State Council of the People's Republic of China*. URL: https://www.gov.cn/xinwen/2020-10/27/content_5554941.htm.

¹³⁰ Ma Y. Why is China spending billions to get people to open their wallets?. *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cx2gk8j06r0o>.

¹³¹ João da Silva. China: Beijing bets on rice cookers and microwaves to boost economy. *BBC Home*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c79197jr2zeo>.

У той же час уряд не відмовлявся від підтримки експорту. Китай продовжував укладати угоди в межах РСЕР та інших регіональних блоків, стимулював інвестиції у виробництво й пом'якшував валютну політику для підтримки юаня. Проте основна увага зосереджувалася на внутрішньому ринку, який офіційно названо «ключовим двигуном економічного кругообігу».¹³²

2.2.2. Результати політики «подвійного обігу»

З огляду на реалізовані ініціативи, структура ВВП Китаю демонструє поступові зрушення. За офіційними даними, загальний коефіцієнт споживання (частка кінцевого споживання у ВВП) у 2022–2023 роках тримався на рівні близько 55–56%, дещо зростаючи завдяки пом'якшенню фіскальної політики та програмам споживчих субсидій. Міжнародні організації зазначають, що у 2023 році зростання економіки КНР дійсно підтримувалося внутрішнім попитом. Звіт МВФ фіксує, що економічна активність у Китаї відновилася у 2023 році на тлі відкриття після COVID, насамперед завдяки приватному споживанню.¹³³ Загалом номінальний ВВП зріс на ~5,2 % – в межах цільових 5 %, а внесок споживання у цей ріст оцінювався найвищим за багато років. За офіційними звітами, обсяги роздрібної торгівлі збільшилися на +7,2 % у 2023 р., до 47,15 трлн юанів (~6,63 трлн дол.). Фактично, частка кінцевого споживання у прирості ВВП за підсумками року склала 82,5 %, що на 43,1 в.п. більше ніж у 2022 р., коли споживання не зростало.¹³⁴

¹³² China taps consumption potential to sustain high-quality growth. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://english.www.gov.cn/news/202401/22/content_WS65adc0c1c6d0868f4e8e3581.html.

¹³³ IMF Executive Board Concludes 2023 Article IV Consultation with the People's Republic of China. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/02/01/pr2433-china-imf-executive-board-concludes-2023-article-iv-consultation>.

¹³⁴ China taps consumption potential to sustain high-quality growth. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://english.www.gov.cn/news/202401/22/content_WS65adc0c1c6d0868f4e8e3581.html.

Інвестиції зберігали високу частку – близько 42–44% ВВП),¹³⁵ через масштабні інфраструктурні проєкти та програми локального муніципального боргу. Експорт залишався значним чинником зростання, оскільки у 2023 році міжнародний попит відновився, і валовий експорт значно зріс. За оцінками ОЕСР, у 2024 році зростання експорту буде відносно сильним, тоді як внутрішнє споживання залишатиметься слабким через високу норму заощаджень.¹³⁶ Це свідчить, що хоча політика спрямована на перебалансування, зовнішня торгівля й надалі відіграє важливу роль.

Незважаючи на зростання роздрібної торгівлі, відновлення було нерівномірним. За даними служби статистики КНР, у 2022–2024 роках зростання роздрібних продажів товарів трималося на рівні 5–8% на рік, із помітними провалами під час локдаунів. У 2023 році реальний приріст приватного споживання оцінюється на рівні 5–7% (номінально – $\approx 9\%$). Тож, хоча номінальні показники високі (за рахунок інфляції базового року), реальне споживання населення росло тільки поступово, що свідчить про відчутне зниження рівня споживчих настроїв.¹³⁷ Схильність домогосподарств до заощадження залишалася дуже високою, що обмежувало ефективність стимулів.

Відчуття невизначеності посилюється через геополітичні ризики (торговельні війни, технологічні обмеження) та проблеми на ринку нерухомості. Усе це утримує домогосподарства в режимі «ощадження передусім».

Політика «подвійного обігу» призвела до багатокomпонентного ефекту. Завдяки безпрецедентним дотаціям і програмам, внутрішнє споживання отримало тимчасовий імпульс, що демонструється ростом роздрібної торгівлі,

¹³⁵ IMF Executive Board Concludes 2023 Article IV Consultation with the People's Republic of China. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/02/01/pr2433-china-imf-executive-board-concludes-2023-article-iv-consultation>.

¹³⁶ OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2. *OECD*. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2024/12/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_67bb8fac/full-report/china_da81a082.html.

¹³⁷ No Quick Fixes: China's Long-Term Consumption Growth / L. Wright та ін. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/no-quick-fixes-chinas-long-term-consumption-growth/>.

який перевищив 7 % у 2023 р., а вклад споживчого сектора у зростання ВВП підскочив до понад 80 %. З одного боку, вона пом'якшила падіння внутрішньої активності після COVID-19 (ріст номінального ВВП 2021–2023 рр. залишався біля 5 % попри зовнішні шоки) завдяки стрімкому відновленню роздрібних продажів і сервісів. За оцінками МВФ, відновлення у 2023 році було зумовлене внутрішнім попитом, особливо приватним споживанням. Проте з іншого боку – результати не виправдали очікувань, оскільки споживання зростало повільно, економіка знову виявилася залежною від експорту й інвестицій. За даними ОЕСР, у 2024 році зростання номінального ВВП Китаю сповільниться до 4,9%, що пов'язують зі слабким внутрішнім попитом та збереженням високої норми заощаджень.¹³⁸

Хоча китайська влада декларує намір переорієнтувати економіку на зростання за рахунок споживання, такі фундаментальні бар'єри як висока норма заощадження (~44 % ВВП), недостатній розвиток соціальних гарантій, значна нерівність доходів та низькі очікування споживачів залишаються.

Суттєве збільшення споживання вимагатиме системних реформ – зокрема масштабних фіскальних трансфертів, земельної та податкової перебудови. Доти економіка Китаю буде змушена балансувати між інвестиціями, експортом і споживанням.

2.3. Аналіз ключових структурних викликів економіки КНР на сучасному етапі.

Економіка Китаю протягом багатьох років зростала темпами 8–10% ВВП щороку. Із рівня ВВП у 4,6 трильйона доларів США у 2008 році Китай став третьою за величиною економікою світу, змістивши Німеччину. Навіть під час глобальної фінансової кризи КНР не лише зберегла позитивну динаміку, а й

¹³⁸ OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2. OECD. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2024/12/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_67bb8fac/full-report/china_da81a082.html

продемонструвала одні з найвищих темпів зростання у світі. Після кризи Китай швидко відновився. У той час, як економіки США, Японії та Німеччини скорочувались, Китай продовжував зростати.

У 2010 році ВВП зріс на 10,6% у порівнянні з кризовим 2009 роком, досягнувши 6 трильйонів доларів США.

Протягом останнього десятиліття економіка Китаю збільшилася більш ніж удвічі – на 9,43 трлн доларів – досягнувши 17,79 трлн доларів у 2023 році. Проте економіка КНР так і не наздогнала США.¹³⁹ (Рис. 2.1)

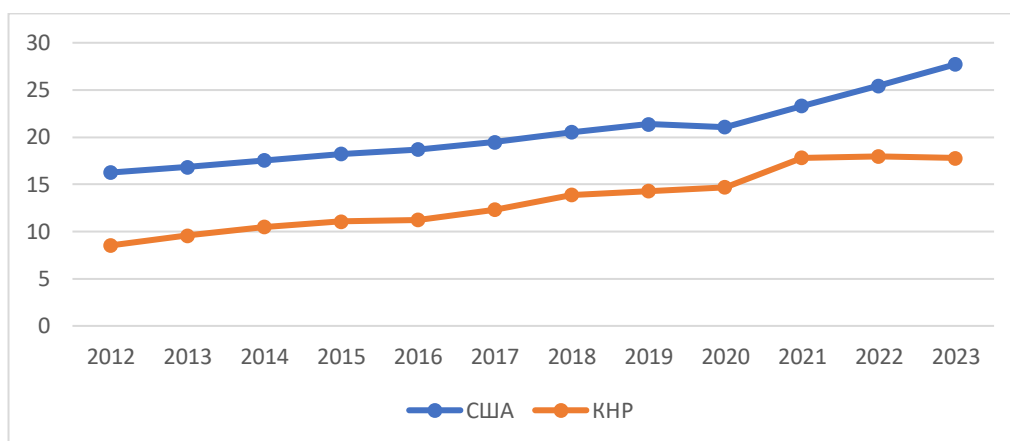

Рис. 2.1 ВВП (реальне у \$Трлн США)

Джерело: складено автором за даними World Bank¹⁴⁰

Вже третій рік поспіль реальний ВВП Китаю залишається майже незмінним – $\approx 17,8$ трлн доларів США. Причиною є поступове сповільнення темпів зростання, за винятком 2021 року, коли економіка зросла більш ніж на 8% – переважно через відкладений ефект після «ковідного» 2020 року. (Рис. 2.2) Якщо розглянути номінальне ВВП, то за підсумками 2022 року зростання склало 3%, що є, за виключенням 2020 року, найменшим показником із 1976 року,¹⁴¹ та є майже вдвічі нижчим від цільового показника у 5,5%.¹⁴² У 2023

¹³⁹ GDP (current US\$) - China, United States. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&locations=CN-US&start=2012&view=chart>.

¹⁴⁰ Там само

¹⁴¹ GDP growth (annual %) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2022&locations=CN&start=2012&view=chart>.

¹⁴² Yao K., Zhang E. China's 2022 economic growth one of the worst on record, post-pandemic policy faces test. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-economy-slows-sharply-q4-2022-growth-one-worst-record-2023-01-17/>.

році зафіксовано часткове відновлення, що демонструється ростом номінального ВВП на $\approx 5,2\%$, що відповідає офіційним орієнтирам. Проте, як видно на Рис. 2.1, цей ріст не був якісний, та не мав впливу на реальний показник ВВП, виражений у доларах США.

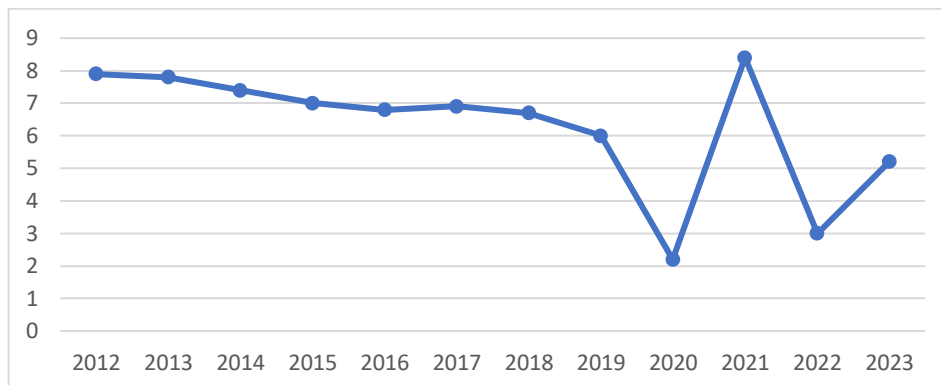

Рис. 2.2 Зростання номінального ВВП КНР (річний %)

Джерело: складено автором за даними World Bank¹⁴³

ВВП на душу населення в Китаї залишається відносно низьким. За даними Світового банку й МВФ, у 2022–2023 роках реальний ВВП на душу населення становив приблизно \$12–13 тис. Для порівняння, у США цей показник перевищував \$75–80 тис. доларів.¹⁴⁴ Таким чином, ВВП на душу населення Китаю у 2022 році був приблизно в шість разів меншим, ніж у США. Навіть за паритетом купівельної спроможності, який враховує різницю цін, у США – $\sim \$82.8$ тис. проти $\sim \$24.6$ тис. у Китаю (2023 р.).¹⁴⁵ Це класифікує КНР як країну з доходом середнього рівня.

Одночасно із цим демонструє негативну динаміку й чистий приплив прямих іноземних інвестицій у Китай. З пікових 3% ВВП у 2013 році чистий приплив ПІІ у КНР у 2023 році скоротився до 0,2% від ВВП КНР у 2023 році.¹⁴⁶

¹⁴³ GDP growth (annual %) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2022&locations=CN&start=2012&view=chart>.

¹⁴⁴ McGeever J. The ultimate 2023 consensus-buster - US grows faster than China?. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/ultimate-2023-consensus-buster-us-grows-faster-than-china-2023-08-18/>.

¹⁴⁵ GDP per Capita. *Worldometer*. URL: <https://www.worldometers.info/gdp/gdp-per-capita/>.

¹⁴⁶ Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=CN>.

(Рис. 2.3) Це свідчить про зниження зацікавленості міжнародних інвесторів у китайському ринку.

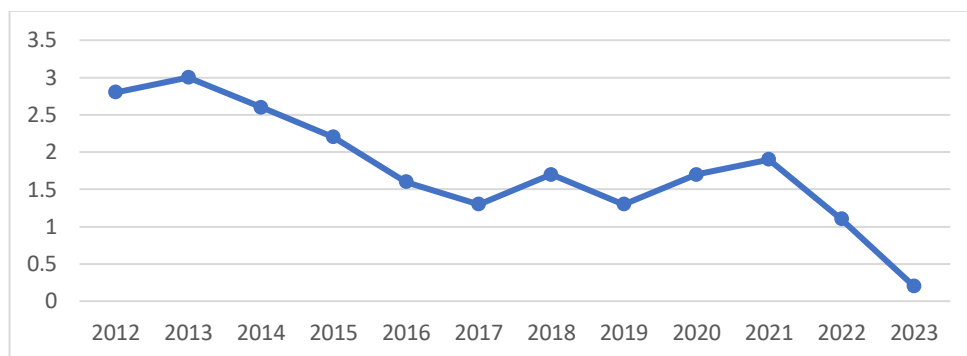

Рис. 2.3 Прямі іноземні інвестиції, чистий приплив у КНР (% ВВП)

Джерело: складено автором за даними World Bank¹⁴⁷

Дані Інституту міжнародної економіки Петерсона показують, що приплив прямих іноземних інвестицій досяг багаторічного мінімуму. У 2023 році вони склали лише 15 млрд доларів. Тоді, як ще у 2022 році цей показник був на рівні 180 млрд доларів. А пік був у 2021 році - 344 млрд доларів¹⁴⁸.

Крім того, у 2023 році нерезиденти вивели з китайських портфелів близько \$82,2 млрд. У квітні–червні 2024 року компанії вивели ще \$15 млрд.¹⁴⁹

Невпевненість відчувають і китайські підприємці. За даними офіційної статистики, приватні інвестиції в основний капітал у 2023 році скоротилися на 0,4% порівняно з 2022-м.¹⁵⁰ Інвестори відкладають нові проекти через невизначеність, що позначається жорсткими умовами кредитування, регуляторним тиском (особливо на технологічні корпорації та забудовників) і нестабільністю у податковій та адміністративній політиці знизили очікування прибутковості.

¹⁴⁷ Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=CN>.

¹⁴⁸ Lardy N. R. Foreign direct investment is exiting China, new data show. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2023/foreign-direct-investment-exiting-china-new-data-show>.

¹⁴⁹ Shen S., Campos R. Investors give up futile wait for China to fix economy. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/investors-give-up-futile-wait-china-fix-economy-2024-01-23/>.

¹⁵⁰ STATISTICAL COMMUNIQUE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA ON THE 2023 NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT. *National Bureau of Statistics of China*. URL: https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202402/t20240228_1947918.html.

Масовий відтік коштів із китайських акцій свідчить про кризу на їхньому фондовому ринку.

China Securities Index відображає 300 найбільших і найактивніших компаній, що торгуються на двох основних фондових біржах Китаю, а саме Шанхайській та Шеньчженьській. Цей індекс слугує барометром економічного стану Китаю.

Він показує загальну динаміку ринку, враховуючи вартість акцій провідних компаній різних секторів економіки, включаючи фінанси, промисловість, технології та споживчі товари. На кінець 2019 року індекс закотився на рівні 4,096.58, а на кінець 2024 року – на 3 934,91. Станом на травень 2025 року, він становить приблизно 3 898, що чітко свідчить про його падіння в останні роки.¹⁵¹ Тоді, як ринки США, чи конкурента Китаю – Індії за цей час значно зросли, майже або більш ніж подвоїли свої показники. Наприклад, S&P 500 у США зріс із 3 223,25 на кінець 2019 року до 5 980,00 на травень 2025 року, що є майже подвійним зростанням.¹⁵² Nifty 50 Індії, за даними, зріс із 12 247,10 на кінець 2019 року до 25 005,35 на травень 2025 року, більш ніж удвічі.¹⁵³ Це демонструє, що китайський ринок значно відстає від конкурентів.

Окрім відсутності росту, за останні декілька років китайські та гонконзькі акції втратили близько 6,5 трильйонів доларів ринкової вартості, сума, яка майже дорівнює розміру усього японського фондового ринку.¹⁵⁴ Основні причини цього спаду – посилений контроль уряду над приватними компаніями та зростаючі торговельні бар'єри, оскільки Китай прагне до економічної самодостатності.

¹⁵¹ CSI 300 Index (000300.SS) Historical Data - Yahoo Finance. *Yahoo Finance*. URL: https://finance.yahoo.com/quote/000300.SS/history/?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAKsIRSJNzLOZMnkRIJInMJU0Gm0QPCdYQFq21KG_MIBr5an3MthSSC6PBm9sVvf6ooQrXyfmeJMZjIC3iSi42UqbTj3gyG4y815M-QzK_bbOf06Tc6u7GRy3pw-GnHTS8XSdVt6GAFT6iA3IGQdRKL1majukWRku4nl6oBlpO1Xv.

¹⁵² E-Mini S&P 500 Jun 25 (ES=F) Stock Historical Prices & Data - Yahoo Finance. *Yahoo Finance*. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/ES=F/history/?period1=1577664000&period2=1747728809>.

¹⁵³ NIFTY 50 (^NSEI) Historical Data - Yahoo Finance. *Yahoo Finance*. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/^NSEI/history/?period1=1546300800&period2=1747728630>.

¹⁵⁴ Shen S., Campos R. Investors give up futile wait for China to fix economy. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/investors-give-up-futile-wait-china-fix-economy-2024-01-23/>.

На тлі цих падінь влада країни вдалася до низки заходів, що включають в себе зменшення біржових зборів, заохочення зворотного викупу акцій, інтервенції державних покупців (Центральний фонд Китаю – Central Huijin) на ринку ETF і технологічних фондів, обмеження продажу акцій ключовими інвесторами тощо.¹⁵⁵ Більше того, у січні 2024 ЦБ КНР навіть вкотре знизив середньострокову кредитну ставку. Однак ці заходи лише тимчасово стабілізували ситуацію, не вирішивши глибинних проблем із нестабільним регулюванням та втратою довіри інвесторів до довгострокових перспектив економіки Китаю.¹⁵⁶

2.3.1. Промислова криза

Згідно з дослідженнями, промислова активність у країні у 2024 році демонструє ознаки спаду. Одним із ключових індикаторів стану промислового сектора є індекс менеджерів із закупівель (PMI), який публікує Національне бюро статистики КНР (NBS). Індекс базується на п'яти компонентах, а саме це нові замовлення, виробництво, зайнятість, постачання та запаси. Значення вище 50 вказує на зростання, тоді як значення нижче 50 свідчить про скорочення.¹⁵⁷

У виробничому секторі індекс знижувався з жовтня 2023 року по лютий 2024-го. У травні зафіксовано скорочення нових замовлень, особливо зовнішніх. У серпні 2024 року PMI становив близько 49,1, а станом на травень 2025 – 49.¹⁵⁸ Постійна слабкість цього показника свідчить про уповільнення темпів виробництва, скорочення замовлень і зайнятості – тобто про проблеми з попитом як усередині країни, так і за її межами.

¹⁵⁵ Jayaram K., Kongkunakornkul P. China's stock market struggles. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/graphics/CHINA-STOCKS/byprkdgenve/>.

¹⁵⁶ Там само.

¹⁵⁷ NBS Manufacturing PMI - China. *FX Blue*. URL: https://www.fxblue.com/calendar/item/NBS_Manufacturing_PMI_CN

¹⁵⁸ Там само.

Це виливається у послаблення експорту, зниження інвестицій та тиск на компанії, що сповільнює загальне економічне зростання. Відповідно, ефективність економіки Китаю, вимірювана загальною продуктивністю факторів виробництва (TFP), теж погіршується. За період правління Сі Цзіньпіна TFP зростала повільно, а в окремі роки – навіть знижувалась, що свідчить про неефективне використання праці та капіталу.¹⁵⁹ Тобто економіка не створює достатньої доданої вартості на вкладену одиницю ресурсів. Зростання економіки стає менш якісним. Та вже не залежить від інновацій, технологій чи оптимізації виробничих процесів. За оцінками МВФ, традиційна перевага Китаю – дешева робоча сила та масове виробництво – втрачає ефективність, і без системних реформ приріст TFP залишатиметься низьким.¹⁶⁰

Цьому сприяє й недостатньо швидкий перехід на інноваційну модель розвитку. Темпи впровадження передових технологій відстають від темпів зростання витрат на дослідження, а велика кількість малопродуктивних державних підприємств стримує конкуренцію.

Зниження TFP означає, що без зміни економічної моделі Китай не зможе підтримувати попередні темпи зростання. Як наслідок, кожен додатковий юань інвестицій приносить усе менше продукту. Це робить моделі економічного зростання, засновані на розширенні кредитування, дедалі менш ефективними.

Цей процес добре ілюструє коефіцієнт капіталовіддачі (ICOR) – показник, що визначає, скільки інвестицій потрібно для створення одиниці економічного зростання. Дане співвідношення капіталу до випуску по суті означає, наскільки продуктивні його інвестиції.

У 2008 році для отримання прибутку в 1 долар потрібно було вкласти близько 3 доларів. У 2023 році для цього уже необхідно майже 10 доларів. Для

¹⁵⁹ China's Productivity Slowdown and Future Growth Potential / L. Brandt та ін. World Bank, Washington, DC. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/839401593007627879/pdf/Chinas-Productivity-Slowdown-and-Future-Growth-Potential.pdf>.

¹⁶⁰ Muir D. V., Novta N., Oeking A. China's Path to Sustainable and Balanced Growth. *IMF*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2024/11/15/Chinas-Path-to-Sustainable-and-Balanced-Growth-557369>.

отримання тієї ж самої одиниці економічного зростання сьогодні потрібно вкласти в рази більше інвестицій. Це свідчить, що ефективність інвестицій знизилася.

Економіка стає менш продуктивною і для того, щоб досягати хоча б невеликого зростання, необхідно вкладати іще більше капіталу. Без глибоких структурних реформ – таких як лібералізація ринку, захист прав власності, боротьба з корупцією – темпи потенційного зростання можуть знизитися до 3–4%.¹⁶¹ Сам Сі Цзінпін вказує на необхідність «нових здібностей виробництва», однак практичні кроки в цьому напрямі поки що значно поступаються заявленим амбіціям.

2.3.2. Боргова проблема

За оцінками, безпосередній внесок діяльності, пов'язаної з нерухомістю (житлове будівництво й супутні послуги) становив близько 12% ВВП Китаю у 2021 році.¹⁶² Якщо враховувати весь ланцюг виробництва – будівництво, сталь, будматеріали, транспорт тощо – частка сектору сягала майже 25% ВВП.¹⁶³ Таким чином, приблизно чверть економіки Китаю залежить від житлового будівництва та пов'язаних із ним галузей. Більше того, понад дві третини всіх будівельних робіт у країні припадає саме на житло.

Для багатьох китайців нерухомість була головним інструментом інвестування капіталу. Станом на 2018 рік інвестиції в цей сектор становили майже 20% від ВВП, і значна частина житла будувалася не для проживання, а для накопичення капіталу.¹⁶⁴ Квартири продавалися ще до завершення будівництва, що дозволяло забудовникам залучати початкові внески та

¹⁶¹ Muir D. V., Novta N., Oeking A. China's Path to Sustainable and Balanced Growth. *IMF*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2024/11/15/Chinas-Path-to-Sustainable-and-Balanced-Growth-557369>.

¹⁶² Rogoff K. S., Yang Y. A Tale of Tier 3 Cities. *NBER*. URL: <https://www.nber.org/papers/w30519>.

¹⁶³ Там само.

¹⁶⁴ Ren S., He E. How Xi Jinping Led China's Economy Astray. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2023-opinion-how-xi-jinping-led-china-economy-astray/>.

фінансувати нові проєкти. Люди зберігали гроші, об'єднували сімейні ресурси і купували квартири. Часто це була не одна, а дві або навіть три квартири. Результатом стали 65 мільйонів одиниць не заселеного житла, що знаходяться у власності інвесторів.¹⁶⁵ Забудовники ж, прагнучи швидких продажів, поклалися на модель попереднього продажу, коли житло купують за декілька років до завершення самого будівництва, щоб завчасно отримати операційні гроші. Покупці ж, своєю чергою, для купівлі житла брали банківські позики – іпотеки.¹⁶⁶ У 2020-2021 роках керівництво Китаю усвідомивши проблему почало приймати заходи для її виправлення, чим ще дужче посилили кризу.¹⁶⁷ Заходи влади полягали у боротьбі із закредитованістю методами обмеження видання нових кредитів для забудовників та іпотек для населення.¹⁶⁸

Криза нерухомості породжує системні ризики. За оцінкою Moody's, до кінця 2022 р. частка непрацюючих кредитів банків у цьому секторі зросла до 4,4% з 1,9% у 2020 р.¹⁶⁹ Багато банків та фінансових компаній опинилися під тиском збитків, а інвестиції у нерухомість обвалилися. Зниження продажів житла, а також затримка виплат погіршили довіру населення і знизили споживчий попит, оскільки домогосподарства відклали покупки (в тому числі побутової техніки, авто) у очікуванні полегшення ситуації, що підірвало споживчий сектор у цілому. Фіскальні проблеми місцевих урядів через втрати земельних надходжень, а також потребу добудувати вже розпочаті будівництва, додатково посилюють боргове навантаження на державу.

¹⁶⁵ Batarags L. China has at least 65 million empty homes – enough to house the population of France. It offers a glimpse into the country's massive housing-market problem. Business Insider. URL: <https://www.businessinsider.com/china-empty-homes-real-estate-evergrande-housing-market-problem-2021-10>.

¹⁶⁶ Ren S., He E. How Xi Jinping Led China's Economy Astray. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2023-opinion-how-xi-jinping-led-china-economy-astray/>.

¹⁶⁷ Там само.

¹⁶⁸ Hui M. Evergrande is just the tip of China's debt iceberg. Quartz. URL: <https://qz.com/2080162/which-industries-in-china-have-the-most-corporate-debt>.

¹⁶⁹ Jim C. Country Garden: How bad is China's property crisis?. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/country-garden-how-bad-is-chinas-property-crisis-2023-08-17/>.

Значною мірою ці негаразди – наслідок політики обмеження боргових зобов'язань у нерухомості, оскільки жорсткі регуляторні норми проти інвестицій у будівництво (кампанія «три червоні лінії»), введені керівництвом в інтересах фінансової стабільності, але без паралельного посилення іншого двигуна економіки (споживання), сприяли надстрімкому зменшенню фінансування галузі.

У забудовників закінчувалися гроші на будівництво та здачу попередньо проданої нерухомості. Один із найбільших забудовників – Evergrande повідомив про падіння продажів на 95%, через що компанія була змушена оголосити дефолт за деякими своїми доларовими облігаціями.¹⁷⁰ Повного дефолту вдалося запобігти, проте з часом у схожу ситуацію потрапляють все більше забудовників, зокрема Kaisa, Fantasia і Shimaо Group починають процедуру захисту від кредиторів,¹⁷¹ а Country Garden Holdings Co., колись найбільший забудовник Китаю, постав перед проблемою виплат боргів загальною сумою близько 200\$ мільярдів.¹⁷² Загалом же будівельні та інженерні компанії Китаю мають найбільший рівень заборгованості, відповідно дослідження S&P 91% підприємств у цій сфері демонструють високий рівень заборгованості. Другою за боргами галуззю є транспорт із 86% компанії із високим рівнем заборгованості.¹⁷³ Загалом же рівень корпоративної заборгованості у Китаї значно перевищує світовий рівень. Це посилює

¹⁷⁰ Yu S. Chinese creditors sue Evergrande for claims totalling \$13bn. Financial Times. URL: <https://www.ft.com/content/941c0e96-ebf1-42ee-97ec-ad6764f35cbf>.

¹⁷¹ Амелін А. Ідеальний шторм перетворюється на цунамі. Що відбувається в економіці Китаю. NV. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/kitay-na-porozi-krizi-chim-ce-zagrozhuje-vsomu-svitu-ostanni-novini-50293338.html>.

¹⁷² Ren S., He E. How Xi Jinping Led China's Economy Astray. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2023-opinion-how-xi-jinping-led-china-economy-astray/>.

¹⁷³ Credit Trends: Can China Escape Its Corporate Debt Trap? | S&P Global Ratings. S&P Global Homepage | S&P Global. URL: https://www.spglobal.com/ratings/en/research/pdf-articles/211019-credit-trends-can-china-escape-its-corporate-debt-trap-100620188?utm_campaign=corporatepro&utm_medium=dailyupdate&utm_source=Oct20&utm_mkt_tok=NDkxLVZORy03OTAAAAGAPT46C0_aNYyJx2YjocUpXRqRx_KcdrqMjHE9krdSqJMXcheyIdNQtNLR8XF2x639d4qThtaabd-ZLBxh9k10Dkx95W5yWA-bujsfuQ.

кредитну напругу у деяких китайських компаніях та загрожує масштабним повторенням сценарію Evergrande.¹⁷⁴

Окрім приватних структур, місцеві муніципальні органи також активно брали кредити. Після реформи 1994 року, яка спрямувала значну частину податкових надходжень від місцевих бюджетів до центрального, муніципалітети для наповнення бюджету використовували так звані механізми фінансування місцевих органів влади (LGFV).¹⁷⁵ Цей механізм активно використовували для інвестицій у будівництво інфраструктури, тим самим прискорюючи зростання ВВП.¹⁷⁶ Ціною цього став ріст дефіциту місцевих бюджетів, частка видатків місцевих органів у загальних видатках досягла рекордних 86%, у той час, як частка їх доходів становить близько 50% від загальних.¹⁷⁷ Крім того, велика частина доходів місцевих бюджетів формувалась від продажу земельних ділянок, більше 40% доходів місцевих бюджетів у 2020 р. забезпечувалися продажем землі, але з початком жорстких обмежень в секторі нерухомості (кампанія «три червоні лінії») цей канал різко звужився.¹⁷⁸ Зі скороченням цього каналу наповнення бюджетів та зростанням соціальних витрат в останні роки, багато міст накопичили борги через випуск додаткових облігацій. Такий дефіцит, своєю чергою, призвів до того, що у 2022 році зобов'язання по LGFV стали еквівалентними 48% ВВП Китаю та впритул наблизилися до загальної вартості офіційних державних запозичень. Зараз центральний уряд посилює обмеження на LGFV.¹⁷⁹ Паралельно із цим,

¹⁷⁴ Hui M. Evergrande is just the tip of China's debt iceberg. Quartz. URL: <https://qz.com/2080162/which-industries-in-china-have-the-most-corporate-debt>.

¹⁷⁵ What Investors Want to Know: Chinese LGFV Recoveries and Recent Developments. Fitch Ratings: Credit Ratings & Analysis For Financial Markets. URL: <https://www.fitchratings.com/research/international-public-finance/what-investors-want-to-know-chinese-lgfv-recoveries-recent-developments-08-10-2023>.

¹⁷⁶ Hui M. Evergrande is just the tip of China's debt iceberg. Quartz. URL: <https://qz.com/2080162/which-industries-in-china-have-the-most-corporate-debt>.

¹⁷⁷ Ren S., He E. How Xi Jinping Led China's Economy Astray. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2023-opinion-how-xi-jinping-led-china-economy-astray/>.

¹⁷⁸ Sing C. K. China's risky answer to wall of debt is more debt. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/breakingviews/chinas-risky-answer-wall-debt-is-more-debt-2024-06-17/>.

¹⁷⁹ China tightens grips on local government hidden debt. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/article/us-china-debt-lgfv/china-tightens-grips-on-local-government-hidden-debt-idUSKBN2EW05F/>.

держава спробувала розвантажити місцеві бюджети, наприклад у жовтні 2023р. Народний банк Китаю за рекомендацією уряду наказав банкам пролонгувати викуп або реструктуризувати кредити місцевих організацій.¹⁸⁰ Крім того, у 2024 р. центральний уряд почав випуск спецоблігацій великого строку (до 50 років) для фінансування інфраструктури, частково взявши на себе тягар фінансування місцевих проєктів.

Надмірна заборгованість підриває макростабільність і створюють ланцюгові ризики. Велика частина державних ресурсів іде на обслуговування боргу, натомість реформи стимулювання не впроваджуються. Ринок капіталу також піддався тиску, а інвестори побоюються дефолтів муніципальних позик (що, втім, офіційно заперечується). Згідно з Fitch, державний борг міг зрости до ~68% ВВП в 2025 р.¹⁸¹ Слабкий контроль над витратами місцевих урядів і необхідність «рятувати» боржників підривають довіру інвесторів. Масштаби боргів є прямим наслідком попередніх циклів інвестиційного стимулювання; водночас політика Сі (децентралізувати видатки, але не доходи) лише поглибила дисбаланси.

Загалом же, в 2022 році співвідношення сукупного боргу (корпоративного, державного, LGFV тощо) до ВВП досягло $\approx 360\%$, тоді як десять років тому, коли Сі Цзіньпін прийшов до влади, цей показник становив $\approx 200\%$.¹⁸²

2.3.3. Демографічна криза

Не додає оптимізму також й те, що темпи приросту населення у Китаї впродовж останніх років лише знижувалися, якщо у 2012 році приріст

¹⁸⁰ Exclusive: China tells banks to roll over local government debts as risks mount - sources. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-instructs-banks-roll-over-local-government-debt-sources-2023-10-17/>.

¹⁸¹ Yao K. Fitch cuts China credit rating on debt risks amid trade tensions. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/fitch-cuts-china-credit-rating-debt-risks-amid-trade-tensions-2025-04-03/>.

¹⁸² Ren S. How Can China Contain Its \$8.3 Trillion Fiscal Crisis?. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2023-04-16/china-fiscal-crisis-can-it-contain-this-8-3-billion-one>.

становив 0,74%, то уже 2022 року він опустився дещо нижче нуля (Рис. 2.4) і відповідно було зафіксоване скорочення населення. У 2023 р. народилося лише 9.59 млн немовлят, тоді як померло 11.10 млн осіб.¹⁸³ Таким чином природний приріст населення став від'ємним (-1.48‰) – це другий рік поспіль, коли населення Китаю скорочується.¹⁸⁴

Зменшення населення відбулося вперше із 1961 року, останнього року голоду в Китаї.¹⁸⁵ Про це говорять офіційні дані, проте деякі дослідники вважають, що населення КНР скорочується починаючи із 2018 року.¹⁸⁶

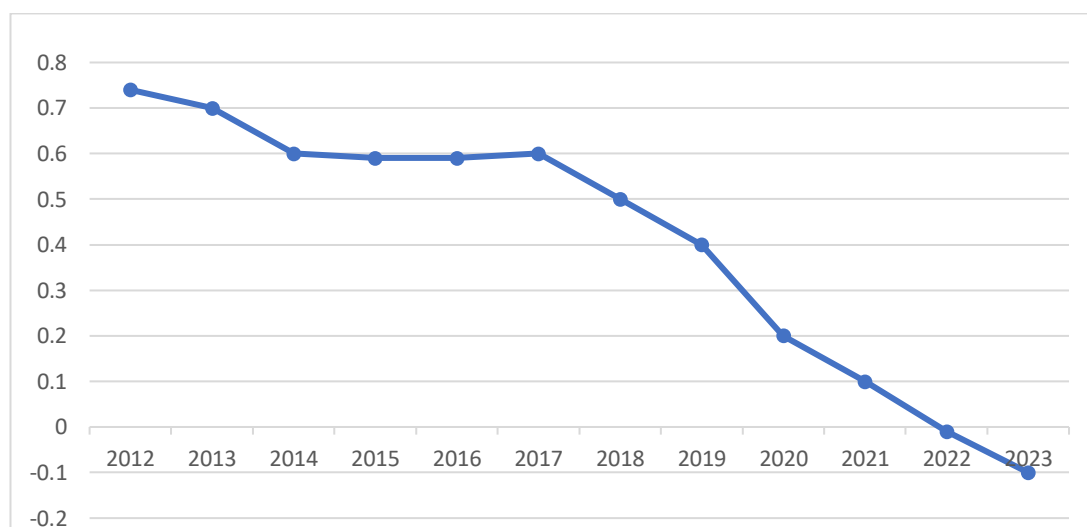

Рис. 2.4 Приріст населення КНР (щорічний %)

Джерело: складено автором за даними World Bank¹⁸⁷

Одночасно населення стрімко старіє. Наразі частка осіб віком 65 років і старше становить 14–15%, порівняно з ~9% у 2010 році та ~7% у 2000-му. У

¹⁸³ STATISTICAL COMMUNIQUÉ OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA ON THE 2023 NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT. *National Bureau of Statistics of China*. URL: https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202402/t20240228_1947918.html.

¹⁸⁴ Yao K., Zhang E. China's 2023 GDP shows patchy economic recovery, raises case for stimulus. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-q4-gdp-grows-52-yy-below-market-forecast-2024-01-17/>.

¹⁸⁵ Zhang A., Master F. China's first population drop in six decades sounds alarm on demographic crisis. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-population-shrinks-first-time-since-1961-2023-01-17/>.

¹⁸⁶ Lee J. Researcher questions China's population data, says it may be lower. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/researcher-questions-chinas-population-data-says-it-may-be-lower-2021-12-03/>.

¹⁸⁷ Population growth (annual %) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW?end=2022&locations=CN&start=2012>.

найближче десятиліття на пенсію вийдуть так звані «бебі-бумери» – понад 300 мільйонів осіб, що приблизно дорівнює населенню США.

Пенсійний вік залишається низьким – 60 років для чоловіків і 55 для жінок, що лише посилює тиск на працююче населення.¹⁸⁸

У 2015 році досягла свого піку й кількість робочої сили у Китаї, після чого вона майже щороку зменшується, скоротившись за цей час більше ніж на 30 мільйонів осіб. (Рис. 2.5) Скорочення робочої сили у поєднанні із стабільним ростом тривалості життя населення¹⁸⁹ призводить до скорочення зайнятості, у 2012 році офіційно працевлаштовано було 67,3% китайців, впродовж наступного десятиліття цей показник стабільно знижався, досягнувши 64,4% у 2024 році. (Рис. 2.6)

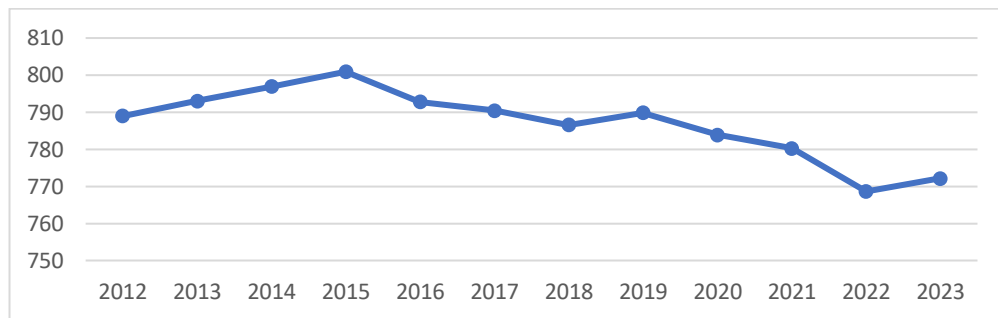

Рис. 2.5 Робоча сила в КНР (млн осіб)

Джерело: складено автором за даними Statista¹⁹⁰

Швидке скорочення народжуваності та зменшення кількості працівників, які утримують старше населення, що збільшується також викликає занепокоєння щодо економічного зростання,¹⁹¹ яке додатково підкріплюється значним ростом безробіття серед молоді.¹⁹²

¹⁸⁸ Master F. China's ageing population threatens switch to new economic growth model. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-ageing-population-threatens-switch-new-economic-growth-model-2024-01-18/>.

¹⁸⁹ Life expectancy at birth, total (years) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN?end=2021&locations=CN&start=2012>.

¹⁹⁰ China: labor force 2000-2022 | Statista. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/282134/china-labor-force/>.

¹⁹¹ Woo R., Yao K. China demographic crisis looms as population growth slips to slowest ever. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-2020-census-shows-slowest-population-growth-since-1-child-policy-2021-05-11/>.

¹⁹² Yu C. Chinese Graduates Are Asking Where All the Good Jobs Went. *Foreign Policy*. URL: <https://foreignpolicy.com/2023/05/17/china-youth-unemployment-economy-kong-yiji/>.

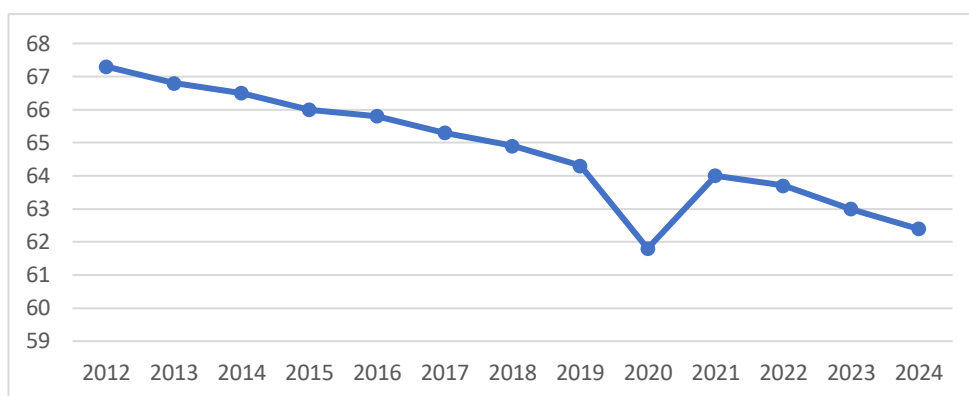

Рис. 2.6 Співвідношення зайнятості до населення у Китаї, всього (%)

Джерело: складено автором за даними World Bank ¹⁹³

Протягом останніх років рівень безробіття серед молоді в Китаї суттєво зріс. За даними національної статистики КНР, що у грудні 2023 року опублікувала показник безробіття віком 16–24 роки, що склав 14,9% (вимірюється без урахування студентів).¹⁹⁴ Попередньо влада припинила публікацію цих даних у червні 2023 року, коли показник безробіття серед молоді досяг рекордного 21,3%.¹⁹⁵ Однією з ключових причин цього зростання є надмірна пропозиція робочої сили, оскільки щороку на ринок праці виходить понад 10–12 мільйонів випускників, а приватний сектор, який традиційно поглинає молоду робочу силу, відчуває уповільнення через посилення регуляцій та нестійку економічну кон'юнктуру.¹⁹⁶ Більшість нових робочих місць створюється державними компаніями або в інфраструктурному секторі, тоді як технологічний сектор і послуги скорочують найм під тиском нових правил. Соціально-економічними наслідками зростаючого безробіття молоді є падіння споживання, втрата людського капіталу та зростання невдоволення серед

¹⁹³ Employment to population ratio, 15+, total (%) (modeled ILO estimate) - China. World Bank Open Data. URL:

<https://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.TOTL.SP.ZS?end=2022&locations=CN&start=2012&view=chart>.

¹⁹⁴ Goldin N. Youth unemployment in China: New metric, same mess. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/youth-unemployment-in-china-new-metric-same-mess/>.

¹⁹⁵ China's youth unemployment rate falls after climbing for two straight months. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-sept-youth-jobless-rate-176-compared-with-188-august-2024-10-22/>.

¹⁹⁶ Mark J. Once again, China pushes for economic stimulus, hoping for a different result. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-long-xi-trying-boost-chinas-economy-stimulus-not-reforms/>.

молодого покоління. Це викликає явище «лежання на дивані», коли частина молодих людей відмовляється від гонитви за виснажливою роботою.¹⁹⁷ З погіршенням перспектив зайнятості молодь все менше витрачає коштів на споживання, що гальмує економічне відновлення і породжує демографічно-економічні ризики (відкладений шлюб, низькі народжуваність).

Реагуючи на цю проблему у 2016 році центральний уряд КНР послабив політику однієї дитини, дозволивши сім'ям мати двох дітей, проте, як видно із Рис. 2.4, це не дало потрібного ефекту, навпаки темпи скорочення приросту населення лише збільшилися. У травні 2021 року політику знову послабили, дозволивши мати до трьох дітей у сім'ї.¹⁹⁸ Це також поки не принесло потрібного результату, оскільки як народжуваність (на 1000 осіб)¹⁹⁹ так і коефіцієнт народжуваності (на одну жінку)²⁰⁰ продовжують знижуватися.

Демографічні зміни уповільнюють зростання потенційного ВВП. З одного боку, менша пропозиція праці і вище співвідношення пенсіонерів знижують темпи розширення робочої сили. Навіть МВФ попереджає, що потенційний ріст Китаю міг би опуститися до ~3,8% середньорічно в 2025–2030 рр. (і до ~2,8% у 2031–2040) через демографію і падіння продуктивності.²⁰¹ З іншого боку, старіння населення посилює соціальну напругу, оскільки зменшується споживчий попит (старші витрачають менше), а також зростають витрати на охорону здоров'я і пенсії (фінансові відомства відчують дефіцити – майже третина провінцій вже має дефіцит по пенсійним видаткам).²⁰²

¹⁹⁷ Goldin N. Youth unemployment in China: New metric, same mess. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/youth-unemployment-in-china-new-metric-same-mess/>.

¹⁹⁸ BBC News. China allows three children in major policy shift. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57303592>.

¹⁹⁹ Birth rate, crude (per 1,000 people) - China. *World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CBRT.IN?end=2021&locations=CN&start=2012>.

²⁰⁰ Fertility rate, total (births per woman) - China. *World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?end=2021&locations=CN&start=2012>.

²⁰¹ Muir D. V., Novta N., Oeking A. China's Path to Sustainable and Balanced Growth. *IMF*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2024/11/15/Chinas-Path-to-Sustainable-and-Balanced-Growth-557369>.

²⁰² Master F. China's ageing population threatens switch to new economic growth model. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-ageing-population-threatens-switch-new-economic-growth-model-2024-01-18/>.

Отже, хоч програмні документи «Зроблено у Китаї 2025» та «Один пояс, один шлях» визначають амбітні цілі з технологічної модернізації, локалізації виробництва й експортної експансії, їхні пріоритети часто не збігаються з найгострішими системними проблемами КНР. З одного боку, підтримка «зеленої» та високотехнологічної промисловості дала змогу досягти вражаючих показників зростання виробництва електромобілів, сонячних панелей і мікрочипів, але ці успіхи лишаються локалізованими в окремих секторах і не компенсують загального уповільнення темпів промислового виробництва й падіння продуктивності факторів виробництва .

Влада формально визнала ключову роль споживання та запровадила масштабну програму «подвійного обігу», передбачаючи фіскальні стимули (ваучери, субсидії, trade-in) для швидкого поживлення внутрішнього ринку. Однак ці заходи мають, по суті, лише короткостроковий ефект, оскільки без постійного стимулювання ваучерами та субсидіями споживчий попит повертається до низького рівня через високі норми заощадження ($\approx 44\text{--}46\%$ ВВП) та невпевненість домогосподарств у майбутній соціальній підтримці .

Більшість ключових реформ проводиться точково – механічне регулювання окремих секторів чи ринків через обмеження або субсидії, без комплексних інституційних змін. Такий підхід часто лише загострює кризи, що чітко продемонстрував сектор нерухомості, у якому жорсткі заходи щодо обмеження кредитування забудовників та трансферних місцевих запозичень призвели до масштабних затримок у будівництві, накопичення нерухомих активів і системних ризиків у фінансовій системі

Ініціатива «Один пояс, один шлях» тимчасово зменшила надвиробництво через експорт будівельних матеріалів та залучення китайських підрядників за кордоном. Проте обсяги прибутків і повернень кредитів залишаються незадовільними, це викликано тим, що значна частка проєктів є нерентабельною або вимагає рефінансування й реструктуризації, що створює нові боргові зобов'язання для державних банків і загрожує довгостроковій фінансовій стабільності

Тому, на нашу думку, економічна політика Сі Цзіньпіна спрямована насамперед на досягнення стратегічних політичних цілей, серед яких технологічна самодостатність, зменшення залежності від зовнішніх гравців, розширення геополітичного впливу через кредитні інструменти. Це демонструє пріоритет інструменталізації економіки заради політичного суверенітету над ефективним розв'язанням структурних дисбалансів китайської економіки.

Незважаючи на численні програми, реальний ВВП Китаю в останні роки фактично застиг на рівні близько 17,8 трлн дол. США, а темпи зростання номінального ВВП не перевищують офіційні цілі. Без системних реформ, спрямованих на розвиток соціальної інфраструктури, підвищення добробуту домогосподарств і лібералізацію ринків, такі показники можуть поглибити існуючі дисбаланси й призвести до значних макроекономічних ризиків у середньостроковій перспективі.

Загалом, економічна політика адміністрації Сі Цзіньпіна демонструє часткові успіхи в певних секторах та зовнішньоекономічній експансії, однак залишає поза увагою фундаментальні проблеми – структурно низьке споживання, надвиробництво, дефляційні тренди, високу норму заощадження і застарілу соціальну інфраструктуру. Її заходи мають здебільшого короткостроковий характер і не здатні запустити стійкий цикл внутрішнього зростання, а адміністративно-адресний підхід ускладнює довгострокові реформаторські здобутки. Без комплексних інституційних перетворень та глибоких структурних реформ економіка Китаю ризикує зіткнутися з поглибленням кризи продуктивності, демографічними та борговими викликами в найближчі роки.

РОЗДІЛ III – ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СІ ЦЗІНЬПІНА ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

3.1. Концепт «національної безпеки» як чинник трансформації економічної політики

Відтоді, як Сі Цзіньпін очолив КПК наприкінці 2012 року, економічні пріоритети Китаю почали докорінно змінюватися. Якщо в епоху Дена Сяопіна та його наступників (Цзян Цземіня, Ху Цзіньтао) незмінним орієнтиром була розбудова економіки, то Сі відверто зміщує акцент на національну безпеку та партійний контроль. В офіційних документах і виступах Сі дедалі рідше згадується теза про економіку як центр розвитку. Наприклад, у доповіді на XX з'їзді КПК формулювання «економіка як центральне завдання» прозвучало лише один раз, що може свідчити про завершення відповідної епохи.²⁰³ Натомість у промовах лідера домінують поняття «безпека», «боротьба», які вказують на пріоритет зовнішньої та внутрішньої стабільності над суто економічним зростанням. Це демонструє зсув офіційних пріоритетів в яких ринкова орієнтація поступається ідеологічному та стратегічному контролю. Сучасний курс Сі поєднує повернення до практик, які раніше стримували розвиток, а саме ідеологізацію, централізацію та повторне зрощення партії з державою.²⁰⁴

У цьому контексті економічна політика дедалі більше підпорядковується логіці захисту стабільності – як внутрішньої, так і зовнішньої. Протягом останніх 20–30 років домінувала ідея розвитку за будь-яку ціну, тепер же в центрі стоїть національна безпека, крізь призму якої розглядаються й

²⁰³ Wu G. For Xi Jinping, the Economy Is No Longer the Priority. *Journal of Democracy*. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/online-exclusive/for-xi-jinping-the-economy-is-no-longer-the-priority/>.

²⁰⁴ Xi's policies serve strategic national goals beyond growth. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/2-xis-policies-serve-strategic-national-goals-beyond-growth>.

економічні питання.²⁰⁵ Цей зсув зафіксовано навіть у найновіших урядових документах. У травні 2025 року Китай опублікував Білу книгу з національної безпеки в якій йдеться, що саме безпека є основою для досягнення довгострокової мети Китаю – національного відродження, на відміну від минулих періодів, коли головним пріоритетом був економічний розвиток.²⁰⁶

Для закріплення цього курсу Сі Цзіньпін не лише проголошує нові концепції, а й закріплює їх у законах та інституційних структурах. Під його керівництвом у Китаї сформовано «комплексну концепцію національної безпеки», яка охоплює понад десяток складових – від політичної й військової до економічної, інформаційної та кібербезпеки. Безпека стала новою парадигмою управління, проникнувши в усі сфери політики.

З 2013 року Сі підняв статус Центральної комісії з нацбезпеки, а згодом вибудував мережу комісій на всіх рівнях для боротьби з «загрозами». Паралельно ухвалено низку законів, які закріплюють цю логіку, а саме Закон про національну безпеку (2015), Закон про кібербезпеку (2016), Закон про захист даних (2021) тощо. Вони надали державі широкі повноваження втручатися в економічні й інформаційні процеси.²⁰⁷

Ця нова логіка чітко проявляється і в економічних програмах. Насамперед – у стратегії «подвійного обігу», що передбачає посилення внутрішнього ринку, споживання та виробництва при збереженні обмежених зовнішніх економічних зв'язків. Мета – підвищити економічну безпеку і зменшити вразливість до тиску з боку США та ЄС.²⁰⁸

²⁰⁵ Martina M., Yao K. As China's leaders gather, market reform hopes fade. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/world/as-china-s-leaders-gather-market-reform-hopes-fade-idUSKBN1CM13Z/>.

²⁰⁶ China's National Security in the New Era: Anxious Power, Ambitious Vision. *Beyond the Horizon ISSG*. URL: <https://behorizon.org/chinas-national-security-in-the-new-era-anxious-power-ambitious-vision/>.

²⁰⁷ Drinhausen K., Legarda H. "Comprehensive National Security" unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/report/comprehensive-national-security-unleashed-how-xis-approach-shapes-chinas-policies-home-and->

²⁰⁸ Tran H. Dual circulation in China: A progress report. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/dual-circulation-in-china-a-progress-report/#:~:text=Faced%20with%20a%20challenging%20international,inside%20China%20and%20promoting%20the.>

Також посилюється курс на технологічну самодостатність. Високі технології та інновації проголошено пріоритетними з огляду на національну безпеку та суперництво із США. Затверджено закони, які зобов'язують зберігати важливі дані та інтелектуальну власність у межах країни, а також робити їх доступними для державних органів.²⁰⁹ Ці заходи спрямовані не лише на зниження імпортозалежності, а й на поглиблення партійного контролю над економікою.

Змінюються і підходи до ринкового регулювання. Формально декларується відкритість і підтримка ринку, але на практиці створюється жорстке регуляторне середовище.²¹⁰ Уряд також активізував контроль над великими гравцями (Alibaba, Tencent, Baidu) і фінтех-сектором. Офіційний план 2021–2025 років передбачав нові закони щодо кібербезпеки й регулювання ІТ-компаній.²¹¹

Деякі рішення засвідчують глибину цих змін. Так, у липні 2021 року китайська кіберслужба наказала зупинити реєстрацію нових користувачів у додатку Didi – китайського аналога Uklon – буквально за кілька днів після проведення \$4,4-млрд IPO на Нью-Йоркській біржі. Офіційно це пояснили розслідуванням питань кібербезпеки та захисту даних Didi.²¹² У тому ж році Пекін повністю заборонив операції з криптовалютами, а також торгівлю й майнінг, заявивши про намір припинити діяльність ринку цифрових активів для захисту фінансової системи.²¹³

²⁰⁹ Drinhausen K., Legarda H. "Comprehensive National Security" unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/report/comprehensive-national-security-unleashed-how-xis-approach-shapes-chinas-policies-home-and->

²¹⁰ China issues new anti-monopoly rules targeting its tech giants. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-issues-new-anti-monopoly-rules-targeting-its-tech-giants-2021-02-07/>.

²¹¹ China signals crackdown on privacy, data, anti-trust to go on. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-draft-laws-areas-including-national-security-anti-monopoly-2021-08-12/>.

²¹² Murdoch S., Adinarayan T. China tech crackdown drives plunge in Didi Global. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/didi-shares-slump-25-china-crackdown-2021-07-06/>.

²¹³ John A., Shen S., Wilson T. China's top regulators ban crypto trading and mining, sending bitcoin tumbling. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-central-bank-vows-crackdown-cryptocurrency-trading-2021-09-24/>.

З кінця літа 2021 р. підліткам суворо обмежили час гри в онлайн-ігри (до 3 год. на тиждень у певні вечірні години), що офіційно обґрунтували захистом здоров'я молоді. І кроки пояснювались турботою про здоров'я молоді, але водночас ілюструють загальний курс на контроль над ключовими секторами. Тут проявилася загальна тенденція, коли влада публічно заявляє соціальні або безпекові причини нововведень, але разом з тим переформатовує індустрію і освіту під свою парадигму стабільності. Нові правила є частиною масштабного зсуву з боку Пекіна для зміцнення контролю над суспільством та ключовими секторами економіки, включно з ІТ, освітою та нерухомістю.²¹⁴ Так само влада фактично заборонила приватні репетиторські центри – під приводом зменшення боргового навантаження на домогосподарства – але й індустрію освітніх послуг теж вирішила «привести до ладу» згідно зі своїм баченням.

Усі ці дії – від блокування криптовалют до регуляції онлайн-освіти – демонструють єдину логіку у межах якої інтереси держави й партії мають беззаперечний пріоритет над ринковою гнучкістю. Безпека стає критерієм для кожного бізнес-рішення, а дозвіл на діяльність можуть відкликати, якщо вона суперечить національним інтересам. Закони передбачають заходи у відповідь на дії, що нібито загрожують суверенітету чи інтересам безпеки й розвитку Китаю.²¹⁵ Зокрема, навіть світовим компаніям варто дотримуватися партійної лінії, бо Пекін розширює арсенал заходів та інструментів економічного тиску, щоб реагувати на критику або рішення іноземців, які трактуються як виклики національним інтересам. Керівництво КНР дедалі більше розглядає глобальні процеси через призму геополітичного суперництва зі США. Економічна

²¹⁴ Goh B. Three hours a week: Play time's over for China's young video gamers. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-rolls-out-new-rules-minors-online-gaming-xinhua-2021-08-30/>.

²¹⁵ Drinhausen K., Legarda H. "Comprehensive National Security" unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/report/comprehensive-national-security-unleashed-how-xis-approach-shapes-chinas-policies-home-and->

політика стає інструментом зміцнення суверенітету та зменшення залежності від Заходу.²¹⁶

Прагматизм поступається ідеології. Чиновники діють у режимі «постійної оборони» і готові на жорсткі превентивні заходи. Такий курс уже має побічні наслідки, серед іншого, політика нульової терпимості до COVID, локдауни й тиск на ринок нерухомості у 2022 році завдали шкоди зайнятості та споживчому попиту. Інвестори вказують на розрив між риторикою відкритості та реальністю, оскільки обіцянки реформ часто не втілюються в діях, натомість політичне керівництво фокусує увагу на дисципліні і контролі.²¹⁷

Відповідно можна простежити ланцюг причинно-наслідкових рішень, коли «поява» зовнішніх загроз і ризик втрати легітимності ЦК призвели до утвердження концепції комплексної безпеки як головного пріоритету, що породила нові стратегії, інституції та норми.

У такій ситуації традиційний економічний аналіз відходить на другий план – кожне рішення підпорядковане ідеологічним міркуванням, що створює ризик надмірних або нестабільних реакцій. Хоча нові механізми гальмують зростання, їх основна мета – збереження влади компартії. У найновішому Китайському віснику національної безпеки (2025) прямо зазначено, що захист «китайського шляху» вимагає більшої централізації та орієнтації всіх ресурсів на національні цілі.

Таким чином, із кожним роком політика дедалі більше відходить від принципу «розвиток у першу чергу» – тепер це «розвиток у тандемі з безпекою», де безпека фактично отримує першість.²¹⁸ Економічне зростання

²¹⁶ Tran H. Dual circulation in China: A progress report. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/dual-circulation-in-china-a-progress-report/#:~:text=Faced%20with%20a%20challenging%20international,inside%20China%20and%20promoting%20the>

²¹⁷ Martina M., Yao K. As China's leaders gather, market reform hopes fade. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/world/as-china-s-leaders-gather-market-reform-hopes-fade-idUSKBN1CM13Z/>.

²¹⁸ Drinhausen K., Legarda H. "Comprehensive National Security" unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/report/comprehensive-national-security-unleashed-how-xis-approach-shapes-chinas-policies-home-and>.

стає засобом забезпечення стабільності, а не самоціллю – і саме це визначатиме траєкторію Китаю у внутрішній та зовнішній політиці в найближчі роки.

3.2. Централізація політичної влади в епоху Сі Цзіньпіна: персоніфікація управління та домінування КПК.

Під керівництвом Сі фактично відбувається відкат ринково-орієнтованих реформ, які слугували Китаю протягом 35 років.²¹⁹ Іншими словами, курс на відкритість і публічний ринок зміщується в бік централізованого державного управління, яке дедалі більше набуває суверенного та державницького характеру.²²⁰

Варто зазначити, що офіційно курс на підтримку приватного сектору все ще проголошується. Так, у статті Сі Цзіньпіна, опублікованій у журналі «Цюйши» (березень 2025 року), генеральний секретар підкреслив, що як державна, так і недержавна економіка є «важливими складовими соціалістичної ринкової економіки» з рівними правами та гарантованим захистом власності.²²¹ Проте за цими гаслами криється виразне зміщення пріоритетів на користь державного сектора. Частка приватного сектору в ринковій капіталізації найбільших компаній Китаю у середині 2021 року становила приблизно 55%, тоді як уже на середину 2024 року частка державних підприємств зросла до 54%.²²² Більше того, з приходом Сі приріст капіталовкладень почав усе більше концентруватися в держсекторі. Якщо в 1980 р. у державний сектор

²¹⁹ Lardy N. R. Xi Jinping's Turn Away from the Market Puts Chinese Growth at Risk. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/commentary/op-eds/xi-jinpings-turn-away-market-puts-chinese-growth-risk>.

²²⁰ Rudd K. Xi Jinping's Pivot to the State. *Asia Society Policy Institute*. URL: <https://asiasociety.org/policy-institute/xi-jinpings-pivot-state>.

²²¹ 习近平：坚持和落实“两个毫不动摇”. *State Council of the People's Republic of China*. URL: https://www.gov.cn/yaowen/liebiao/202503/content_7013697.htm.

²²² Huang T., Véron N. China's private sector has lost ground as state sector has gained share among top corporations since 2021. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/research/piie-charts/2024/chinas-private-sector-has-lost-ground-state-sector-has-gained-share-among>.

інвестувалося 82% усіх інвестицій, то вже до 2012-го частка таких інвестицій зменшилася до 30%. Але невдовзі після приходу до влади Сі наприкінці 2012 року ця тенденція сповільнилася, і до 2016 року частка приватних інвестицій почала безперервно падати. У 2022 році ця тенденція прискорилося, оскільки інвестиції у державний сектор зросли на 10% в кількісному вимірі, а у приватний лише на 0,9%.²²³ Продуктивність державних підприємств нижча, що уповільнює економічне зростання, однак це узгоджується із заявами Сі на кшталт тієї, що прозвучала на XIX з'їзді КПК, де він закликав підтримувати й зміцнювати державні підприємства. У відповідь державні банки переорієнтовують кредитування на держкомпанії.²²⁴ Державні компанії отримують непропорційно більше фінансування з боку банків, це демонструється тим, що із 2013 року обсяг кредитів комерційних банків приватному сектору впав на 80%, а абсолютні суми кредитування приватних компаній суттєво скоротилися. Це докорінно змінило довгострокову динаміку, якщо раніше приватні промислові підприємства зростали вдвічі швидше за державні, то після 2017 року ситуація змінилася на протилежну.²²⁵ Інакше кажучи, малоефективні державні монополії розширюють частку ринку за рахунок продуктивніших приватних фірм, що призводить до загального уповільнення економічного зростання. Разом із тим, після 2013 року в багатьох галузях влада нав'язувала об'єднання конкуруючих держфірм, створюючи технологічних гігантів.²²⁶ Це зменшило конкуренцію в економіці, через те що дохідність активів найбільших держкомпаній упала більш ніж удвічі, а їхня ефективність залишалася суттєво нижчою, ніж у приватного сектора (у

²²³ Huang T., Lardy N. R. China's support for the private sector is only lip service so far. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2023/chinas-support-private-sector-only-lip-service-so-far>.

²²⁴ Там само

²²⁵ Lardy N. R. Foreign direct investment is exiting China, new data show. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2023/foreign-direct-investment-exiting-china-new-data-show>.

²²⁶ Lardy N. R. Xi Jinping's Turn Away from the Market Puts Chinese Growth at Risk. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/commentary/op-eds/xi-jinpings-turn-away-market-puts-chinese-growth-risk>.

промисловості продуктивність приватних компаній майже втричі вища, ніж державних).²²⁷

Більше того, держпідприємства отримали вказівки змінити свої статuti, формалізуючи роль Комуністичної партії у керівних органах.²²⁸ Такі дії можна розглядати як ознаки контрреформ – швидкого відходу від ринкової моделі до глибокої інтеграції партії, держави та бізнесу. Водночас загальна концепція державних підприємств як конкурентоспроможних гравців на світовому рівні зберігає спадкоємність із підходом адміністрації Ху Цзіньтао.²²⁹ Проте головна різниця полягає у заходах – за Сі істотно посилено адміністрування та централізований нагляд.

Одночасно зміцнюється партійний контроль над приватним бізнесом. Ще до формального обрання Сі 2012 року він виступав за розширення ролі партійних організацій у приватному секторі. У 2018 році новий Кодекс корпоративного управління зобов'язав публічні компанії закріпити роль партії у своїй діяльності.²³⁰ Так реалізується концепція «приватного підприємництва з китайською специфікою».

На практиці це означає створення партійних осередків у компаніях, вплив на кадрову політику та аудит.²³¹ Станом на середину 2021 року 64% менеджерів середнього та вищого рівня мали партійний квиток, а серед ключових ІТ-компаній ця частка сягала 77%.²³² Попри декларації про

²²⁷ Lardy N. R. Xi Jinping's Turn Away from the Market Puts Chinese Growth at Risk. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/commentary/op-eds/xi-jinpings-turn-away-market-puts-chinese-growth-risk>.

²²⁸ Kennedy S., Blanchette J. Chinese State Capitalism. *Center for Strategic and International Studies*. URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/211007_Kennedy_Chinese_State_Capitalism.pdf.

²²⁹ Leutert W., Eaton S. Deepening Not Departure: Xi Jinping's Governance of China's State-owned Economy. *The China Quarterly*. 2021. С. 1–22. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/china-quarterly/article/deepening-not-departure-xi-jinpings-governance-of-chinas-stateowned-economy/AC954918ED262CB213172D39264601D3>.

²³⁰ Fu D. Political Drivers of China's Private Sector Demise. *The Jamestown Foundation*. URL: <https://jamestown.org/program/political-drivers-of-chinas-private-sector-demise/>.

²³¹ Livingston S. The Chinese Communist Party Targets the Private Sector. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/chinese-communist-party-targets-private-sector>.

²³² Fu D. Political Drivers of China's Private Sector Demise. *The Jamestown Foundation*. URL: <https://jamestown.org/program/political-drivers-of-chinas-private-sector-demise/>.

підтримку приватного сектору, закони прямо вказують, що приватний бізнес має діяти під керівництвом КПК. Це сигнал, що приватний підприємець мусить залишатися на короткому повідку партії.²³³ Іншими словами, свобода підприємництва поступово обмежується умовою партійної лояльності.

Особливої уваги заслуговує політика стосовно великих технологічних корпорацій, які раніше символізували приватний сектор Китаю. У 2020–2021 роках відбулася низка акцій «перевиховання» таких компаній. Наприклад, після критики з боку Джека Ма на адресу фінансової системи Китаю влада миттєво зупинила IPO Ant Group на \$37 млрд.²³⁴ Згодом було відкрито антимонопольні розслідування проти Alibaba (частини Ant Group) та накладено рекордний штраф у \$2,75 млрд за зловживання домінантним становищем, що ознаменувало «нову еру» після років ліберального підходу.²³⁵ Аналогічні заходи готуються й проти Tencent. Регулятори уже карали її ігрові й соціальні підрозділи, запроваджуючи обмеження ігрового часу для підлітків, вимагаючи продажу ексклюзивних прав на музику тощо.²³⁶ Найгучнішою стала кампанія проти Didi Chuxing, китайського аналога Uklon. Після IPO на Нью-Йоркській біржі у 2021 році Пекін заборонив реєстрацію нових користувачів у додатках Didi під приводом національних інтересів і міркувань безпеки. Лише у січні 2023 року заборону частково зняли, після того як Рада безпеки Китаю визнала дотримання вимог кібербезпеки.²³⁷ Ці втручання

²³³ Tai C., Wilson A. China's first law to promote private enterprise: what does it mean?. *The Diplomat*. URL: <https://thediplomat.com/2025/05/chinas-first-law-to-promote-private-enterprise-what-does-it-mean/>.

²³⁴ Davey A. Beijing's tech crackdown on ideological misalignment and drivers of inequality. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/comment/beijings-tech-crackdown-ideological-misalignment-and-drivers-inequality>.

²³⁵ Murdoch S., Stanway D. China fines Alibaba record \$2.75 bln for anti-monopoly violations. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/retail-consumer/china-regulators-fine-alibaba-275-bln-anti-monopoly-violations-2021-04-10/>.

²³⁶ Li P., Zhu J. EXCLUSIVE China readies Tencent penalty in antitrust crackdown- sources. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/exclusive-china-readies-tencent-penalty-antitrust-crackdown-sources-2021-04-29/>.

²³⁷ Zhu J., Yang Y. China lifts 18-month ban on new Didi users as tech crackdown wanes. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/china-ride-giant-didi-says-resume-new-user-registration-2023-01-16/>.

істотно підірвали довіру до технологічного сектора і змусили керівників компаній виправдовуватися за невідповідність партійній лінії.²³⁸

Масштабність кампанії пояснюється ідеологічними міркуваннями та популяризацією концепції «загального процвітання». Платформи і їхні власники розглядаються владою як альтернативні центри сили та джерело соціальної нерівності, що суперечить офіційним соціалістичним принципам. Сі Цзіньпін неодноразово заявляв, що «загальне процвітання – це суть соціалізму», і закликав «розумно коригувати надмірні доходи» та «заохочувати багатих ділитися з суспільством».²³⁹ На тлі такої риторики заможні китайці й технологічні магнати опинилися під пильним наглядом податкових та інших органів.²⁴⁰ Проте, на нашу думку, риторика «загального процвітання» використовується владою лише для легітимації боротьби із потенційними альтернативними центрами сили. Таким чином, політика Сі щодо технологічних секторів демонструє системну мету, яка полягає в обмеженні «монопольного капіталізму» і забезпечити, того, щоб великі бізнеси служили партійним і державним інтересам.

Одночасно з поширенням впливу КПК на бізнес, сама партія зазнала помітної ідеологізації та одноосібного росту впливу Сі. У центрі нового курсу – відродження ідеологічної риторики. Сі Цзіньпін проголосив «Думку Сі Цзіньпіна про соціалізм з китайською специфікою для нової епохи» основою курсу КПК і закріпив її в конституції.²⁴¹ Його уряд активно трансформує цей концепт на інструмент зміцнення партійного духу. Так, у квітні 2023 року стартувала масштабна партійна кампанія з навчання цій думці для всіх провідних кадрів. Офіційні джерела зазначають, що її мета – «єднання членів

²³⁸ Davey A. Beijing's tech crackdown on ideological misalignment and drivers of inequality. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/comment/beijings-tech-crackdown-ideological-misalignment-and-drivers-inequality>.

²³⁹ Там само

²⁴⁰ Там само

²⁴¹ CCP Decision-Making and Xi Jinpings Centralization of Authority. *U.S.-China Economic and Security Review Commission*. URL: https://www.uscc.gov/sites/default/files/2022-11/Chapter_1--CCP_Decision-Making_and_Xi_Jinpings_Centralization_of_Authority.pdf.

партії в мисленні, вирішення нагальних проблем у партії, допомога партії зберегти тісний зв'язок із народом та просування справи партії й держави».²⁴²

Зростання одноосібного впливу відбувається не лише в ідеологічній та партійній сферах, а й у структурі управління. Радикально змінено і процес ухвалення рішень, оскільки стратегічні економічні функції передано під контроль партійних малих керівних груп та комісій.²⁴³

Показово, що Сі очолює щонайменше дев'ять центральних органів управління, включно з комісіями та малими групами, що дає йому вирішальний вплив на формування політики.²⁴⁴ Така концентрація повноважень зменшила роль бюрократії та навіть уряду. Оновлені партійні правила надали Сі пропорційно більший вплив на всі сфери державного управління.

У сфері економіки ці зміни особливо відчутні. Наприкінці 2023 року створено Центральну фінансову комісію під головуванням Лі Цяна, члена Постійного комітету ЦК КПК. Комісія отримала мандат формувати політику «високоякісного фінансового розвитку», з особливим акцентом на партійне будівництво у фінансовій сфері.²⁴⁵

Ці зміни вплинули і на відносини між центром і регіонами. Раніше, в реформаторську добу та за керівництва Цзян Цземіня і Ху Цзіньтао, значна частина економічних повноважень делегувалася місцевим владам, що дозволяло провінціям експериментувати з податковими пільгами, кредитами та інвестиційними програмами. Ця модель фрагментованого авторитаризму вважалася одним із джерел динамічності та стійкості системи. Місцеві уряди

²⁴² Fact Sheet on the Education Campaign on the Study and Implementation of Xi Jinping Thought on Socialism with Chinese Characteristics for a New Era. *International Department of the CPC Central Committee*.

URL: <https://www.idcpc.gov.cn/english2023/dzww/zgkx/202308/P020230815360991974754.pdf>.

²⁴³ CCP Decision-Making and Xi Jinpings Centralization of Authority. *U.S.-China Economic and Security Review Commission*. URL: https://www.uscc.gov/sites/default/files/2022-11/Chapter_1--CCP_Decision-Making_and_Xi_Jinpings_Centralization_of_Authority.pdf.

²⁴⁴ Там само

²⁴⁵ Chinese premier presides over meeting of Central Financial Commission. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://english.www.gov.cn/news/202311/20/content_WS655b6152c6d0868f4e8e16c9.html.

могли конкурувати за інвесторів, адаптувати правила під регіональні умови.²⁴⁶ Однак при правлінні Сі ця автономія почала згортатися, оскільки при ньому активно почала впроваджуватися концепція управління із центру, яка ліквідувала значну частину місцевої автономії. Тепер завдання місцевої бюрократії – не експеримент, а виконання вказівок з Пекіна. Це призводить до надмірного формалізму й «бюрократичного паралічу».²⁴⁷ У результаті, централізація знижує гнучкість на місцях,²⁴⁸ яка раніше була важливим буфером стійкості, через те що провінції більше не можуть самостійно коригувати податки чи стимули, щоб залучити бізнес, а будь-які ініціативи, несхвалені керівництвом у Пекіні, розглядаються негативно.

З одного боку, централізація знижує рівень корупції й стандартизує процеси. З іншого – регіони втратили гнучкість і власні джерела доходів. Зокрема, фіксуються випадки «прибуткового правосуддя», коли бідні провінції переслідують підприємців заради конфіскації активів. Лише у Гуандуні з початку 2023 року понад 10 000 бізнесменів стали об'єктами рейдів поліції після односторонньої зміни правил гри з боку місцевих органів влади. Щоб покласти край цим беззаконним практикам, в новому Законі про сприяння приватній економіці (2025) прямо прописано обов'язок місцевих органів влади своєчасно розраховуватися з бізнесом та заборонено одностороннє розірвання чи зміну договорів без узгодження.²⁴⁹ Це означає, що Пекін змушений втручатися й в найдрібніші аспекти місцевих фінансів, аби хоч якось гарантувати стабільність для підприємців.

²⁴⁶ CCP Decision-Making and Xi Jinpings Centralization of Authority. *U.S.-China Economic and Security Review Commission*. URL: https://www.uscc.gov/sites/default/files/2022-11/Chapter_1--CCP_Decision-Making_and_Xi_Jinpings_Centralization_of_Authority.pdf.

²⁴⁷ Teets J. C. China's Local Policymakers' Strategic Adaptation to Political Centralization. *Foreign Policy Research Institute*. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/03/chinas-local-policymakers-strategic-adaptation-to-political-centralization/>.

²⁴⁸ CCP Decision-Making and Xi Jinpings Centralization of Authority. *U.S.-China Economic and Security Review Commission*. URL: https://www.uscc.gov/sites/default/files/2022-11/Chapter_1--CCP_Decision-Making_and_Xi_Jinpings_Centralization_of_Authority.pdf.

²⁴⁹ Tai C., Wilson A. Chinas first law to promote private enterprise: what does it mean?. *The Diplomat*. URL: <https://thediplomat.com/2025/05/chinas-first-law-to-promote-private-enterprise-what-does-it-mean/>.

Отже, ми спостерігаємо чіткий політико-економічний зсув при якому Китай дедалі більше тяжіє до моделі партійно-державного капіталізму, де держава є рушієм технологічного та фінансового розвитку. Це відхід від епохи Дена і навіть згортання ринкових ініціатив, притаманних періоду Цзяна та Ху. На мою думку, така переорієнтація робить економічну політику більш жорстко ідеологічною, де приватні компанії і місцеві уряди розглядаються передусім як інструменти реалізації національних (і партійних) проєктів, а не як суб'єкти господарювання. Під гаслами високоякісного розвитку й інновацій реалізуються ідеологічно вмотивовані рішення, а бізнес має адаптуватися до партійного темпу й тону.

3.3. Зовнішньополітична реакція на політику Сі Цзіньпіна: економічні виклики та наслідки для Китаю

Під керівництвом Сі Цзіньпіна Китай відмовився від ліберальних економічних реформ своїх попередників і взяв курс на посилення партійного контролю та політичного авторитаризму. У країні жорстко придушуються інакодумці, зазнають критики бізнесмени, зокрема й топменеджери великих компаній. Із кінця 2012 року в Сіньцзяні, регіоні з переважно уйгурським населенням, була створена система таборів перевиховання, що спричинило численні звинувачення в порушеннях прав людини.²⁵⁰ Водночас у Гонконзі після протестів 2019 року було істотно обмежено демократичні свободи, оскільки Національний закон про безпеку 2020 року фактично скасував широку автономію регіону. В офіційній риторичі дедалі частіше звучать погрози силового «возз'єднання» з Тайванем.²⁵¹

Китай активно використовує державні субсидії для підтримки стратегічних галузей, зокрема виробництва електромобілів (EV), що дозволяє йому

²⁵⁰ Xi Jinping: From Communist Party princeling to China's president. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11551399>.

²⁵¹ Там само.

демпінгувати на світовому ринку. За даними Центру стратегічних і міжнародних досліджень, з 2009 по 2023 роки Китай інвестував приблизно 230,9 мільярда доларів США у сектор електромобілів.²⁵² Ці субсидії дозволили китайським виробникам електромобілів, таким як BYD, продавати свою продукцію за цінами, що можуть бути нижчими за собівартість.

Ці дії, разом із курсом на національну безпеку та вимогами безумовної лояльності до Центрального Комітету КПК, викликали занепокоєння в міжнародних партнерів КНР. Західні уряди почали сприймати такі кроки як загрозу базовим принципам відкритої світової торгівлі й безпеки. У березні 2021 року ЄС уперше з 1989 року запровадив санкції проти китайських посадовців, причетних до репресій у Сіньцзяні. У відповідь Пекін пригрозив не відступати, якщо Захід наполягатиме на конфронтації.²⁵³ США тим часом визнали переслідування уйгурів актом геноциду і наприкінці 2021 року заборонили імпорт товарів із Сіньцзяню, виготовлених із використанням примусової праці.²⁵⁴

Водночас Китай активно розбудовує механізми реагування на зовнішні обмеження. Зокрема, ухвалений у 2021 році Закон про протидію іноземним санкціям надає КНР правову основу для запровадження зустрічних санкцій, фактично виступаючи сигналом для всіх про готовність Пекіна захищати власні інтереси та стабільність політичної системи. У межах цього закону та супровідних нормативних актів було легалізовано поняття «взаємних заходів», коли будь-яка дія іноземних урядів або компаній, що розцінюється як загроза суверенітету, безпеці чи інтересам розвитку Китаю, може стати підставою для симетричної відповіді. Крім того, Пекін створив власні аналоги американських «чорних списків» – список ненадійних суб'єктів і список

²⁵² Kennedy S. The Chinese EV Dilemma: Subsidized Yet Striking. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/blogs/trustee-china-hand/chinese-ev-dilemma-subsidized-yet-striking>.

²⁵³ Lau S., Barigazzi J. EU imposes sanctions on four Chinese officials. *POLITICO*. URL: <https://www.politico.eu/article/eu-imposes-sanctions-on-four-chinese-officials/>.

²⁵⁴ Biden signs law banning goods made in China's Xinjiang region. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/23/biden-signs-law-banning-goods-made-with-forced-labour-from-china>.

експортного контролю, до яких можуть бути внесені іноземні компанії або фізичні особи за рішенням китайської влади.²⁵⁵

Результатом такої політики стала ескалація зовнішньоекономічних конфліктів.

У відповідь на таку політичну логіку інші країни вдалися до обмежувальних заходів. США першими вжили протекціоністських кроків, коли навесні 2018 року адміністрація Трампа ввела мита на китайські товари на суму \$50 млрд, звинувативши Пекін у крадіжці технологій. У відповідь Китай запровадив мита на американський імпорт, а влітку 2018-го конфлікт переріс у торговельну війну, оскільки Сі Цзіньпін наказав відповісти на тому самому рівні.²⁵⁶ Із 2022 року США розгорнули нові експортні обмеження щодо критичних технологій, заборонивши постачання до Китаю передових мікросхем та високопродуктивних обчислювальних систем, що суттєво вплинуло на китайську напівпровідникову галузь.²⁵⁷ Ці заходи координувалися із союзниками – наприклад, США заблокували продаж відповідного обладнання не лише зі своєї території, а й із країн-партнерів, хоч і зробили винятки для Нідерландів і Японії.²⁵⁸ Китай назвав ці дії примусовими та такими, що підривають світову торгівлю і порушують глобальні ланцюги постачання.

Не менш рішуче реагувала Європа і регіональні гравці Азії–Південно-Східної Азії. ЄС охарактеризував сучасний режим Китаю як одночасно «партнера, економічного конкурента та системного суперника».²⁵⁹ Велика Британія обмежила діяльність китайських технологічних компаній, зокрема

²⁵⁵ China's Comprehensive Retaliation Against U.S. Tariffs. *Holland & Knight*. URL: <https://www.hklaw.com/en/insights/publications/2025/04/chinas-comprehensive-retaliation-against-us-tariffs>.

²⁵⁶ Timeline: U.S.-China Relations. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/timeline/us-china-relations>.

²⁵⁷ Tan C. Breaking the Circuit: US-China Semiconductor Controls. *Foreign Policy Research Institute*. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/09/breaking-the-circuit-us-china-semiconductor-controls/>.

²⁵⁸ Freifeld K. Exclusive: New US rule on foreign chip equipment exports to China to exempt some allies. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/new-us-rule-foreign-chip-equipment-exports-china-exempt-some-allies-sources-say-2024-07-31/>.

²⁵⁹ EU China Relations. *The Diplomatic Service of the European Union*. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/EU-China_Factsheet_01Apr2022.pdf.

вимагала вилучення Huawei з мереж 5G, і згодом приєдналася до санкційної коаліції. У вересні 2020 року США, Велика Британія, Канада та інші країни засудили ухвалення закону про національну безпеку в Гонконзі та запровадили персональні санкції проти китайських посадовців. Паралельно посилювалася координація США з демократичними партнерами: Японія, Південна Корея, Тайвань та Нідерланди приєдналися до обмежень на експорт передових чипів. G7 почала відкрито називати Пекін джерелом економічного примусу. На жовтневій зустрічі міністрів торгівлі G7 у 2023 році це питання офіційно було включене до порядку денного.²⁶⁰

Політична лінія КНР дедалі частіше вступає в суперечність із принципами глобальної вільної торгівлі, хоч Китай і лишається одним із найбільших експортерів у світі, національні обмеження знижують його конкурентоспроможність. Як згадувалося вище, чистий приплив іноземних інвестицій у Китай став мінімальним, що свідчить про колапс корпоративної довіри до моделі державного капіталізму під керівництвом Сі.²⁶¹ Навіть масштабна програма дотацій на розвиток високих технологій не компенсувала втрату доступу до західних напівпровідників. Санкції США 2022–2023 років позбавили Китай критично важливих технологій, що дестабілізувало китайську напівпровідникову промисловість.²⁶² У довгостроковій перспективі це означає технологічне відставання, оскільки замість обіцяної технологічної першості Пекін фактично втратив доступ до критично важливих елементів для новітньої електроніки.

Політика Сі Цзіньпіна в китайській економіці проявляється як прагнення до централізації та підтримки національного виробництва – водночас у суперечності з глобальними принципами відкритості та неподільності ринку.

²⁶⁰ Ing L. Y. The G7's Anti-Coercion Campaign Against China Could Backfire. *Project Syndicate*. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/g7-anti-chinese-protectionism-measures-unintended-consequences-by-lili-yan-ing-2023-10>.

²⁶¹ Phillips M. Foreign investment in China goes negative for first time in decades. *Axios*. URL: <https://www.axios.com/2023/11/07/china-economy-negative-foreign-investments>.

²⁶² Tan C. Breaking the Circuit: US-China Semiconductor Controls. *Foreign Policy Research Institute*. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/09/breaking-the-circuit-us-china-semiconductor-controls/>.

Саме ця ідеологічно вмотивована стратегія – збереження авторитарного контролю й національних інтересів понад універсальні правила – провокує реакцію інших держав: санкції, експортні обмеження та формування коаліцій. У підсумку Китай стикається з реальними втратами – скороченням ринків збуту, технологічним відставанням, впливом інвестицій і зростанням недовіри до його економіки з боку західних партнерів. Ці виклики є прямим наслідком протиставлення політичного курсу Сі глобальній економіці, побудованій на правилах СОТ, багатосторонніх домовленостях і відкритості ринків.

Отже, під проводом Сі Цзіньпіна економічна політика Китаю зазнала глибинного переосмислення, коли економічне зростання перестало бути самоціллю і трансформувалося на засіб досягнення національної безпеки й ідеологічної стабільності режиму. У центрі цього процесу – персоніфікація влади та посилення ролі комуністичної партії, що просуває централізацію прийняття рішень і жорстко контролює економічні інструменти. Внаслідок цього приватний сектор, хоч і формально збережений у межах економіки, виявився суттєво обмеженим у зв'язку з тим що партійні комітети в керівництві підприємств, пріоритетне фінансування державних компаній та механізми кредитного перенаправлення свідчать про очевидний реванш державного капіталу над приватним. Економіка перетворюється на полігон для реалізації великої державної стратегії, в основі якої лежить прагнення до технологічної самодостатності, зменшення вразливості перед зовнішнім тиском і збереження єдиного партійного ядра, здатного контролювати всі важливі галузі.

Цей перехід породжує як внутрішні, так і зовнішні ризики. У середині країни централізація підриває стимул до конкуренції між регіонами та ініціативність бізнесу, оскільки будь-яка інновація може опинитися під підозрою в загрозі безпеці й швидко потрапити під регуляторний тиск. Вимушена технологічна автономія та відмова від відкритості ведуть до неминучого гальмування інноваційних ланцюгів, тому якщо раніше китайські ІТ-гіганти конкурували з

глобальними лідерами, то нині вони дедалі частіше опиняються в пастці доволі закритої екосистеми, що знижує темпи розвитку передових технологій. При цьому соціальний контракт «загального процвітання» лише формально обіцяє вирівнювання доходів, тоді як фактичний податок на середній клас і посилений контроль за багатими підривають довіру тих верств населення, які були основними генераторами інновацій та економічного зростання. Колосальні субсидії, наприклад у секторі електромобілів, сформували конкурентні переваги на світових ринках, проте демпінг у довгостроковій перспективі обертається торговельними суперечками та санкціями, що зменшують віддачу від цих інвестицій і змушують Китай відповідати контрзаходами, загострюючи глобальне протистояння.

Зовнішня реакція Заходу, що вилилася у мита, експортні обмеження на напівпровідники та персональні санкції, а також у формування технологічних альянсів проти китайських гігантів, є природною відповіддю на перетворення економічних інструментів на зброю. У цій грі успіх «національного відродження» під егідою Сі гарантує тимчасову внутрішню згуртованість, проте водночас посилює технологічну ізоляцію, руйнує довіру інвесторів і спонукає бізнес шукати більш передбачувані ринки.

ВИСНОВКИ

Дослідження та аналіз зібраної інформації відповідно до поставлених завдань, дозволяють зробити наступні висновки:

1. Прихід Сі Цзіньпіна до влади ознаменувався впровадженням низки амбітних економічних ініціатив, спрямованих на модернізацію економіки та зміцнення позицій Китаю у світі. Такі проєкти, як «Зроблено в Китаї 2025», концепція «подвійного обігу», політика «загального процвітання» та ініціатива «Один пояс, один шлях», мали на меті переорієнтувати економіку з експортно-інвестиційної моделі на нову систему, що базується на внутрішньому споживанні, технологічній самодостатності та глобальному економічному впливі. Ці ініціативи відображають прагнення до якісного зростання, що відповідало б викликам ХХІ століття, зокрема деглобалізації та внутрішнім структурним проблемам.

2. Деякі з цих починань досягли помітних результатів. Наприклад, у рамках «Зроблено в Китаї 2025» Китай утвердився як світовий лідер у виробництві електромобілів та відновлювальній енергетиці, що свідчить про здатність держави мобілізувати ресурси для технологічного прориву. Ініціатива «Один пояс, один шлях» розширила економічний вплив Китаю, створивши нові торговельні та інфраструктурні зв'язки. Водночас політика «загального процвітання» задекларувала намір скоротити соціальну нерівність, що могло б стимулювати внутрішній попит. Проте ці успіхи виявилися радше острівцями прогресу, ніж основою для системних змін, адже їхній вплив на загальну економічну траєкторію країни залишився обмеженим.

3. Незважаючи на часткові досягнення, загальноекономічна ситуація в Китаї з часом погіршується, що проявляється у сповільненні темпів зростання ВВП, загостренні демографічної кризи, наростанні боргового навантаження та слабкості внутрішнього споживання. Ці структурні проблеми, які накопичувалися роками, стали особливо відчутними в умовах зовнішніх викликів, таких як торговельна війна зі США та пандемія COVID-19. Однак замість розробки комплексної стратегії для подолання цих труднощів,

економічна політика Сі Цзіньпіна обмежується точковим регулюванням. Такі заходи, як субсидії окремим секторам чи тимчасові стимули для споживання, не здатні усунути системні дисбаланси, що підривають довгострокову стійкість економіки.

4. Відсутність масштабної відповіді пояснюється фундаментальною зміною пріоритетів за правління Сі Цзіньпіна. Економічне зростання, яке десятиліттями було головним орієнтиром китайської політики, поступилося місцем іншим цілям – національній безпеці та посиленню одноосібної влади лідера та Комуністичної партії Китаю (КПК), а економіка перетворилась на інструмент забезпечення політичної стабільності та зміцнення влади КПК. Ця переорієнтація стала визначальною рисою його правління, вплинувши як на внутрішні, так і на зовнішні аспекти економічного курсу.

Централізація управління, посилення контролю над приватним сектором, ідеологізація економічних рішень та пріоритетність концепції комплексної національної безпеки вказують на те, що економічний розвиток підпорядкований політичним імперативам. Приватний сектор, який раніше був рушієм зростання, опинився під тиском держави, що проявляється низкою заходів від введення партійних осередків у компаніях до жорстких санкцій проти технологічних гігантів, таких як Alibaba чи Didi. Ці дії підривають стимули до інновацій та підприємництва, що є критичними для економічного прогресу.

У зовнішній політиці акцент на національній безпеці призвів до конфронтації із Заходом, санкцій та технологічних обмежень, які послаблюють доступ Китаю до глобальних ринків і передових технологій. Ініціатива «Один пояс, один шлях», хоча й зміцнила позиції Китаю в окремих регіонах, зіткнулася з опором через боргові зобов'язання країн-партнерів та геополітичні напруження. Таким чином, прагнення до самодостатності та контролю обертається ізоляцією, що загрожує технологічним відставанням і втратою інвестиційної привабливості.

Економічна політика Сі Цзіньпіна є втіленням суперечливого балансу між амбіціями модернізації та прагненням до абсолютного контролю. З одного боку, його ініціативи продемонстрували здатність держави досягати локальних успіхів у стратегічних галузях. З іншого – вони не змогли зупинити погіршення економічної динаміки через брак системного підходу до структурних проблем. Перехід від економічного прагматизму до ідеологічно вмотивованого курсу, де безпека та влада домінують над зростанням, створює довгострокові ризики, що може призвести до уповільнення інновацій та втрати конкурентоспроможності на глобальній арені.

У підсумку, вплив Сі Цзіньпіна на економіку Китаю можна охарактеризувати як підхід, що поєднує короткострокові досягнення з поступовим накопиченням системних вразливостей. Для забезпечення сталого розвитку Китаю необхідно переглянути баланс між політичними пріоритетами та економічними потребами, однак нинішній курс Сі свідчить про те, що стабільність режиму залишатиметься головним орієнтиром, навіть якщо це означатиме жертвування економічним потенціалом країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Амелін А. Ідеальний шторм перетворюється на цунамі. Що відбувається в економіці Китаю. NV. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/kitay-na-porozi-krizi-chim-ce-zagrozhuje-vsomu-svitu-ostanni-novini-50293338.html>.
- 2) ‘Made in China 2025’ plan issued. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://english.www.gov.cn/policies/latest_releases/2015/05/19/content_281475110703534.htm.
- 3) 2020年国务院大督查综述之四：畅通双循环 加快构建新发展格局. *State Council of the People's Republic of China*. URL: https://www.gov.cn/xinwen/2020-10/27/content_5554941.htm.
- 4) Address by President Xi Jinping of China At the Opening Ceremony of The Asian Infrastructure Investment Bank. *Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China*. URL: <https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyjh/202405/P020240530531094372225.pdf>.
- 5) Al-Haschimi A., Spital T. The evolution of China’s growth model: challenges and long-term growth prospects. *European Central Bank*. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2024/html/ecb.ebart202405_01~a6318ef569.en.html.
- 6) Allison G. What Xi Jinping Wants. *The Atlantic*. URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/05/what-china-wants/528561/>.
- 7) Batarags L. China has at least 65 million empty homes – enough to house the population of France. It offers a glimpse into the country's massive housing-market problem. *Business Insider*. URL: <https://www.businessinsider.com/china-empty-homes-real-estate-evergrande-housing-market-problem-2021-10>.

- 8) BBC News. China allows three children in major policy shift. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57303592>.
- 9) Belt and Road Initiative Overview. *EBRD*. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/ebird-sectors.html>.
- 10) Biden signs law banning goods made in China's Xinjiang region. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/23/biden-signs-law-banning-goods-made-with-forced-labour-from-china>.
- 11) Birth rate, crude (per 1,000 people) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CBRT.IN?end=2021&locations=CN&start=2012>.
- 12) Blanchette J. Xi Jinping's Faltering Foreign Policy. *FOREIGN AFFAIRS*. 2022. № 16-3-22. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2022-03-16/xi-jinpings-faltering-foreign-policy>.
- 13) Boullenois C., Black M., Rosen D. H. Was Made in China 2025 Successful?. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/was-made-in-china-2025-successful/>.
- 14) Branigan T. China's Wen Jiabao signs off with growth warning. *the Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2013/mar/05/china-wen-jiabao-growth-warning>.
- 15) CAINEY P. Xiconomics : What Chinas Dual Circulation Strategy: Xiconomics. Agenda, 2023. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/xiconomics/what-is-dual-circulation-strategy/AE18871C629F10F8FDBB53C6CC171256>.
- 16) CCP Decision-Making and Xi Jinpings Centralization of Authority. *U.S.-China Economic and Security Review Commission*. URL: https://www.uscc.gov/sites/default/files/2022-11/Chapter_1--CCP_Decision-Making_and_Xi_Jinpings_Centralization_of_Authority.pdf.
- 17) China - Foreign Investment Law of the People's Republic of China | Investment Laws Navigator | UNCTAD Investment Policy Hub. *UNCTAD Investment Policy Hub*. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-laws/laws/317/china-foreign-investment-law-of-the-people-s-republic-of-china>.

18) China applies to join Pacific trade pact to boost economic clout. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-officially-applies-join-cptpp-trade-pact-2021-09-16/>.

19) China Building Twice as Much Wind and Solar as Rest of World Combined. *Yale e360*. URL: https://e360.yale.edu/digest/china-wind-solar-double-world?utm_medium=email&utm_source=substack.

20) China Gross Savings Rate | Economic Indicators. *CEIC*. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/china/gross-savings-rate>.

21) China has submitted an official application to join the Digital Economy Partnership Agreement (DEPA). *MINISTRY OF COMMERCE, PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA*. URL: https://english.mofcom.gov.cn/News/SignificantNews/art/2021/art_dc8a83fce94846859c9f61137b2aac7e.html.

22) China Household consumption, percent of GDP - data, chart. *TheGlobalEconomy.com*. URL: https://www.theglobaleconomy.com/china/household_consumption/.

23) China in numbers. *UNDP*. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-03/china_in_numbers_2023-final.pdf.

24) China issues new anti-monopoly rules targeting its tech giants. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-issues-new-anti-monopoly-rules-targeting-its-tech-giants-2021-02-07/>.

25) China signals crackdown on privacy, data, anti-trust to go on. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-draft-laws-areas-including-national-security-anti-monopoly-2021-08-12/>.

26) China taps consumption potential to sustain high-quality growth. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://english.www.gov.cn/news/202401/22/content_WS65adc0c1c6d0868f4e8e3581.html.

27) China tightens grips on local government hidden debt. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/article/us-china-debt-igfv/china-tightens-grips-on-local-government-hidden-debt-idUSKBN2EW05F/>.

28) China Unveils Consumption ‘Action Plan’. *SixthTone*. URL: <https://www.sixthtone.com/news/1016832>.

29) China: labor force 2000-2022 | Statista. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/282134/china-labor-force/>.

30) China: trade volume with BRI countries 2024. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1038616/china-trade-volume-with-bri-countries/>.

31) China’s Belt and Road Initiative: Five Years Later. *Center for Strategic & International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/chinas-belt-and-road-initiative-five-years-later>.

32) China’s Chip Production Surges by 40% in Q1. *TrendForce*. URL: <https://www.trendforce.com/news/2024/04/22/news-chinas-chip-production-surges-by-40-in-q1/>.

33) China’s Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States. *Every CRS Report*. URL: <https://www.everycrsreport.com/reports/RL33534.html>.

34) China’s Massive Belt and Road Initiative. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>.

35) China’s National Security in the New Era: Anxious Power, Ambitious Vision. *Beyond the Horizon ISSG*. URL: <https://behorizon.org/chinas-national-security-in-the-new-era-anxious-power-ambitious-vision/>.

36) China’s Three Global Initiatives: China’s Solutions to Addressing Global Challenges—Speech by Chinese Ambassador to PNG Yang Xiaoguang at the “China’s Global Initiative and China-PNG Cooperation” Symposium. *Ministry of Foreign Affairs The People’s Republic of China*. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xw/zwbd/202503/t20250318_11577782.html.

37) China's Comprehensive Retaliation Against U.S. Tariffs. *Holland & Knight*.
URL: <https://www.hklaw.com/en/insights/publications/2025/04/chinas-comprehensive-retaliation-against-us-tariffs>.

38) China's consumer prices stall in 2024 on feeble demand. *Reuters*.
URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/chinas-consumer-inflation-slows-dec-2025-01-09/>.

39) China's Productivity Slowdown and Future Growth Potential / L. Brandt та ил. World Bank, Washington, DC.
URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/839401593007627879/pdf/China-Productivity-Slowdown-and-Future-Growth-Potential.pdf>.

40) China's youth unemployment rate falls after climbing for two straight months. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-sept-youth-jobless-rate-176-compared-with-188-august-2024-10-22/>.

41) Chinese premier presides over meeting of Central Financial Commission. *The State Council of the People's Republic of China*.
URL: https://english.www.gov.cn/news/202311/20/content_WS655b6152c6d0868f4e8e16c9.html.

42) Credit Trends: Can China Escape Its Corporate Debt Trap? | S&P Global Ratings. S&P Global Homepage | S&P Global. URL: https://www.spglobal.com/ratings/en/research/pdf-articles/211019-credit-trends-can-china-escape-its-corporate-debt-trap-100620188?utm_campaign=corporatepro&utm_medium=dailyupdate&utm_source=Oct20&mkt_tok=NDkxLVZORY03OTAAAAGAPT46C0_aNYyJx2YjocUpXRqRx_KcdrqMjHE9krdSqJMxcheyIdNQtdNLR8XF2x639d4qThtaabd-ZLBxh9k10Dkx95W5yWA-bujsfuQ.

43) CSI 300 Index (000300.SS) Historical Data - Yahoo Finance. *Yahoo Finance*. URL: https://finance.yahoo.com/quote/000300.SS/history/?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAKsIRSJNzLOZMnkRIJInMJu0Gm0QPCdYQFq21KG_MIBr5an3MthS SC6PBm9sVvf6ooQrXyfmeJMZjlC3iSi42UqbTj3gyG4y8l5M-QzK_bbOf06Tc6u7GRy3pw-GnHTS8XSdVt6GAFT6iA3lGQdRKL1majukWRku4nl6oBlpO1Xv.

44) Davey A. Beijing's tech crackdown on ideological misalignment and drivers of inequality. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/comment/beijings-tech-crackdown-ideological-misalignment-and-drivers-inequality>.

45) Deglobalization's China Wild Card | by Stephen S. Roach - Project Syndicate. Project Syndicate. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-hit-hard-by-slowing-world-trade-by-stephen-s-roach-2022-07>.

46) Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?. Harvard Kennedy School | Harvard Kennedy School. URL: <https://www.hks.harvard.edu/publications/destined-war-can-america-and-china-escape-thucydides-trap>.

47) Dezhi W., Bixing W. The Rights Logic of Common Prosperity: Structure, Evolution, and Path to Implementation. *China Human Rights*. URL: <https://en.humanrights.cn/2023/11/11/12d47ba1a9ff11ee87f90c42a1073f92.html>.

48) Drinhausen K., Legarda H. "Comprehensive National Security" unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/report/comprehensive-national-security-unleashed-how-xis-approach-shapes-chinas-policies-home-and>.

49) Economy E. Xi Jinping's New World Order. *FOREIGN AFFAIRS*. 2022. January/February 2022.

50) Elaboration on the Eight Major Initiatives of the FOCAC Beijing Summit. *MINISTRY OF COMMERCE, PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA*. URL: https://english.mofcom.gov.cn/Policies/PolicyInterpretation/art/2018/art_f3cde35bbe0f4ce3931e722b712209b6.html.

51) Electric vehicle industry in China. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Electric_vehicle_industry_in_China.

52) Electric Vehicles - China. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/mmo/electric-vehicles/china>.

53) E-Mini S&P 500 Jun 25 (ES=F) Stock Historical Prices & Data - Yahoo Finance. *Yahoo Finance*. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/ES=F/history/?period1=1577664000&period2=1747728809>.

54) Employment to population ratio, 15+, total (%) (modeled ILO estimate) - China. *World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.TOTL.SP.ZS?end=2022&locations=CN&start=2012&view=chart>.

55) EU China Relations. *The Diplomatic Service of the European Union*. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/EU-China_Factsheet_01Apr2022.pdf.

56) EU-China Comprehensive Agreement on Investment. *European Commission*. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/china/eu-china-agreement_en.

57) Exclusive | As Beijing's 'Made in China 2025' plan nears finish line, how well has it done?. *South China Morning Post*. URL: <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3260307/made-china-2025-china-meets-most-targets-manufacturing-plan-proving-us-tariffs-and-sanctions>.

58) Exclusive: China tells banks to roll over local government debts as risks mount - sources. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-instructs-banks-roll-over-local-government-debt-sources-2023-10-17/>.

59) Fact Sheet on the Education Campaign on the Study and Implementation of Xi Jinping Thought on Socialism with Chinese Characteristics for a New Era. *International Department of the CPC Central Committee*. URL: <https://www.idcpc.gov.cn/english2023/dzwk/zgkx/202308/P020230815360991974754.pdf>.

60) Fertility rate, total (births per woman) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?end=2021&locations=CN&start=2012>.

61) For 3 years zero-Covid haunted China's economy. It's gone, but the scars remain. South China Morning Post. URL: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3206429/why-chinas-zero-covid-u-turn-has-cast-long-shadow-over-beijings-economic-leadership>.

62) Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=CN>.

63) Freifeld K. Exclusive: New US rule on foreign chip equipment exports to China to exempt some allies. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/new-us-rule-foreign-chip-equipment-exports-china-exempt-some-allies-sources-say-2024-07-31/>.

64) From publications to policy: China launches world's largest carbon market. *Unesco*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/publications-policy-china-launches-worlds-largest-carbon-market>.

65) Fu D. Political Drivers of China's Private Sector Demise. *The Jamestown Foundation*. URL: <https://jamestown.org/program/political-drivers-of-chinas-private-sector-demise/>.

66) Full text of the report to the 20th National Congress of the Communist Party of China. *International Department, Central Committee of C.P.C.* URL: <https://www.idcpc.org.cn/english2023/tjzl/cpcjj/20thPartyCongrressReport/>.

67) Full Text: Xi Jinping's Speech on Boosting Common Prosperity. *Caixin Global*. URL: <https://www.caixinglobal.com/2021-10-19/full-text-xi-jinpings-speech-on-boosting-common-prosperity-101788302.html>.

68) GDP (current US\$) - China, United States. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&locations=CN-US&start=2012&view=chart>.

69) GDP growth (annual %) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2022&locations=CN&start=2012&view=chart>.

70) GDP per Capita. *Worldometer*. URL: <https://www.worldometers.info/gdp/gdp-per-capita/>.

71) Global EV Outlook 2025. *International Energy Agency*. URL: <https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2025/trends-in-electric-car-markets-2>.

72) Goh B. Three hours a week: Play time's over for China's young video gamers. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-rolls-out-new-rules-minors-online-gaming-xinhua-2021-08-30/>.

73) Goldin N. Youth unemployment in China: New metric, same mess. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/youth-unemployment-in-china-new-metric-same-mess/>.

74) Green M. F. Debt Distress on the Road to “Belt and Road”. *Wilson Center*. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/debt-distress-road-belt-and-road>.

75) Has China Peaked? A Debate. *Foreign Policy*. URL: <https://foreignpolicy.com/live/has-china-peaked-a-debate/>.

76) He L. China relaxes capital controls to entice badly needed foreign investment | CNN Business. *CNN*. URL: <https://edition.cnn.com/2023/09/22/economy/china-loosens-capital-controls-intl-hnk/index.html>.

77) How will the Belt and Road Initiative advance China's interests?. *ChinaPower Project*. URL: <https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>.

78) Huang T., Lardy N. R. China's support for the private sector is only lip service so far. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2023/chinas-support-private-sector-only-lip-service-so-far>.

79) Huang T., Véron N. China's private sector has lost ground as state sector has gained share among top corporations since 2021. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/research/piie-charts/2024/chinas-private-sector-has-lost-ground-state-sector-has-gained-share-among>.

80) Hui M. Evergrande is just the tip of China's debt iceberg. *Quartz*. URL: <https://qz.com/2080162/which-industries-in-china-have-the-most-corporate-debt>.

81) Ian Williams I. Xi Jinping's coercion is destroying his own economy. URL: <https://capx.co/xi-jinpings-coercion-is-destroying-his-own-economy/>.

82) IMF Executive Board Concludes 2023 Article IV Consultation with the People's Republic of China. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/02/01/pr2433-china-imf-executive-board-concludes-2023-article-iv-consultation>.

83) IMF Survey: China's Difficult Rebalancing Act. *imf.org*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar0912a>.

84) In rapidly ageing China, millions of migrant workers can't afford to retire / T. Wang та ил. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/rapidly-ageing-china-millions-cant-afford-retire-2024-05-08/>.

85) Ing L. Y. The G7's Anti-Coercion Campaign Against China Could Backfire. *Project Syndicate*. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/g7-anti-chinese-protectionism-measures-unintended-consequences-by-lili-yan-ing-2023-10>.

86) Interesse G. Decoding China's H1 2024 Foreign Direct Investment (FDI) Performance. *China Briefing*. URL: <https://www.china-briefing.com/news/decoding-chinas-h1-2024-foreign-direct-investment-fdi-performance/>.

87) Jayaram K., Kongkunakornkul P. China's stock market struggles. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/graphics/CHINA-STOCKS/byprkdgenve/>.

88) Jie Y., Wallace J. What is China's Belt and Road Initiative (BRI)?. *Chatham House*. URL: <https://www.chathamhouse.org/2021/09/what-chinas-belt-and-road-initiative-bri>.

89) Jim C. Country Garden: How bad is China's property crisis?. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/country-garden-how-bad-is-chinas-property-crisis-2023-08-17/>.

90) João da Silva. China: Beijing bets on rice cookers and microwaves to boost economy. *BBC Home*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c79197jr2zeo>.

91) John A., Shen S., Wilson T. China's top regulators ban crypto trading and mining, sending bitcoin tumbling. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-central-bank-vows-crackdown-cryptocurrency-trading-2021-09-24/>.

92) Kennedy S. The Chinese EV Dilemma: Subsidized Yet Striking. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/blogs/trustee-china-hand/chinese-ev-dilemma-subsidized-yet-striking>.

93) Kennedy S., Blanchette J. Chinese State Capitalism. *Center for Strategic and International Studies*. URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/211007_Kennedy_Chinese_State_Capitalism.pdf.

94) Lardy N. R. Foreign direct investment is exiting China, new data show. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2023/foreign-direct-investment-exiting-china-new-data-show>.

95) Lardy N. R. Xi Jinping's Turn Away from the Market Puts Chinese Growth at Risk. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/commentary/op-eds/xi-jinpings-turn-away-market-puts-chinese-growth-risk>.

96) Lau S., Barigazzi J. EU imposes sanctions on four Chinese officials. *POLITICO*. URL: <https://www.politico.eu/article/eu-imposes-sanctions-on-four-chinese-officials/>.

97) Lee C. Why the China model is failing | The Strategist. *The Strategist*. URL: <https://www.aspistrategist.org.au/why-the-china-model-is-failing/>.

98) Lee J. Researcher questions China's population data, says it may be lower. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/china/researcher-questions-chinas-population-data-says-it-may-be-lower-2021-12-03/>.

99) Leutert W., Eaton S. Deepening Not Departure: Xi Jinping's Governance of China's State-owned Economy. *The China Quarterly*. 2021. C. 1–22. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/china-quarterly/article/deepening-not-departure-xi-jinpings-governance-of-chinas-stateowned-economy/AC954918ED262CB213172D39264601D3>.

100) Li P., Zhu J. EXCLUSIVE China readies Tencent penalty in antitrust crackdown- sources. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/exclusive-china-readies-tencent-penalty-antitrust-crackdown-sources-2021-04-29/>.

101) Life expectancy at birth, total (years) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN?end=2021&locations=CN&start=2012>.

102) Livingston S. The Chinese Communist Party Targets the Private Sector. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/chinese-communist-party-targets-private-sector>.

103) Ma Y. Why is China spending billions to get people to open their wallets?. *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cx2gk8j06r0o>.

104) Mark J. Once again, China pushes for economic stimulus, hoping for a different result. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-long-xi-trying-boost-chinas-economy-stimulus-not-reforms/>.

105) Martina M., Yao K. As China's leaders gather, market reform hopes fade. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/world/as-china-s-leaders-gather-market-reform-hopes-fade-idUSKBN1CM13Z/>.

- 106) Master F. China's ageing population threatens switch to new economic growth model. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-ageing-population-threatens-switch-new-economic-growth-model-2024-01-18/>.
- 107) Mazzocco I. How Inequality Is Undermining China's Prosperity. *Center for Strategic & International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/how-inequality-undermining-chinas-prosperity>.
- 108) McGeever J. The ultimate 2023 consensus-buster - US grows faster than China?. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/ultimate-2023-consensus-buster-us-grows-faster-than-china-2023-08-18/>.
- 109) Muir D. V., Novta N., Oeking A. China's Path to Sustainable and Balanced Growth. *IMF*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2024/11/15/Chinas-Path-to-Sustainable-and-Balanced-Growth-557369>.
- 110) Murdoch S., Adinarayan T. China tech crackdown drives plunge in Didi Global. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/didi-shares-slump-25-china-crackdown-2021-07-06/>.
- 111) Murdoch S., Stanway D. China fines Alibaba record \$2.75 bln for anti-monopoly violations. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/retail-consumer/china-regulators-fine-alibaba-275-bln-anti-monopoly-violations-2021-04-10/>.
- 112) Murphy B. Notice of the State Council on the Publication of Made in China 2025. *CSET*. URL: https://cset.georgetown.edu/wp-content/uploads/t0432_made_in_china_2025_EN.pdf.
- 113) NBS Manufacturing PMI - China. *FX Blue*. URL: https://www.fxblue.com/calendar/item/NBS_Manufacturing_PMI_CN.
- 114) New Negative List 2024 - China abolishes all restrictions on foreign investment in the manufacturing sector. *CMS Legal*. URL: <https://cms.law/en/chn/news-information/new-negative-list-2024-china-abolishes-all-restrictions-on-foreign-investment-in-the-manufacturing-sector>.

- 115) NIFTY 50 (^NSEI) Historical Data - Yahoo Finance. *Yahoo Finance*. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/^NSEI/history/?period1=1546300800&:period2=1747728630>.
- 116) No Quick Fixes: China's Long-Term Consumption Growth / L. Wright та ін. *Rhodium Group*. URL: <https://rhg.com/research/no-quick-fixes-chinas-long-term-consumption-growth/>.
- 117) OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2. *OECD*. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2024/12/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_67bb8fac/full-report/china_da81a082.html.
- 118) O'malley I. China built out record amount of wind and solar power in 2024. *AP News*. URL: <https://apnews.com/article/wind-solar-energy-china-climate-carbon-emissions-b337503abfacfd9b7829fd7bbcd507e9>.
- 119) Outline of the 14th Five-Year Plan (2021-2025) for National Economic and Social Development and Vision 2035 of the People's Republic of China_ News_ Fujian Provincial People's Government. *General Office of Fujian Provincial People's Government*. URL: https://www.fujian.gov.cn/english/news/202108/t20210809_5665713.htm.
- 120) Pettis M. Will China's Common Prosperity Upgrade Dual Circulation?. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/china-financial-markets/2021/10/will-chinas-common-prosperity-upgrade-dual-circulation?lang=en>.
- 121) Phillips M. Foreign investment in China goes negative for first time in decades. *Axios*. URL: <https://www.axios.com/2023/11/07/china-economy-negative-foreign-investments>.
- 122) Policy focus on consumption to drive growth. *China Daily*. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202504/21/WS68057a8ca3104d9fd38207ba.html>.
- 123) Population growth (annual %) - China. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW?end=2022&locations=CN&start=2012>.

- 124) Posen A. The End of China's Economic Miracle. Foreign Affairs. URL: <https://www.foreignaffairs.com/china/end-china-economic-miracle-beijing-washington>.
- 125) President Xi Jinping's Speech at Davos Agenda is Historic Opportunity for Collaboration. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/press/2021/01/president-xi-jinping-s-speech-at-davos-agenda-is-historic-opportunity-for-collaboration/>.
- 126) Qiongfang D. China's expenditure on R&D exceeds \$495 billion in 2024, up 8.3% from 2023. *Global Times*. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202501/1327442.shtml>.
- 127) Remarks by H.E. Xi Jinping President of the People's Republic of China At the Press Conference of The Second Belt and Road Forum for International Cooperation. *Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyjh/202405/t20240530_11341286.html.
- 128) Ren S. How Can China Contain Its \$8.3 Trillion Fiscal Crisis?. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2023-04-16/china-fiscal-crisis-can-it-contain-this-8-3-billion-one>.
- 129) Ren S., He E. How Xi Jinping Led China's Economy Astray. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2023-opinion-how-xi-jinping-led-china-economy-astray/>.
- 130) Renewable capacity statistics 2025. *IRENA – International Renewable Energy Agency*. URL: <https://www.irena.org/Publications/2025/Mar/Renewable-capacity-statistics-2025>.
- 131) Review and Prospect of Research on Xi Jinping's System of Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era. Journal of the Party School of Guizhou Province
- 132) Review and Prospects of the Research on Xi Jinping's Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era. Journal of Beijing Jiaotong University (Social Sciences Edition), 20, 131-138.

- 133) Rogoff K. S., Yang Y. A Tale of Tier 3 Cities. *NBER*. URL: <https://www.nber.org/papers/w30519>.
- 134) Rolland N. A Concise Guide to the Belt and Road Initiative. *The National Bureau of Asian Research*. URL: <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>.
- 135) Rudd K. Xi Jinping's Pivot to the State. *Asia Society Policy Institute*. URL: <https://asiasociety.org/policy-institute/xi-jinpings-pivot-state>.
- 136) Shen S., Campos R. Investors give up futile wait for China to fix economy. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/china/investors-give-up-futile-wait-china-fix-economy-2024-01-23/>.
- 137) Signing of RCEP drives regional, global economic growth. 首页 - 北京市人民政府外事办公室. URL: https://wb.beijing.gov.cn/en/policy_release/further_opening_of_the_service_sector/202110/t20211008_2508160.html.
- 138) Sing C. K. China consumer is epitome of delayed gratification. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/breakingviews/china-consumer-is-epitome-delayed-gratification-2024-11-04/>.
- 139) Sing C. K. China's risky answer to wall of debt is more debt. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/breakingviews/chinas-risky-answer-wall-debt-is-more-debt-2024-06-17/>.
- 140) Sjöholm F. The Belt and Road Initiative: Economic Causes and Effects. *Asian Economic Papers*. 2023. C. 1–20. URL: <https://www.ifn.se/media/ijudb5n0/wp1439.pdf>.
- 141) STATISTICAL COMMUNIQUÉ OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA ON THE 2023 NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT. *National Bureau of Statistics of China*. URL: https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202402/t20240228_1947918.html.

- 142) Sun, Y. (2020). Study on the Originality of Xi Jinping's Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era. Anhui University of Finance and Economics.
- 143) Tai C., Wilson A. China's first law to promote private enterprise: what does it mean?. *The Diplomat*. URL: <https://thediplomat.com/2025/05/chinas-first-law-to-promote-private-enterprise-what-does-it-mean/>.
- 144) Tan C. Breaking the Circuit: US-China Semiconductor Controls. *Foreign Policy Research Institute*. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/09/breaking-the-circuit-us-china-semiconductor-controls/>.
- 145) Teets J. C. China's Local Policymakers' Strategic Adaptation to Political Centralization. *Foreign Policy Research Institute*. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/03/chinas-local-policymakers-strategic-adaptation-to-political-centralization/>.
- 146) The actual effect of China's "Made in China 2025" initiative may have been overestimated. *CEPR*. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/actual-effect-chinas-made-china-2025-initiative-may-have-been-overestimated>.
- 147) The Economist. When will China's GDP overtake America's?. *The Economist*. URL: <https://www.economist.com/graphic-detail/2023/06/07/when-will-chinas-gdp-overtake-americas>.
- 148) The Value of Xi Jinping's Economic Thought on Socialism with Chinese Attributes for a New Era and Its Contribution to Economic Theory. *Financial Minds*, 4, 37-56+141-142.
- 149) Timeline: U.S.-China Relations. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/timeline/us-china-relations>.
- 150) Tran H. Dual circulation in China: A progress report. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/dual-circulation-in-china-a-progress-report/>.

- 151) VISION AND ACTIONS ON JOINTLY BUILDING SILK ROAD ECONOMIC BELT AND 21ST-CENTURY MARITIME SILK ROAD. *Asia Pacific Energy Portal*. URL: [https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20\(EN\).pdf](https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Vision%20and%20Actions%20on%20Jointly%20Building%20Silk%20Road%20Economic%20Belt%20and%2021st-Century%20Maritime%20Silk%20Road%20(EN).pdf).
- 152) What Investors Want to Know: Chinese LGFV Recoveries and Recent Developments. Fitch Ratings: Credit Ratings & Analysis For Financial Markets. URL: <https://www.fitchratings.com/research/international-public-finance/what-investors-want-to-know-chinese-lgfv-recoveries-recent-developments-08-10-2023>.
- 153) Will the Dual Circulation Strategy Enable China to Compete in a Post-Pandemic World? | ChinaPower Project. *ChinaPower Project*. URL: <https://chinapower.csis.org/china-covid-dual-circulation-economic-strategy/>.
- 154) Wong A. China's economic statecraft under Xi Jinping. *Brookings*. URL: <https://www.brookings.edu/articles/chinas-economic-statecraft-under-xi-jinping/>.
- 155) Woo R., Yao K. China demographic crisis looms as population growth slips to slowest ever. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-2020-census-shows-slowest-population-growth-since-1-child-policy-2021-05-11/>.
- 156) Wooley A. Belt and Road bailout lending reaches record levels, raising questions about the future of China's flagship global infrastructure program. *AidData, A Research Lab at William & Mary*. URL: <https://www.aiddata.org/blog/belt-and-road-bailout-lending-reaches-record-levels>.
- 157) World Bank Group. Belt and Road Economics: Opportunities and Risks of Transport Corridors. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/publication/belt-and-road-economics-opportunities-and-risks-of-transport-corridors>.
- 158) World Energy Investment 2024 - China. *The International Energy Agency*. URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2024/china>.

- 159) World Intellectual Property Indicators 2024. *WIPO - World Intellectual Property Organization*. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4759>.
- 160) Wu G. For Xi Jinping, the Economy Is No Longer the Priority. *Journal of Democracy*. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/online-exclusive/for-xi-jinping-the-economy-is-no-longer-the-priority/>.
- 161) Xi Jinping Visits New Development Bank. *Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China*. URL: https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/zyxw/202504/t20250430_11613363.html.
- 162) Xi Jinping: Certain Major Issues for Our National Medium- to Long-Term Economic and Social Development Strategy. *Center for Security and Emerging Technology*. URL: <https://cset.georgetown.edu/publication/xi-jinping-certain-major-issues-for-our-national-medium-to-long-term-economic-and-social-development-strategy/>.
- 163) Xi Jinping: From Communist Party princeling to China's president. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11551399>.
- 164) Xi Jinping's Ambitious Agenda for Economic Reform in China | Brookings. *Brookings*. URL: <https://www.brookings.edu/articles/xi-jinpings-ambitious-agenda-for-economic-reform-in-china/>.
- 165) Xi stresses healthy development of capital in China. *International Department of Central Committee of CPC*. URL: https://www.idcpc.org.cn/english2023/ttxw/ttp/202307/t20230717_152737.html#:~:text=The%20country%20has%20then%20gradually,public%20sector.
- 166) Xi's policies serve strategic national goals beyond growth. *Mercator Institute for China Studies*. URL: <https://merics.org/en/2-xis-policies-serve-strategic-national-goals-beyond-growth>.

- 167) Yao K., Zhang E. China's 2022 economic growth one of the worst on record, post-pandemic policy faces test. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-economy-slows-sharply-q4-2022-growth-one-worst-record-2023-01-17/>.
- 168) Yao K. Fitch cuts China credit rating on debt risks amid trade tensions. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/china/fitch-cuts-china-credit-rating-debt-risks-amid-trade-tensions-2025-04-03/>.
- 169) Yao K., Zhang E. China's 2023 GDP shows patchy economic recovery, raises case for stimulus. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-q4-gdp-grows-52-yy-below-market-forecast-2024-01-17/>.
- 170) Yu C. Chinese Graduates Are Asking Where All the Good Jobs Went. Foreign Policy. URL: <https://foreignpolicy.com/2023/05/17/china-youth-unemployment-economy-kong-yiji/>.
- 171) Yu S. Chinese creditors sue Evergrande for claims totalling \$13bn. Financial Times. URL: <https://www.ft.com/content/941c0e96-ebf1-42ee-97ec-ad6764f35cbf>.
- 172) Zaharia M. How China could boost its weak consumption. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/markets/asia/how-china-could-boost-its-weak-consumption-2025-03-03/>.
- 173) Zhang A., Master F. China's first population drop in six decades sounds alarm on demographic crisis. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-population-shrinks-first-time-since-1961-2023-01-17/>.
- 174) Zhou Q., Zhang Z. China's 2021 Negative Lists Widen Market Access for Foreign Investment. China Briefing News. URL: <https://www.china-briefing.com/news/2021-china-negative-lists-update-widen-market-access-for-foreign-investment/>.

175) Zhu J., Yang Y. China lifts 18-month ban on new Didi users as tech crackdown wanes. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/china-ride-giant-didi-says-resume-new-user-registration-2023-01-16/>.

176) Zou, W., & Han, J. (2021). Planning to Set the Tone and Move Forward in Unison. *People's Daily*

177) 中共中央 国务院关于支持浙江高质量发展建设共同富裕示范区的意见. *The State Council of the People's Republic of China*. URL: https://www.gov.cn/zhengce/2021-06/10/content_5616833.htm.

178) 习近平：坚持和落实“两个毫不动摇”. *State Council of the People's Republic of China*. URL: https://www.gov.cn/yaowen/liebiao/202503/content_7013697.htm.

179) 关系我国发展全局的重大战略任务（新时代的关键抉择）. *People.cn*. URL: <http://politics.people.com.cn/n1/2021/1104/c1001-32272864.html>.

180) 国家发展改革委负责同志在《习近平经济思想研究》刊发署名文章：加快构建新发展格局 把握未来发展主动权. *National Development and Reform Commission*. URL: https://www.ndrc.gov.cn/fzggw/wld/lwl/lddt/202207/t20220705_1330076.html.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема: «Фактор Сі Цзіньпіна в економіці Китаю: політико-економічний аналіз»

Студент: Шевченко Тарас Тарасович

Рік навчання, факультет: 2 рік навчання, факультет соціальних наук та соціальних технологій.

Науковий керівник: доктор політичних наук, доцент Чабанна М.В.

Рецензент: _____

Дата захисту: "___" _____ 20__ р.

Короткий зміст роботи:

Кваліфікаційна робота викладена на 113 сторінках, містить 3 розділи, 8 підрозділів, 6 рисунків та 180 посилань у переліку використаних джерел та літератури.

Об'єктом дослідження є політичні та економічні процеси в Китайській Народній Республіці в період правління Сі Цзіньпіна.

Предметом дослідження є вплив політичного лідерства Сі Цзіньпіна на трансформацію економічної політики КНР та її результати.

Метою роботи є здійснення комплексного політико-економічного аналізу впливу Сі Цзіньпіна на економіку Китаю, виявлення особливостей його економічної політики, а також оцінка наслідки її реалізації для внутрішнього розвитку КНР і глобальної економіки.

Перший розділ присвячено детальному розгляду теоретичних засад і практичних аспектів економічної політики Китаю за правління Сі Цзіньпіна. У ньому висвітлено ключові ініціативи, що визначають сучасний економічний курс КНР. Зокрема, детально розглянуто програму «Зроблено в Китаї 2025», яка спрямована на перетворення Китаю на світового лідера у високотехнологічних галузях, таких як штучний інтелект, робототехніка та

відновлювальна енергетика. Також проаналізовано глобальну інфраструктурну ініціативу «Один пояс, один шлях», що має на меті розширення торговельних і економічних зв'язків Китаю з іншими країнами через масштабні інвестиції в інфраструктуру. Окрему увагу приділено концепції «подвійного обігу», яка поєднує внутрішній і зовнішній економічний розвиток, та політиці «загального процвітання», що акцентує на скороченні соціальної нерівності. У розділі висвітлено цілі цих ініціатив, механізми їх реалізації, включаючи державне фінансування та регуляторні заходи, а також їхній зв'язок з ідеологічними принципами Сі Цзіньпіна.

Другий розділ зосереджено на комплексній оцінці результатів реалізації економічної політики Сі Цзіньпіна та її впливу на сучасний стан китайської економіки. У ньому проведено детальний аналіз ефективності ключових ініціатив, таких як «Зроблено в Китаї 2025», що сприяла значному прогресу в технологічних секторах, зокрема у виробництві електромобілів і зелених технологій, та «Один пояс, один шлях», який розширив міжнародну присутність Китаю, але водночас збільшив фінансове навантаження. Розглянуто економічні показники, такі як динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП), рівень внутрішнього споживання, державний і корпоративний борг, а також демографічні виклики, зокрема старіння населення та скорочення робочої сили. У розділі виявлено, що хоча технологічні досягнення та інфраструктурні проекти принесли певні успіхи, економіка Китаю стикається з низкою структурних проблем: уповільнення економічного зростання, зростання нерівності, промислова стагнація та залежність від експорту, на які у Сі немає системної відповіді.

Третій розділ присвячено аналізу політико-ідеологічних чинників, що формують економічну стратегію Сі Цзіньпіна, та їхніх наслідків для Китаю і світу. У ньому досліджено, як концепція «національної безпеки» стала центральною у формуванні економічних рішень, призводячи до посилення державного контролю над ключовими секторами економіки, такими як технології та фінанси. Проаналізовано процес централізації політичної влади,

який супроводжується обмеженням впливу приватного сектора, зокрема через регуляторний тиск на великі технологічні компанії, такі як Alibaba та Tencent. У розділі розглянуто, як ідеологічний курс Сі Цзіньпіна, що ґрунтується на пріоритетності політичної стабільності та партійного контролю, впливає на економічні реформи, зокрема через відхід від ринкового прагматизму попередніх лідерів на користь більш жорсткої централізованої моделі. Встановлено, що ці зміни послабили приватну ініціативу, посилили напругу у відносинах із Заходом і створили ризики економічної ізоляції та технологічного відставання у довгостроковій перспективі.

Загалом, економічна політика Сі Цзіньпіна досягла часткових успіхів у технологічних секторах (наприклад, лідерство у виробництві електромобілів та відновлювальній енергетиці), однак не змогла подолати системні структурні проблеми – сповільнення зростання ВВП, демографічну кризу та слабкість внутрішнього споживання. Перехід від економічного прагматизму до ідеологічного курсу, де пріоритетами стали національна безпека та політична стабільність, посилив контроль над приватним сектором і призвів до конфронтації із Заходом, створюючи ризики технологічного відставання та економічної ізоляції. Дослідження показує, що нинішній підхід Сі Цзіньпіна балансує між короткостроковими досягненнями та накопиченням довгострокових вразливостей, що може загрожувати сталому розвитку Китаю.

Short summary:

The qualification paper comprises 113 pages and includes 3 chapters, 8 subsections, 6 pictures, and 180 references in the list of sources and literature.

The object of the research is the political and economic processes in the People's Republic of China during the period of Xi Jinping's leadership.

The subject of the research is the impact of Xi Jinping's political leadership on the transformation of the PRC's economic policy and its outcomes.

The thesis aims to conduct a comprehensive politico-economic analysis of Xi Jinping's influence on China's economy, to identify the specific features of his

economic policy, and to assess the consequences of its implementation for China's domestic development and the global economy.

The first chapter is devoted to a detailed examination of the theoretical foundations and practical aspects of China's economic policy under Xi Jinping's leadership. It highlights the key initiatives shaping the PRC's current economic course. In particular, the chapter provides an in-depth analysis of the «Made in China 2025» programme, which is aimed at transforming China into a global leader in high-tech sectors such as artificial intelligence, robotics, and renewable energy. It also analyses the global infrastructure initiative «One Belt, One Road», which seeks to expand China's trade and economic ties with other countries through large-scale infrastructure investments. Special attention is given to the concept of «dual circulation», which integrates domestic and international economic development, and the policy of "common prosperity", which emphasises the reduction of social inequality. The chapter discusses the goals of these initiatives, the mechanisms of their implementation, including state financing and regulatory measures, as well as their connection to Xi Jinping's ideological principles.

The second chapter focuses on a comprehensive assessment of the outcomes of Xi Jinping's economic policy and its impact on the current state of the Chinese economy. It presents a detailed analysis of the effectiveness of key initiatives such as «Made in China 2025», which has contributed to significant progress in technological sectors, particularly in the production of electric vehicles and green technologies, and the «One Belt, One Road» initiative, which has expanded China's international presence, albeit at the cost of increasing financial burdens. The chapter examines economic indicators such as GDP dynamics, the level of domestic consumption, public and corporate debt, as well as demographic challenges, including population ageing and the shrinking labour force. It identifies that although technological achievements and infrastructure projects have brought certain successes, China's economy is facing a range of structural problems: slowing economic growth, rising inequality, industrial stagnation, and export dependence – for which Xi has no systemic response.

The third chapter is devoted to the analysis of the political and ideological factors shaping Xi Jinping's economic strategy and their consequences for China and the world. It explores how the concept of "national security" has become central in shaping economic decisions, leading to increased state control over key sectors of the economy, such as technology and finance. The process of political centralisation is analysed, accompanied by a reduction in the influence of the private sector, particularly through regulatory pressure on major technology companies such as Alibaba and Tencent. The chapter considers how Xi Jinping's ideological course – based on prioritising political stability and party control – affects economic reforms, particularly through a departure from the market pragmatism of previous leaders in favour of a more rigid, centralised model. It is established that these changes have weakened private initiative, increased tensions with the West, and created risks of economic isolation and technological lag in the long term.

Overall, Xi Jinping's economic policy has achieved partial success in technological sectors (e.g., leadership in the production of electric vehicles and renewable energy), but has failed to address systemic structural problems – such as the slowdown in GDP growth, the demographic crisis, and the weakness of domestic consumption. The shift from economic pragmatism to an ideological course, prioritising national security and political stability, has strengthened control over the private sector and led to confrontation with the West, creating risks of technological lag and economic isolation. The research demonstrates that Xi Jinping's current approach balances short-term achievements against the accumulation of long-term vulnerabilities, which may threaten China's sustainable development.